

DET KONGELIGE
ARBEJDSDEPARTEMENT

Prop. 202 L

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov om Statens pensjonskasse
og enkelte andre lover
(ny uførepensjonsordning)

Innhold

1	Hovedinnholdet i proposisjonen	5	4.5.1	Gjeldende regler og departementets høringsforslag	21
2	Bakgrunnen for lovforslagene	7	4.5.2	Høringsinstansenes syn	21
2.1	Pensjonsreformen og ytelsene til uføre	7	4.5.3	Departementets vurdering og forslag	21
2.2	Nærmere om ny uføretrygd i folketrygden	8	4.6	Beregning av ny uførepensjon	21
2.3	Høring	8	4.6.1	Departementets forslag i høringsnotatet	21
2.4	Behov for ytterligere regelverksavklaringer	9	4.6.2	Høringsinstansenes syn	22
3	Dagens uførepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene	11	4.6.3	Departementets vurdering og forslag	23
3.1	Generelt om tjenstepensjonsordningene i offentlig sektor	11	4.7	Utforming av barnetillegg til uførepensjon	26
3.2	Uførepensjon i offentlig sektor	12	4.7.1	Departementets forslag i høringsnotatet	26
3.2.1	Vilkår for uførepensjon	12	4.7.2	Høringsinstansenes syn	26
3.2.2	Beregning av uførepensjon	12	4.7.3	Departementets vurdering og forslag	27
3.2.3	Skatt på uførepensjon	14	4.8	Beregning av uførepensjon i særlige tilfeller	28
3.2.4	Kompensasjonsgrader før og etter skatt	15	4.8.1	Uførepensjon som attføringsstøtte	28
4	Hovedvalg for ny uførepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene	17	4.8.2	Uførepensjon til dem som ikke får uføretrygd fordi de ikke fyller kravet til forutgående medlemskap	29
4.1	Innledning	17	4.9	Avkorting av uførepensjon mot arbeidsinntekt	30
4.2	Omlegging til nettoordning	17	4.9.1	Gjeldende regler	30
4.2.1	Departementets forslag i høringsnotatet	17	4.9.2	Departementets forslag i høringsnotatet	30
4.2.2	Høringsinstansenes syn	17	4.9.3	Høringsinstansenes syn	31
4.2.3	Departementets vurdering og forslag	18	4.9.4	Departementets vurdering og forslag	31
4.3	Spørsmål om å legge om uføreordningen i offentlig tjenstepensjon til en ren forsikringsordning	18	4.10	Overgang fra uførepensjon til alderspensjon	31
4.3.1	Departementets redegjørelse i høringsnotatet	18	4.10.1	Gjeldende regler	31
4.3.2	Høringsinstansenes syn	18	4.10.2	Departementets forslag i høringsnotatet	32
4.3.3	Departementets vurdering	19	4.10.3	Høringsinstansenes syn	32
4.4	Vilkår for å få uførepensjon – sykdomsbegrep	19	4.10.4	Departementets vurdering og forslag	33
4.4.1	Gjeldende regler	19	5	Endringer i lov om Statens pensjonskasse	34
4.4.2	Departementets forslag i høringsnotatet	20	5.1	Innledning	34
4.4.3	Høringsinstansenes syn	20	5.2	Vilkår for rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon	34
4.4.4	Departementets vurdering og forslag	20	5.2.1	Nedsatt inntektsevne	34
4.5	Minste uføregrad	21	5.2.2	Krav om minste medlems tid i visse tilfeller – karens	35
			5.2.3	Oppsatt uførepensjon	35

5.3	Beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon	35	8.2.1	Ny uførepensjon kombinert med ny uføretrygd fra folketrygden	43
5.4	Barnetillegg	36	8.2.2	Ny uførepensjon i kombinasjon med arbeidsavklaringspenger fra folketrygden	46
5.5	Avkorting av pensjonen ved arbeidsinntekt	36	8.2.3	Ny uførepensjon uten noen ytelse fra folketrygden	47
5.6	Forskjellige bestemmelser	37	8.3	Reduksjon av uførepensjon på grunn av arbeidsinntekt	48
5.6.1	Medlemmet må sette fram krav om midlertidig uførepensjon, uførepensjon og oppsatt uførepensjon	37	8.4	Uførepensjon til en person som ved inngangen av 2015 mottar uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning	49
5.6.2	Plikt til å gi opplysninger	37			
5.6.3	Etteroppgjør	37			
5.6.4	Tidspunkt for når rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon oppstår eller opphører	37	9	Økonomiske og administrative konsekvenser	51
5.6.5	Bortfall av ytelser	38	9.1	Innledning	51
5.6.6	Retten til å beholde opprinnelig uføregrad (hvilende pensjonsrett)	38	9.2	Nærmere om problemstillingen ...	51
			9.3	Virkninger for offentlig sektor	53
			9.4	Virkninger for arbeidsgivere med offentlig tjenestepensjonsordning	53
6	Endringer i andre lover	39	9.5	Administrative virkninger	54
6.1	Endringer i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.	39	10	Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget ..	55
6.2	Endringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere	39	10.1	Merknader til endringene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse	55
6.3	Endringer i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer	39	10.2	Merknader til endringene i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.	57
7	Overføring av uførepensjoner under utbetaling til nytt regelverk – overgangsregler	40	10.3	Merknader til endringene i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere	57
7.1	Innledning	40	10.4	Merknader til endringene i lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (stortings- og regjeringpensjonsloven)	57
7.2	Departementets forslag i høringsnotatet	40			
7.3	Høringsinstansene syn	40			
7.4	Departementets vurdering og forslag	41			
7.5	Ikrafttredelse av nye regler	42			
8	Økonomiske konsekvenser for den enkelte	43			
8.1	Innledning	43			
8.2	Ny uførepensjonsordning i offentlig tjenestepensjonsordning	43			
				Forslag til lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny uførepensjonsordning)	59

DET KONGELIGE
ARBEIDSDEPARTEMENT

Prop. 202 L

(2012–2013)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny uførepensjonsordning)

*Tilråding fra Arbeidsdepartementet 4. oktober 2013,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Stoltenberg II)*

1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Arbeidsdepartementet legger i denne proposisjonen fram forslag til nye regler om uførepensjon i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse, lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere og lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (stortings- og regjeringpensjonsloven).

Departementet har lagt vekt på å videreføre en god uføreordning for offentlig ansatte, som er tilpasset den nye uføretrygden i folketrygden og nye skatteregler for uføreytelser. Den nye ordningen er utformet slik at den er enklere å forstå enn dagens uføreordning i offentlig tjenstepensjon.

I kapittel 2 redegjør departementet for bakgrunnen for forslagene. Det vises blant annet til at arbeidet med pensjonsreformen har pågått siden 2001. Stortinget vedtok i desember 2011 regler for ny uføretrygd i folketrygden. Uføretrygden skal tilsvare 66 prosent av tidligere inntekt, det skal bli

enklere å kombinere uføretrygd og arbeid, og ytelsen skal skattlegges som lønn. Også uføreytelser fra tjenstepensjonsordninger skal skattlegges som lønn. Det tas sikte på at reglene skal tre i kraft fra 2015. Omleggingen fra uførepensjon til uføretrygd i folketrygden gjør at også uførepensjonen fra offentlige tjenstepensjonsordninger må legges om.

I kapittel 3 omtales dagens uførepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene. På samme måte som alderspensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene er uførepensjonene bruttopensjoner som samordnes med uførepensjon fra folketrygden.

Kapittel 4 gjelder hovedvalg for ny uførepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene. Departementet foreslår at det skal anvendes samme sykdomsbegrep som i folketrygden. Uføreordningen foreslås lagt om fra en bruttoordning til en nettoordning der pensjonen gis som et direkte tillegg til uføretrygden i folketrygden, uav-

hengig av størrelsen på folketrygdytelsen. Det foreslås at pensjonen skal utgjøre summen av et inntektsuavhengig kronebeløp, som regnes i prosent av folketrygdens grunnbeløp, og et beløp regnet i prosent av pensjonsgrunnlaget. Beregning av barnetillegget foreslås lagt om.

Departementet foreslår nye regler for avkorting av uførepensjon mot arbeidsinntekt i tråd med det som er vedtatt innført i den nye uføretrygden i folketrygden. Det foreslås videre at en uførepensjonist senest går over til alderspensjon ved 67 år, og at opptjeningen til alderspensjon stanses fra samme alder.

I kapittel 5 foreslår departementet endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse i tråd med forslagene i kapittel 4. I kapittel 6 fore-

slås det tilsvarende endringer i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. og lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere. Det foreslås også visse justeringer i lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (stortings- og regjeringspensjonsloven).

Kapittel 7 omhandler overføring av uførepensjoner under utbetaling til nytt regelverk (overgangsregler).

I kapittel 8 illustreres de økonomiske konsekvensene av departementets forslag for den enkelte. Kapittel 9 omhandler økonomiske og administrative konsekvenser av departementets forslag.

2 Bakgrunnen for lovforslagene

2.1 Pensjonsreformen og ytelsene til uføre

Arbeidet med pensjonsreformen har pågått siden 2001. Pensjonskommisjonen som ble nedsatt av regjeringen Stoltenberg I, la fram sin rapport i NOU 2004: 1 *Modernisert folketrygd*. Reformen omfatter alle deler av pensjonssystemet, både i og utenfor folketrygden. Etter to brede pensjonsforlik i Stortinget i 2005 og 2007 ble det fastsatt regler om blant annet alleårsopptjening, fleksibelt uttak og levealdersjustering av alderspensjon fra folketrygden med virkning fra 1. januar 2011.

Alderspensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene er videreført som bruttoordninger, men ble tilpasset de nye reglene om fleksibelt uttak av alderspensjon i folketrygden fra samme dato. Tilpasningene gjelder for årskull til og med 1953-kullet. Regler for yngre årskull er under utredning. Også de skattebegunstigede private tjenstepensjonsordningene og individuelle pensjonsordninger ble tilpasset fleksibel alderspensjon fra 2011. Ytterligere tilpasninger for private tjenstepensjonsordninger er under utredning.

Behovet for en uførefor reform ble påpekt av Pensjonskommisjonen, men kommisjonen foreslo ingen konkret modell for en ny uføreytelse. Uførepensjonsutvalget, som var nedsatt av regjeringen Bondevik II, la fram sin rapport i NOU 2007: 4 *Ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre*. Utvalget foreslo blant annet en ny modell for beregning av ytelsene til uføre. Etter forslag i Prop. 130 L (2010–2011) *Endringer i folketrygdloven (ny uføretrygd og alderspensjon til uføre)* ble nye regler for uføreytelsen i folketrygden fastsatt ved lov 16. desember 2011 nr. 59. Endringene er ikke trådt i kraft, men det tas sikte på at nye regler trer i kraft 1. januar 2015.

Mens dagens uførepensjon i folketrygden i det vesentlige blir beregnet som en alderspensjon (etter gamle opptjeningsregler), er den nye uføretrygden løsrevet fra alderspensjonsregelverket og vil i større grad erstatte den inntekten som er falt bort på grunn av uførheten.

Uføretrygden skal beregnes som 66 prosent av tidligere inntekt, det vil si gjennomsnittlig inn-

tekt i de tre beste av de fem siste årene før uførheten oppstod. Bare inntekt opp til seks ganger grunnbeløpet i folketrygden regnes med. Det ble også vedtatt nye regler for avkorting mot arbeidsinntekt og at uføreytelser skal skattlegges som lønn. Også dagens uførepensjonister vil bli omfattet av nye skatteregler. For at de skal beholde tilnærmet samme ytelse etter skatt som tidligere, vil de få en høyere brutto uføretrygd fra folketrygden for å kompensere for den økte skatten. Omleggingen i folketrygden fra uførepensjon til uføretrygd gjør at også uførepensjonen fra offentlige tjenstepensjonsordninger må legges om. Årsaken er at dagens bruttoordning innebærer at økt bruttoytelse fra folketrygden i utgangspunktet ville føre til en tilsvarende reduksjon i nettoytelsen fra tjenstepensjonsordningen. Siden nye skatteregler innebærer at skatten øker, ville inntekten etter skatt blitt lavere dersom samlet uføreytelse før skatt var uendret. I Prop. 130 L (2010–2011) heter det at

«Regjeringen legger derfor til grunn at offentlig ansattes uføreytelse, i forbindelse med uførefor reformen, må økes så mye at skatteomleggingen ikke fører til redusert kjøpekraft for offentlig ansatte».

Brutto uførepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene er i dag 66 prosent av pensjonsgrunnlaget for inntekter opp til 12 ganger folketrygdens grunnbeløp (G). Som nevnt skal uføretrygden som er vedtatt innført i folketrygden, beregnes som 66 prosent av beregningsgrunnlaget opp til 6 G. Samtidig er beregningsgrunnlaget for uføretrygden mye likere beregningsgrunnlaget for uførepensjon i tjenstepensjonsordningene (sluttlønnen) enn tidligere. Det ligger derfor til rette for å forenkle beregningen av uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen gjennom å frikople tjenstepensjonen både fra uføretrygden og fra beregningen av alderspensjon. I Prop. 130 L (2010–2011) heter det derfor at

«utgangspunktet for tilpasningen bør etter departementets syn, være at uføreytelsen i tje-

nestepensjonsordningen utformes som et direkte tillegg til uføretrygden fra folketrygden».

2.2 Nærmere om ny uføretrygd i folketrygden

Uføretrygden skal sikre inntekt til personer som på grunn av sykdom, skade eller lyte har fått sin inntektsevne eller arbeidsevne varig nedsatt. Det er et vilkår for rett til uføretrygd at evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) er varig nedsatt med minst halvparten. For personer som mottar arbeidsavklaringspenger når krav om uføretrygd settes fram, er det tilstrekkelig at inntektsevnen er nedsatt med 40 prosent. Det gis hel uføretrygd til personer som er helt arbeidsuføre, og gradert uføretrygd til de som er delvis arbeidsuføre.

Hel uføretrygd ytes med 66 prosent av tidligere inntekt, som er gjennomsnittet av pensjongs-givende inntekt i de tre beste av de fem siste årene før uførheten oppsto. Det medregnes inntekt opp til 6 G. Minsteytelsen er 2,28 G (ordinær sats) for gifte/samboere og 2,48 G (høy sats) for andre. Den særlige minstesikringen for unge uføre er noe høyere.

Det kreves 40 års trygdetid i Norge for å få full uføretrygd. Når trygdetiden er kortere, avkortes uføretrygden forholdsmessig. Det medregnes framtidig trygdetid fra uføretidspunktet til og med det året vedkommende fyller 66 år. Uføretrygden reguleres årlig i takt med økningen i folketrygdens grunnbeløp.

En person som mottar uføretrygd og som forsørger barn, har rett til behovsprøvd barnetillegg som utgjør inntil 40 prosent av grunnbeløpet for hvert forsørget barn.

Det er innført en ny, fleksibel ordning for å kombinere uføretrygd og arbeid. Uføretrygden skal reduseres dersom mottakeren av uføretrygd har inntekt som overstiger en inntektsgrense, som er inntekt etter uførhet tillagt 40 prosent av G per kalenderår. Inntekt etter uførhet fastsettes til den inntekten vedkommende forutsettes å kunne skaffe seg ved å utnytte sin restinntektsevne. Reduksjonen av uføretrygden skal svare til overskytende inntekt multiplisert med vedkommen-des kompensasjonsgrad ved full uførhet. Innvilget uføregrad skal ikke endres selv om arbeidsinntekten overstiger inntektsgrensen. Dagens uførepensjonister får en høyere inntektsgrense på 60 000 kroner fram til og med 2018.

Uføretrygden skal skattlegges som lønn, og bruttonivået på uføretrygden er økt i gjennomsnitt med om lag 15 prosent for å kompensere for dette. Også minsteytelsene og minstesikringen for unge uføre er justert opp for å kompensere for endret skattlegging. Skattlegging av uføreytelsen som lønn bidrar til et gjennomgående og likeartet system for inntektssikring for alle i yrkesaktiv alder. Det blir også enklere for den enkelte å overskue konsekvensene av overgang mellom arbeid og trygd.

De nye reglene for beregning av uføretrygd gjelder fullt ut for nye mottakere. Personer som mottar uførepensjon når reglene om uføretrygd trer i kraft, får ikke fastsatt uføreytelsen på nytt etter de nye beregningsreglene, men skal overføres til det nye regelverket (konverteres) på en slik måte at uføreytelsen etter skatt blir på samme nivå som tidligere. Departementet vil gi nærmere overgangsregler i forskrift.

2.3 Høring

Arbeidsdepartementet sendte 21. juni 2013 på høring et forslag til endringer i regelverket for uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning som en følge av innføring av ny uføretrygd i folketrygden fra 1. januar 2015. Høringsfristen var 22. august 2013. I forkant av høringen gjennomførte departementet flere møter med arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene om arbeidet med ny uførepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene.

I høringsnotatet ble det lagt fram utkast til endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse, lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv., lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere (sykepleierpensjonsloven) og lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (stortings- og regjeringspensjonsloven). Høringsnotatet ble lagt ut på departementets hjemmesider slik at det var allment tilgjengelig.

Høringsnotatet ble sendt til:

Finansdepartementet
Fornyings-, administrasjons- og kirke-
departementet
Kommunal og regionaldepartementet

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Finanstilsynet
Pensjonsordning for apotekvirksomhet
Pensjonsordning for sykepleiere

Pensjonstrygden for sjømenn
 Senter for seniorpolitikk
 Statens pensjonskasse
 Statens seniorråd
 Statistisk sentralbyrå

Akademikerne
 Arbeidsgiverforeningen Spekter
 Den Norske Aktuarforening
 Finans Norge
 Forsvarets seniorforbund
 Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
 Gabler AS
 Kommunal Landspensjonskasse
 KS
 Landslaget for offentlige pensjonister
 Landsorganisasjonen i Norge
 LO Kommune
 LO Stat
 Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening
 (NARF)
 Norges Farmaceutiske Forening
 Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon
 Norsk Pensjon AS
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Oslo kommune
 Oslo Pensjonsforsikring AS
 Pensjonistforbundet
 Pensjonistpartiet
 Pensjonskasseforeningen
 Pensjonskontoret
 Samarbeidsforumet for funksjonshemmedes
 organisasjoner
 Seniorenes fellesorganisasjon
 Seniorsaken
 Sparebankforeningen
 Storebrand Livsforsikring AS
 Unio
 Virke
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Følgende instanser har meddelt at de ikke har merknader:

Fornyings-, administrasjons- og kirke-
 departementet

Pensjonstrygden for sjømenn
 Statistisk sentralbyrå

Følgende instanser har hatt merknader:
 Arbeids- og velferdsdirektoratet
 Finanstilsynet
 Pensjonsordning for apotekvirksomhet
 Pensjonsordning for sykepleiere
 Statens pensjonskasse

Statens seniorråd
 Arbeidsgiverforeningen Spekter
 Den Norske Aktuarforening
 Finans Norge
 Forsvar offentlig pensjon
 Forsvarets seniorforbund
 Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon
 Kommunal Landspensjonskasse
 KS
 Landslaget for offentlige pensjonister
 Norges Farmaceutiske Forening
 Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Oslo kommune
 Oslo Pensjonsforsikring AS
 Pensjonistforbundet
 Pensjonistpartiet
 Pensjonskasseforeningen
 Seniorenes fellesorganisasjon
 Virke

Akademikerne, LO Kommune, LO Stat, Unio og Yrkesorganisasjonens sentralforbund (i det videre benevnt som arbeidstakerorganisasjonene) har levert felles høringsuttalelse. *LO, Norges Farmaceutiske Forening og Pensjonistforbundet* slutter seg til høringsuttalelsen.

Arbeids- og velferdsdirektoratet ber om at det vurderes tatt inn en lovhjemmel om at barnetillegg i de offentlige tjenstepensjonsordningene kan utbetales til Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral i tilfeller hvor pensjonisten skal betale underholdsbidrag. I denne forbindelse ber direktoratet også om at det vurderes gitt en hjemmel for innsyn i hva bidragspliktige mottar i pensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger. Disse problemstillingene berører ikke omleggingen av uførepensjonsordningen i offentlig sektor, som var temaet for høringen, og vil ikke bli behandlet i proposisjonen her.

Departementet viser for øvrig til omtalen av høringsinstansenes merknader under behandlingen av de ulike forslagene i proposisjonen.

2.4 Behov for ytterligere regelverksavklaringer

Departementet pekte i høringen på at omleggingen av uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger til nettoytelser, og innføring av uføretrygd i folketrygden, innebærer at det må foretas endringer i samordningsregelverket. Også enkelte av høringsinstansene har påpekt behovet

for endringer i samordningsreglene. Departementet vil komme tilbake til Stortinget med forslag om tilpasninger i samordningsregelverket.

Statens pensjonskasse og Kommunal Landspensjonskasse (KLP) har tatt opp spørsmålet om informasjon om ytelser fra folketrygden og inntektsopplysninger, blant annet i forbindelse med etteroppgjøret som er foreslått innført. Blant annet må behovet for lovhjemmel for innhenting og utveks-

ling av opplysninger vurderes. Departementet vil vurdere disse spørsmålene i samråd med pensjonsleverandørene.

KLP tar opp enkelte problemstillinger knyttet til de tilfeller der en uførepensjon ikke utbetales på grunn av for høy arbeidsinntekt, men hvor selve pensjonsretten er i behold (hvilende pensjonsrett) hvis arbeidsforsøket ikke lykkes. Departementet vil komme tilbake til disse spørsmålene.

3 Dagens uførepensjon i de offentlige tjenestepensjonsordningene

3.1 Generelt om tjenestepensjonsordningene i offentlig sektor

Omtrent 1/3 av alle arbeidstakere i Norge omfattes av en offentlig tjenestepensjonsordning. Dette gjelder arbeidstakere i stat, kommune, fylkeskommune, helseforetak og enkelte virksomheter med offentlig tilknytning. I staten er tjenestepensjonsordningen lovfestet, jf. lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse. Ordningen i staten danner mønster for de øvrige offentlige tjenestepensjonsordningene. Tjenestepensjonsordningene er såkalte bruttoordninger, det vil si at det først beregnes en bruttopensjon som deretter reduseres (samordnes) med pensjon fra folketrygden etter bestemmelser i samordningsloven (lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser).

For offentlig godkjente sykepleiere er det lovfestet en egen pensjonsordning, jf. lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere. Sykepleierpensjonsordningen administreres av Kommunal Landspensjonskasse. Også ansatte i apotek omfattes av en egen lovfestet pensjonsordning, jf. lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Det er også gitt en egen lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, jf. lov 16. desember 2011 nr. 60. Denne pensjonsordningen er utformet etter samme prinsipper som ny alderspensjon fra folketrygden. Det gis opptjening for alle år som stortingsrepresentant og regjeringsmedlem, og pensjonen kan tas ut fleksibelt fra 62 til 75 år. Alderspensjonen beregnes som en nettoytelse, og kommer i tillegg til andre pensjoner, herunder ytelser fra folketrygden. I en lang overgangsperiode vil det også ytes brutto alderspensjoner som skal samordnes med folketrygden. Reglene om uførepensjon følger ordningen i Statens pensjonskasse. Ordningene for ansatte i apotekvirksomhet og for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer administreres av Statens pensjonskasse.

De offentlige tjenestepensjonsordningene yter alderspensjon, uførepensjon og pensjoner til gjenværende ektefeller og barn. Alderspensjoner og uførepensjoner er bruttopensjoner som skal samordnes med blant annet pensjon fra folketrygden, se punkt 3.2.2. Pensjon til etterlatte ektefeller og barn er nå utformet som nettopensjoner som ikke skal samordnes med folketrygden, men det ytes fortsatt bruttopensjoner etter regler som er under utfasing.

Tjenestepensjonsordningene for kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og noen andre foretak er tariffestede, med unntak av Oslo kommune. Disse ordningene administreres enten av livsforsikringsselskaper eller kommunale pensjonskasser. Departementet legger til grunn at hovedtrekkene i endringene i de lovfestede tjenestepensjonsordningene som foreslås i proposisjonen her, også gis virkning for de øvrige offentlige tjenestepensjonsordningene.

I offentlig sektor gjelder det en avtale om overføring av pensjonsrettigheter (Overføringsavtalen) som administreres av Statens pensjonskasse. Overføringsavtalen innebærer at den siste tjenestepensjonsordningen som en arbeidstaker var medlem i, utbetaler pensjon som om all pensjonsgivende tjenestetid var i denne ordningen. Overføringsavtalen innebærer at det som regel ikke skjer noen innbyrdes samordning av tjenestepensjoner. Den omfatter ikke pensjonsordninger med pensjonsregler som avviker i særlig grad fra de alminnelige ordningene i offentlig sektor. Overføringsavtalen omfatter således ikke pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer og heller ikke pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. for medlemskap etter 1. februar 2003. Det framgår av Overføringsavtalen at pensjonsordningene tilsluttet avtalen så langt som mulig skal samordne sine pensjonsbestemmelser og snarest mulig gjennomføre tilsvarende endringer som foretas i Statens pensjonskasse. Det framgår videre at Overføringsavtalen forutsettes revidert ved større endringer i folketrygden,

offentlig tjenstepensjon eller annet relevant regelverk.

3.2 Uførepensjon i offentlig sektor

3.2.1 Vilkår for uførepensjon

Et medlem av en offentlig tjenstepensjonsordning som ikke kan fortsette i sin vanlige stilling på grunn av sykdom eller skade, har rett til uførepensjon. Retten til pensjon inntreer i visse tilfeller likevel ikke når uførheten inntreer innen 2 år etter at en person ble medlem av pensjonsordningen (karens). Etter lov om Statens pensjonskasse gjelder dette når uførheten skyldes en sykdom eller svakelighet som medlemmet led av eller hadde symptomer på da han ble tilsatt, og som det må antas at han da kjente til. I regelverket for de øvrige offentlige tjenstepensjonsordningene er det tilsvarende regler.

Uførepensjonen utbetales normalt etter ett års sykmelding. I de offentlige tjenstepensjonsordningene er det ikke krav om at uførheten er varig. Det kan dermed utbetales uførepensjon til personer som har arbeidsavklaringspenger eller uførepensjon fra folketrygden. I Statens pensjonskasse betegnes ytelsen som uførepensjon uansett om pensjonen er midlertidig eller varig. I andre offentlige tjenstepensjonsordninger betegnes den midlertidige ytelsen som attføringspensjon eller midlertidig uførepensjon. Enkelte får utbetalt uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning uten å motta noen ytelse fra folketrygden. Dette er i hovedsak personer som har så lav uføregrad at de ikke er kvalifisert for arbeidsavklaringspenger eller uførepensjon fra folketrygden.

Det ytes hel uførepensjon når hele inntektsevnen i stillingen er tapt og vedkommende ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid. Når en del av inntektsevnen er tapt, ytes det gradert uførepensjon. Det er ingen minstegrense for hvor mye av inntektsevnen som må være tapt for å gi rett til pensjon. I folketrygden gis det ikke uførepensjon for lavere uføregrad enn 50 prosent, eller 40 prosent for personer som går over fra arbeidsavklaringspenger til uførepensjon.

I de fleste tilfeller fastsettes uføregraden på samme måte som i folketrygden. Dersom medlemmet ikke hadde full stilling da uførheten inntrådte, fastsettes graden i forhold til den reduserte stillingen. I særlige tilfeller kan tjenstepensjonsordningene fravike uførevurderingen i folketrygden. Uførepensjon kan også gis til et medlem som fratrer sin stilling på grunn av alderssvek-

kelse etter fylte 64 år, og som har hatt sammenhengende tjeneste i minst 5 år.

Et medlem som har fratrudd sin stilling i staten etter 1. januar 1967, og som har minst 3 års tjenestetid, har rett til uførepensjon når han eller hun innvilges uførepensjon fra folketrygden. Uførepensjonen betegnes i disse tilfellene som oppsatt uførepensjon. Også de andre offentlige tjenstepensjonsordningene har regler om oppsatt pensjon.

Uførepensjon ytes fram til aldersgrensen for stillingen.

3.2.2 Beregning av uførepensjon

Innledning

Uførepensjonsordningene i de offentlige tjenstepensjonsordningene er utformet som bruttoordninger. Det innebærer at det er den offentlige tjenstepensjonen som i hovedsak bestemmer det samlede pensjonsnivået. Den enkelte mottar pensjon fra folketrygden uavkortet, mens tjenstepensjonsordningene gjør samordningsfradrag for ytelsene fra folketrygden.

Uførepensjonsordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene er nært knyttet til alderspensjonen ved at uførepensjon beregnes på tilsvarende måte som alderspensjon. Det må først beregnes en brutto uførepensjon ut fra opptjeningen i den offentlige tjenstepensjonsordningen. Deretter gjøres det fradrag i bruttopensjonen for folketrygden (samordning). Det gjøres fradrag både når det utbetales uførepensjon og arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, men samordningsreglene er noe ulikt utformet for de to ytelsene. Også skattereglene avhenger av hvilken folketrygdtytelse det samordnes med, slik at personer med samme brutto uførepensjon mottar forskjellig samlet ytelse, både før og særlig etter skatt, avhengig av hvilken folketrygdtytelse de mottar.

Beregning av brutto uførepensjon

Brutto uførepensjon utgjør ved full tjenestetid (normalt 30 år) 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Pensjonsgrunnlaget er som hovedregel sluttlønnen, det vil si fast årslønn og eventuelle pensjongsivende tillegg. Lønn utover 12 ganger folketrygdens grunnbeløp (G) medregnes ikke. I pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. er grensen 10 G. Personer som ikke jobber i en full stilling, får fastsatt pensjonsgrunnlaget med utgangspunkt i stillingsprosenten på uføretidspunktet. I de kommunale tjenstepensjonsordningene benyttes like-

vel gjennomsnittlig stillingsprosent dersom denne er høyere enn stillingsprosenten på uføretidspunktet.

Når tjenestetiden er kortere enn 30 år, og når gjennomsnittlig deltidsprosent er lavere enn 100 prosent, reduseres pensjonen forholdsmessig. Det medregnes tjenestetid som kunne ha vært oppnådd om vedkommende hadde vært frisk og kunne ha fortsatt i stillingen fram til aldersgrensen for stillingen.

Oppsatt uførepensjon beregnes av pensjonsgrunnlaget på fratredelsestidspunktet. Pensjonsgrunnlaget reguleres deretter med lønnsveksten (tilsvarer økningen i folketrygdens grunnbeløp) fram til tidspunktet det ytes pensjon. Kravet til full tjenestetid i disse tilfellene er hvor mange år man teoretisk sett kunne ha oppnådd ved å arbeide helt frem til aldersgrensen, maksimalt 40 år og minst 30 år.

Lov om Statens pensjonskasse har en bestemmelse om at uførepensjonen kan forhøyes inntil 98 prosent av pensjonsgrunnlaget i inntil to år til personer som tar opplæring med sikte på å få annet høvelig arbeid.

Barnetillegg

Alle med uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger som forsørger barn under 18 år, kan ha krav på et tillegg til uførepensjonen. For hvert barn utgjør barnetillegget 10 prosent av brutto tjenstepensjon. Bruttopenasjonen (før samordning) inkludert tillegg for barn kan likevel ikke overstige 90 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Samordning med folketrygden

Etter samordningsloven skal uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger samordnes med blant annet uførepensjon fra folketrygden. Som hovedregel skal det gjøres fradrag i tjenstepensjonen for hele tilleggspensjonen/særtillegget. For folketrygdens grunnpensjon er fradraget 75 prosent av grunnbeløpet (G). Systemet innebærer at pensjonisten er garantert en samlet pensjon på minst 66 prosent av sluttlønnen (bruttogarantien) ved full opptjeningstid.

I mange tilfeller skal det ikke gjøres fradrag for hele den tilleggspensjonen som folketrygden utbetaler. Samordningsfradraget skal blant annet begrenses til den delen av tilleggspensjonen som er beregnet på grunnlag av inntekter som er pensjonsgivende i tjenstepensjonsordningen (omtales som *fiktivfordelsregelen*).

Fullt opptjent grunnpensjon i folketrygden ytes i dag med enten 85 eller 100 prosent av G, mens samordningsfradraget for grunnpensjonen er begrenset til 75 prosent av G, justert for stillingsbrøk. Minst 0,10 G holdes dermed utenfor samordning (omtales som *grunnpensjonsfordelen*). Dette betyr at alle som har full opptjeningstid, får en samlet pensjon som er høyere enn bruttogarantien (66 prosent).

For et medlem av en tjenstepensjonsordning som verken har full opptjening i tjenstepensjonen eller i folketrygden, gjelder særskilte begrensingsregler. Samordningsfradragene for den allerede avkortede uførepensjonen fra folketrygden skal etter gjeldende regler også avkortes ved manglende tjenestetid i tjenstepensjonsordningen.

De detaljerte samordningsreglene er med andre ord utformet slik at alle uførepensjonister i tjenstepensjonsordningene som har full opptjening, får utbetalt mer enn bruttogarantien på 66 prosent i samlet pensjon. De delene av uførepensjon fra folketrygden som holdes utenfor samordning, betegnes vanligvis som samordningsfordeler.

Arbeidsavklaringspenger fra folketrygden beregnes på en annen måte enn uførepensjonen. Uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning samordnes med arbeidsavklaringspenger ved at pensjonen først reduseres med den delen av arbeidsavklaringspengene som overstiger G. Deretter gjøres det fradrag for et beløp tilsvarende 75 prosent av G. Samordningsfordelen i disse tilfellene vil dermed utgjøre 25 prosent av G, justert for manglende tjenestetid og stillingsandel.

Uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger samordnes ikke med barnetillegg fra folketrygden.

Avkorting av uførepensjon mot arbeidsinntekt

Uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger skal normalt avkortes når pensjonisten har arbeidsinntekt. Det fastsettes da en ny, lavere uføregrad. Reglene for når en uførepensjon skal reduseres i slike tilfeller, er noe forskjellige i de ulike tjenstepensjonsordningene, herunder reglene om inntekt som en uførepensjonist kan ha uten at pensjonen reduseres (friinntekt). Folketrygdens regler om kombinasjon av uførepensjon og inntekt er enklere. Der er det også en generell regel om friinntekt på inntil folketrygdens grunnbeløp (1 G).

Hovedprinsippet i tjenstepensjonsordningene er at en uførepensjonist som får ny stilling eller

øker stillingsandelen i offentlig sektor, får fastsatt ny uføregrad ut fra stillingsprosenten. Uføregraden til en uførepensjonist med hel uførepensjon som senere kan arbeide i for eksempel 40 prosent stilling i offentlig sektor, vil bli satt ned til 60 prosent. Dersom vedkommende i stedet utnytter sin restarbeidsevne hos en arbeidsgiver uten offentlig tjenstepensjonsordning, vil det bli fastsatt en ny uføregrad med utgangspunkt i forholdet mellom den nye arbeidsinntekten og pensjonsgrunnlaget (tidligere inntekt). En person som tidligere tjente 350 000 kroner og som får en arbeidsinntekt på 35 000 kroner, får dermed redusert uføregraden til 90 prosent. Den nye pensjonsgraden vil med andre ord avhenge av om arbeidsforholdet er i offentlig eller privat sektor.

Når offentlige tjenstepensjonsordninger eventuelt skal fastsette ny uføregrad, skilles det mellom inntekter fra et ordinært arbeidsforhold og såkalt tilfeldige inntekter. For tilfeldige inntekter som uførepensjonisten får ett år etter at pensjonen er innvilget, gjelder det en friinntekt på 1 G. Pensjonisten kan ha arbeidsinntekt inntil 1 G uten at uførepensjonen avkortes. Dersom friinntektsgrensen på 1 G overstiges, blir uføregraden bare redusert med utgangspunkt i den delen av arbeidsinntekten som er over 1 G.

I Statens pensjonskasse (SPK) reduseres friinntekten forholdsmessig når uføregraden er under 50 prosent. I Kommunal Landspensjonskasse (KLP) avkortes friinntekten forholdsmessig også når uføregraden er over 50 prosent. Oslo Pensjonsforsikring AS følger folketrygdens regler: ett år etter innvilget uførepensjon kan en ha en årlig inntekt tilsvarende 1 G uten at utbetalt uførepensjon endres.

Skillet mellom inntekter fra et ordinært arbeidsforhold og såkalt tilfeldige inntekter er uklart og praktiseres som nevnt noe forskjellig i de ulike ordningene. Inntekten vil alltid bli vurdert å stamme fra et ordinært arbeidsforhold dersom den stammer fra samme (tidligere) arbeidsgiver, eller dersom pensjonisten har arbeidsinntekt fra en stilling som gir rett til medlemskap i en av de andre offentlige tjenstepensjonsordningene. Det er nå ingen minstegrense for rett til medlemskap i tjenstepensjonsordningene i kommunal sektor (KS-området). Minstegrensen for rett til medlemskap i SPK gjelder heller ikke for uførepensjonister. Dette betyr i praksis at inntekter fra enhver kommunal eller statlig stilling alltid vil bli ansett å stamme fra et ordinært arbeidsforhold.

Med andre ord gjelder det da ingen friinntektsgrense.

I andre tilfeller må det avgjøres skjønnsmessig om inntekten er tilfeldig eller ikke. Her vil både inntektens størrelse og regelmessighet kunne være av betydning. Friinntektsgrensen på 1 G kan sies å ha relativt liten praktisk betydning da en så vidt høy inntekt normalt ikke blir vurdert å være tilfeldig.

Uføre som går tilbake i arbeid (arbeidsforsøk) etter en periode med hel eller delvis uførepensjon, kan i visse tilfeller få tilbake uførepensjonen dersom arbeidsforsøket ikke lykkes. Vedkommende har en såkalt hvilende pensjonsrett. I SPK har en mulighet til å få tilbake uførepensjonen i inntil fem år. I KLP gis det en hvilende pensjonsrett i tre år dersom pensjonisten også har avtale med Arbeids- og velferdsetaten (NAV) om en slik hvilende rett. Er det ingen slik avtale med NAV under arbeidsforsøket, gir KLP hvilende pensjonsrett i inntil ett år. Uførepensjonen fra Oslo Pensjonsforsikring AS kan «fryses» i inntil tre år. Her følges folketrygdens vedtak konsekvent.

Som nevnt, er dagens uførepensjonsordning i de offentlige tjenstepensjonsordningene en bruttoordning der ytelsen skal samordnes med uførepensjon fra folketrygden. Dette innebærer at både samordningsreglene og avkortingsreglene i folketrygden har betydning for hvordan inntekten til uføre med offentlig tjenstepensjonen påvirkes av at de har arbeidsinntekt i tillegg til uførepensjonen.

3.2.3 Skatt på uførepensjon

Innledning

Uførepensjonister betaler mindre skatt enn lønns-takere med samme inntekt. Disse skattefordelene var tidligere felles for alders- og uførepensjonister. Som følge av pensjonsreformen ble skattereglene for alders- og AFP-pensjonister vesentlig endret fra 2011. Uførepensjonister ble i mindre grad berørt av disse endringene.

Skattereglene for dem som mottar uførepensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning varierer med hvilken folketrygdytelse de kombinerer uførepensjonen med, eller om de bare har tjenstepensjon. Under gjennomgå skattereglene i 2013 for de tre gruppene som mottar uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger.

Uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning og fra folketrygden

Skattereglene for personer som mottar uførepensjon skiller seg fra skattereglene for lønnstakere på følgende punkter:

- Skattebegrensningsregel for uførepensjonister
- Særfradrag for uførhet
- Minstefradrag for pensjonsinntekt
- Lavere trygdeavgiftssats

For uførepensjonister med uføregrad minst 2/3 gjelder det en *skattebegrensningsregel* som skjermer de laveste pensjonene for skatt. Pensjonsinntekt opp til om lag 172 000 kroner er helt skattefri for en enslig pensjonist uten formue eller andre inntekter enn uførepensjon, mens inntekter utover dette beløpet blir ilagt en skatt på opptil 55 prosent. Den marginale skattesatsen på pensjonsinntekter mellom om lag 172 000 og 296 000 kroner er svært høy, og skattefordelen knyttet til skattebegrensningsregelen blir dermed forholdsvis raskt faset ut med økende inntekt. Dersom pensjonsinntekten er over om lag 296 000 kroner, har skattebegrensningsregelen ikke lenger noen effekt. Forskjellen mellom skatten for uførepensjonister og lønnsinntakere er da at uførepensjonister har et særfradrag for uførhet, og at minstefradraget og trygdeavgiften er lavere.

Uførepensjonister kan ha rett til *særfradrag* i alminnelig inntekt. Fullt særfradrag utgjør 32 000 kroner, og for å ha rett til dette må uføregraden være minst 2/3. Personer med lavere uføregrad har rett til halvt særfradrag, altså 16 000 kroner, dersom pensjonsordningen er lovfestet. Personer som blir skattlagt etter skattebegrensningsregelen drar ikke nytte av særfradraget for uførhet.

Minstefradraget for pensjonsinntekt har en lavere sats (26 prosent) og en lavere øvre grense (68 050 kroner) enn minstefradraget for lønnsinntekt (40 prosent og 81 300 kroner). Selv om nedre grense formelt er 4000 kroner for begge minstefradragene, er den nedre grensen for lønnsinntekt i praksis 31 800 kroner som følge av et særskilt fradrag i arbeidsinntekt. Lavere minstefradrag for pensjonsinntekt reduserer isolert sett skattefordelen for uførepensjonister.

Trygdeavgiften på uførepensjon er 4,7 prosent, mens den er 7,8 prosent for lønnsinntekt. Heller ikke lav trygdeavgift har noen effekt for personer som blir skattlagt etter skattebegrensningsregelen.

Uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning og arbeidsavklaringspenger fra folketrygden

Personer som mottar uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning i kombinasjon med arbeidsavklaringspenger, har verken rett på særfradrag for uførhet eller skattebegrensning. Ytelsen fra folketrygden skattlegges med den samme trygdeavgiftssatsen som lønnsinntekt (7,8 prosent), mens ytelsen fra tjenstepensjonsordningen skattlegges med lav sats (4,7 prosent). Dette betyr at det i hovedsak er de som mottar høy tjenstepensjon (personer med pensjonsgrunnlag i tjenstepensjonsordningen over 6 G), som har gunstigere skatteregler enn lønnsinntakere.

Uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning uten rett til noen folketrygdytelse

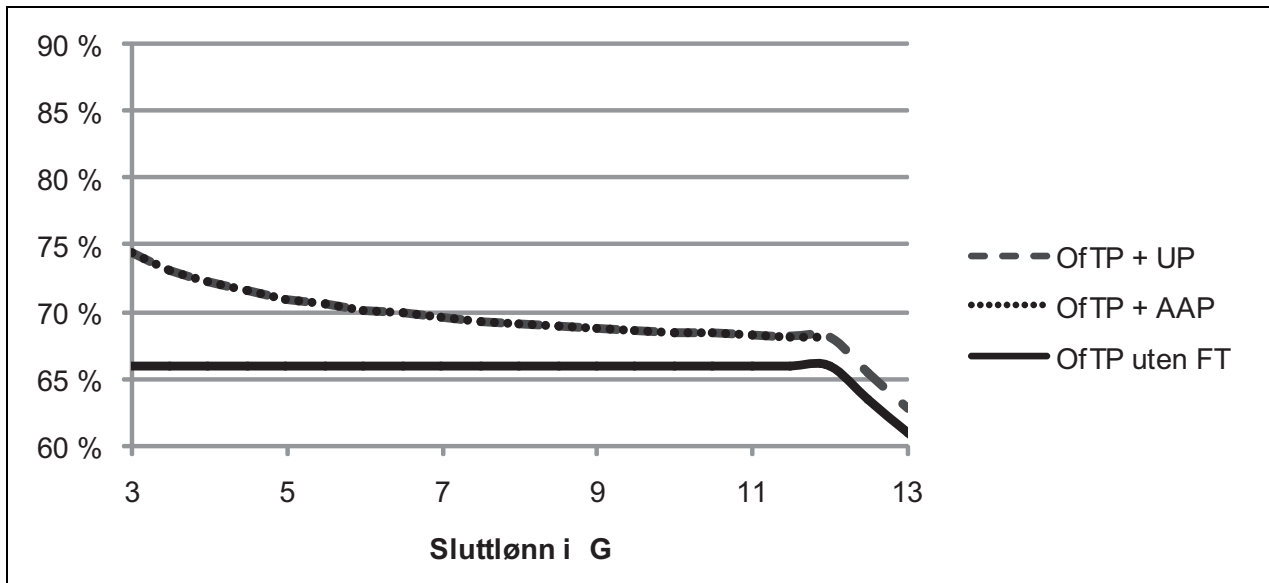
Personer som bare mottar uførepensjon fra en tjenstepensjonsordning, har hovedsakelig de samme skattereglene som de som mottar uførepensjon fra folketrygden. Dersom uføregraden er høyere enn 2/3, har de rett til skattebegrensning og særfradrag. Dersom uføregraden er lavere enn 2/3, har de rett til et halvt særfradrag dersom ordningen er lovfestet.

3.2.4 Kompensasjonsgrader før og etter skatt

Kompensasjonsgraden er inntekten uførepensjonisten har som andel av inntekten vedkommende hadde som yrkesaktiv. Figur 3.1 viser hvordan samlet kompensasjonsgrad *før skatt* varierer med inntekten som yrkesaktiv. Figuren viser situasjonen for enslige med tidligere jevn inntekt som mottar uførepensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning (OfTP) kombinert med uførepensjon (UP) eller arbeidsavklaringspenger (AAP) fra folketrygden og for dem som bare mottar tjenstepensjon.

Figur 3.1 viser at personer uten noen ytelse fra folketrygden, har en kompensasjonsgrad før skatt på 66 prosent opp til 12 G. Figuren viser videre at for enslige med jevn tidligere inntekt, er kompensasjonsgraden for dem som mottar uførepensjon fra folketrygden den samme som for dem som mottar arbeidsavklaringspenger. Kompensasjonsgraden er fallende fra vel 74 prosent ved en tidligere inntekt på 3 G til vel 68 prosent ved en tidligere inntekt på 12 G.

Gifte og samboende har lavere grunnpensjon enn enslige. Kompensasjonsgraden for dem som

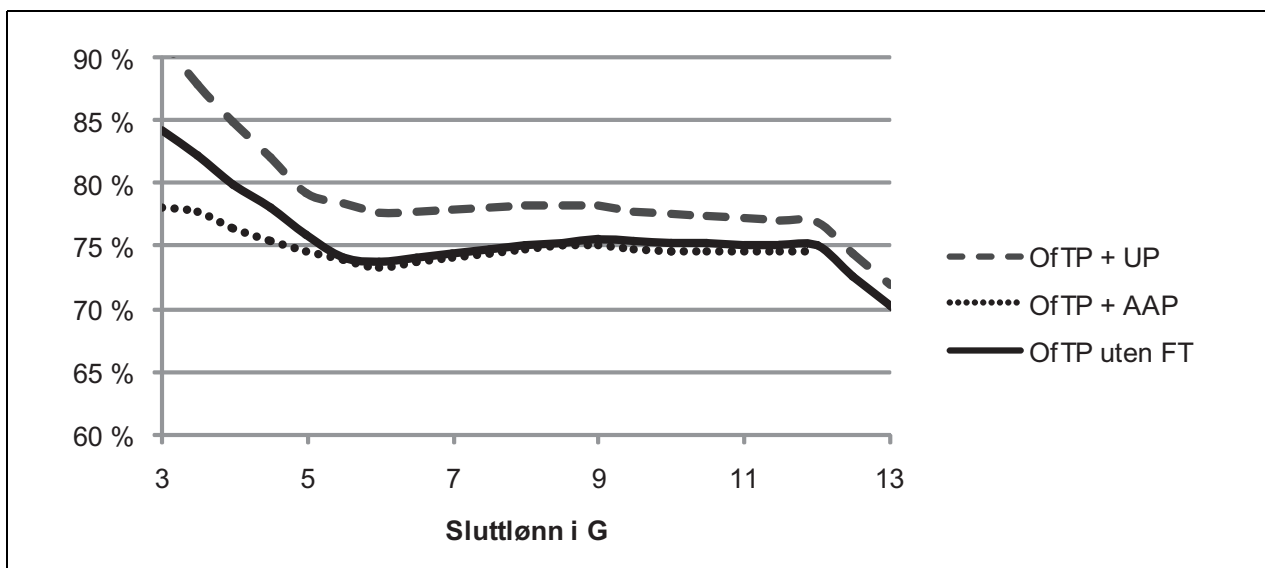
Figur 3.1 Kompensasjonsgrad før skatt for enslige med jevn tidligere inntekt (teoretisk kompensasjonsgrad). Gjennomsnittlig grunnbeløp for 2013 (84 204 kroner) er lagt til grunn.

kombinerer uføreytelsen fra offentlig tjenstepensjon med uførepensjon fra folketrygden, er derfor noe lavere enn det som framgår av figuren. For dem som mottar arbeidsavklaringspenger fra folketrygden eller ikke har noen folketrygdytelse, er kompensasjonsgraden uavhengig av sivilstatus.

Figur 3.2 viser samlet kompensasjonsgrad *etter skatt* for enslige med tidligere jevn inntekt. Det går fram at de som mottar uførepensjon fra folketrygden, har høyere kompensasjonsgrad enn

de to andre gruppene på alle inntektsnivåer. Det skyldes at de både har samordningsfordeler og gunstige skatteregler. De som ikke har noen ytelse fra folketrygden, har ingen samordningsfordeler, mens de som mottar arbeidsavklaringspenger har mindre skattefordeler.

Kompensasjonsgraden for gifte og samboende som kombinerer uføreytelsen fra offentlig tjenstepensjon med uførepensjon fra folketrygden, er noe lavere enn for enslige.

Figur 3.2 Kompensasjonsgrad etter skatt for enslige med jevn tidligere inntekt (teoretisk kompensasjonsgrad). Skattesatser for 2013 og gjennomsnittlig grunnbeløp for 2013 (84 204 kroner) er lagt til

4 Hovedvalg for ny uførepensjon i de offentlige tjenestepensjonsordningene

4.1 Innledning

I dette kapitlet gjør departementet rede for hovedvalg i forslag til ny uførepensjonsordning i de offentlige tjenestepensjonsordningene.

I avsnitt 4.2 foreslår departementet at dagens uføreordning legges om fra en bruttoordning til en nettoordning. Departementet drøfter i avsnitt 4.3 om uføreordningen skal legges om til en ren forsikringsordning der tjenestetiden ikke vil påvirke uførepensjonen, og der de som slutter i offentlig sektor ikke får med seg rett til såkalt oppsatt uførepensjon. Departementet foreslår at uførepensjonen ikke utformes som en ren forsikringsordning nå, men at det arbeides videre med spørsmålet.

Vilkårene for å få uførepensjon behandles i avsnitt 4.4. Departementet foreslår at det innføres et formelt skille mellom en midlertidig og en varig uførepensjon, og at det skal legges til grunn samme sykdomsbegrep som i folketrygden. Bestemmelsene om at det kan gis uførepensjon fra fylte 64 år ved aldersvekkelse, foreslås ikke videreført. Det foreslås i avsnitt 4.5 at det skal være en nedre grense på 20 prosent for uførhet som gir rett til pensjon.

I avsnitt 4.6 foreslår departementet nye beregningsregler for uførepensjonen i de offentlige tjenestepensjonsordningene. Det foreslås at pensjonen skal bestå av summen av et inntektsuavhengig kronebeløp på 0,25 G, likevel ikke mer enn 6 prosent av pensjonsgrunnlaget og 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G. Det gis i tillegg 69 prosent av pensjonsgrunnlaget for inntekt i intervallet 6–12 G. Personer som ikke har noen ytelse fra folketrygden på grunn av lav uføregrad, får i tillegg 66 prosent av pensjonsgrunnlaget for inntekt opp til 6 G. Pensjonen reduseres etter uføregrad og tjenestetid.

I avsnitt 4.7 foreslås nye regler for beregning av barnetillegg. Etter forslaget skal barnetillegget for hvert barn utgjøre 4 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G. Samlet barnetillegg kan

likevel ikke overstige et beløp tilsvarende 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G.

Departementet foreslår i avsnitt 4.8 å oppheve en særregel om beregning av uførepensjon fra blant annet Statens pensjonskasse for personer som tar opplæring for å få annet høvelig arbeid. Videre foreslås det at uførepensjoner skal beregnes likt for alle, uansett om pensjonisten i spesielle tilfeller ikke har rett til folketrygd på grunn av manglende forutgående medlemskap.

I avsnitt 4.9 foreslår departementet nye regler for avkorting av uførepensjon mot arbeidsinntekt, i tråd med det som er vedtatt innført i den nye uføretrygden i folketrygden.

Departementet foreslår i avsnitt 4.10 at en uførepensjonist senest går over til alderspensjon ved 67 år.

4.2 Omlegging til nettoordning

4.2.1 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at den nye uførepensjonsordningen skal være en nettoordning: uførepensjonen skal beregnes som en selvstendig ytelse, og beregningen skal verken være knyttet til beregningen av alderspensjon i tjenestepensjonsordningen eller til beregningen av uføretrygd i folketrygden. Begrunnelsen for forslaget er blant annet at dette vil gi et enklere regelverk.

4.2.2 Høringsinstansenes syn

De fleste høringsinstansene er positive til å legge om uføreordningen fra en brutto- til en nettoordning. For eksempel skriver KS at

«En nettomodell er enklere enn dagens brutto-modell bl.a. ved at de kompliserte samordningsreglene ikke lenger er aktuelle. Pensjonsberegningen forenkles og blir mer forståelig for pensjonsmottaker når beregningen frikoples både fra uføretrygden i folketrygden og

fra beregning av alderspensjon. En nettorrdning vil også sikre at alle får utbetalt uførepensjon».

To høringsinstanser mener at bruttoordningen bør videreføres. *Forsvar offentlig pensjon* skriver at omleggingen «*kan få følgekonskvenser for øvrig offentlig tjenstepensjon*». De mener videre at «*flere av problemene som oppstår ved tilpasning av tjenstepensjonens uføredel til folketrygdens nye uføreytelse kunne også trolig vært unngått hvis en ikke hadde lagt om prinsippet*», men opplyser ikke hvilke problemer det siktes til. Også *Landslaget for offentlige pensjonister* mener primært at uføreordningen fortsatt bør være en bruttoordning og at «*pensjonsnivået gis et tillegg for å kompensere overgangen til lønnskatt*».

4.2.3 Departementets vurdering og forslag

Departementet mener en nettoordning vil gi det klart enkleste regelverket. En bruttoordning ville kreve at det ble laget samordningsregler med ny uføretrygd i folketrygden. Dette er i seg selv kompliserende. Omleggingen av skattereglene gjør dessuten at det er komplisert å utforme nødvendige samordningsregler slik at en oppnår en ønsket sammenheng mellom tidligere inntekt og kompensasjonsnivå.

En nettomodell vil være til fordel for personer med svak inntektsutvikling de siste fem årene, sammenliknet med en bruttomodell der bruttopensjonen beregnes med utgangspunkt i sluttlønn. Årsaken er at beregningsgrunnlaget for uføretrygden i folketrygden vil være høyere enn sluttlønnen for personer med svak inntektsutvikling før uførhet. De vil derfor få mer enn 66 prosent av sluttlønnen fra folketrygden. Denne fordel vil i utgangspunktet bli samordnet bort med en bruttoordning. Omvendt vil personer med sterk lønnsvekst før uførheten oppstå kunne komme bedre ut med en bruttomodell fordi bruttoordningen vil kompensere for at folketrygden er mindre enn 66 prosent av sluttlønnen.

En nettoordning vil også sikre at alle får utbetalt uførepensjon, det vil si at en unngår «nullpensjonister». Å videreføre bruttoordningen ville kunne føre til at mange ikke får noen utbetaling fra tjenstepensjonsordningen på grunn av høy kompensasjonsgrad i folketrygden.

Samlet er departementets vurdering at det er tungtveiende argumenter for å utforme uførepensjonsordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene som en nettoordning.

4.3 Spørsmål om å legge om uføreordningen i offentlig tjenstepensjon til en ren forsikringsordning

4.3.1 Departementets redegjørelse i høringsnotatet

Størrelsen på uførepensjon fra dagens offentlige tjenstepensjonsordninger avhenger blant annet av tjenestetid. Det vil si at personer som ikke har full tjenestetid, får redusert uførepensjon. Til gjengjeld får personer som meldes ut av tjenstepensjonsordningen, med seg en såkalt oppsatt pensjonsrett dersom de har minst tre års medlemskap ved utmeldingen. Dersom vedkommende senere får uførepensjon fra folketrygden, utløser dette også rett til uførepensjon fra den offentlige tjenstepensjonsordningen. Dagens ordning er dermed både en forsikringsordning, som gir uførepensjon dersom medlemmet får nedsatt inntektsevnen, og en spareordning ved at personer som slutter får med seg en oppsatt rett til uførepensjon.

I høringsnotatet skisserte departementet en mulig løsning der ny uføreordning utformes som en ren forsikringsordning. Tjenestetid vil da ikke påvirke uførepensjonen fra tjenstepensjonsordningen, det vil si at «alle får full pensjon», mens de som meldes ut av pensjonsordningene til gjengjeld ikke får med seg noen oppsatt rett.

Det ble presisert i høringsnotatet at departementet ikke har tatt stilling til spørsmålet om uførepensjonsordningen bør være en ren forsikringsordning. Det ble også presisert at løsningen for de offentlige ordningene må være tilpasset løsningen i privat sektor, som er under utredning.

4.3.2 Høringsinstansenes syn

Arbeidstakerorganisasjonene kan under visse betingelser støtte at ny uføreordning blir en ren forsikringsordning dersom dette blir en del av obligatorisk tjenstepensjon i privat sektor. De peker på at for eksempel arbeidsledige og personer som blir omfattet av virksomhetsoverdragelse sent i yrkeskarrieren, kan komme dårlig ut dersom de ikke får oppsatt rett til uførepensjon. Uten at slike betingelser er oppfylt, er arbeidstakerorganisasjonene imot en slik endring.

Arbeidsgiverorganisasjonene har litt varierende synspunkter. *Spekter* støtter en omlegging til en ren forsikringsordning dersom dette også blir resultatet for ordningene i privat sektor. *Oslo kommune* ser mange fordeler med en omlegging, men mener saken må utredes mer. *Virke* mener ord-

ningen må være i samsvar med ordningen i privat sektor, og at det må være regler om at uførepensjonen avkortes mot eventuelle fripoliser/opp-satte rettigheter til uføreytelse fra tidligere arbeidsgivere. *Næringslivets Hovedorganisasjon* mener «det virker fornuftig å vurdere utforming av ny uførepensjonsordning som en ren forsikringsordning», men at dette forutsetter at den nye uførepensjonen avkortes mot tidligere opptjente rettigheter fra offentlig og privat sektor. *KS* mener saken må utredes mer, særlig forholdet til ordningene i privat sektor og overgangsordningene.

Pensjonsleverandørene og finansnæringen avviser ikke å utforme en ny ordning som en ren forsikringsordning, men mener gjennomgående at spørsmålet må utredes mer. *Den Norske Aktuarforening* mener at dette kan representere et godt alternativ, men det vil være behov for ytterligere utredning før en slik ordning eventuelt kan innføres. *Kommunal Landspensjonskasse* anser at en eventuell innføring av en slik modell, krever ytterligere utredning og tar ikke stilling til dette på det foreliggende grunnlag. *Pensjonskasseforeningen* mener en ren forsikringsordning vil gi et enklere og mer oversiktlig system, men det vil også kunne gi uheldige resultater i enkeltsaker. Foreningen ser behovet for avkorting mot rettigheter fra tidligere arbeidsforhold, men presiserer samtidig at regelverket, inkludert overgangsreglene, må være enkle og praktikable.

Statens pensjonskasse (SPK) og *Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv.* er positive til «å dreie ordningen i retning av en forsikringsordning», men dette må ses i sammenheng med løsningen i privat sektor. Også *SPK* mener forslaget må utredes bedre. *Finans Norge* peker på mange fordeler ved å utforme ny ordning som en ren forsikringsordning uten oppsatt rett, men uttaler at «medlemselskapene er ikke samstemte i hva som er å foretrekke». *Finans Norge* presenterer statistikk som viser at de uføreytelsene som i dag utbetales fra private ordninger med utgangspunkt i en fripolise/opsatt rett, gjennomgående er små beløp.

Andre høringsinstanser er gjennomgående negative til å utforme ny ordning som en ren forsikringsordning. Det gjelder *Statens seniorråd*, *Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon*, *Landslaget for offentlige pensjonister* og *Forsvar offentlig pensjon*. Høringsinstansene peker på at en ren forsikringsordning vil svekke rettighetene til de som slutter i offentlig sektor, og på at dette kan redusere mobiliteten mellom offentlig og privat sektor.

4.3.3 Departementets vurdering

Beregningen av den nye uføretrygden i folketrygden som er vedtatt innført, er løsrevet fra pensjonssystemet og er målrettet mot å erstatte det inntektsbortfallet som uførheten leder til. Dette kan tale for at også uførepensjon fra tjenstepensjonsordningene utformes som et rent risikoprodukt.

De fleste høringsinstansene er i utgangspunktet positive til å legge om uførepensjonen til en ren forsikringsordning, men peker på at spørsmålet bør utredes mer. Departementet er enig i at det er behov for ytterligere utredning av spørsmålet. Det er viktig å se reglene for uførepensjon i privat og offentlig sektor i sammenheng, og det er foreløpig ikke avklart hvordan uføreordningen vil bli utformet i privat sektor.

Departementet foreslår at uførepensjonsordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene ikke utformes som en ren forsikringsordning nå. Arbeidsdepartementet tar sikte på å arbeide videre med spørsmålet, blant annet i lys av løsnin-gen som velges for privat sektor.

4.4 Vilkår for å få uførepensjon – sykdomsbegrep

4.4.1 Gjeldende regler

For å få uførepensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene kreves det at inntektsevnen er nedsatt, og at årsaken til dette er sykdom eller skade. Det er ikke et krav om at uførheten skal være varig. Uførepensjonen utbetales dermed både til personer som mottar uførepensjon fra folketrygden og til personer som mottar arbeidsavklaringspenger fra folketrygden. I Statens pensjonskasse betegnes ytelsen uførepensjon. I andre offentlige tjenstepensjonsordninger betegnes den midlertidige ytelsen attføringspensjon eller midlertidig uførepensjon.

I de fleste tilfellene gis det uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning i tillegg til uførepensjon fra folketrygden. Regelverket i de offentlige tjenstepensjonsordningene har bestemmelser om at vurderingen av uførheten i folketrygden normalt skal legges til grunn også i tjenstepensjonsordningen. Etter lov om Statens pensjonskasse er hovedregelen at det skal være innvilget uførepensjon fra folketrygden for at et medlem skal få uførepensjon med minst 50 prosent uføregrad. Uførevurderingen i folketrygden kan likevel fravikes når særlige grunner tilsier det. I andre offentlige tjenstepensjonsordninger,

blant annet pensjonsordningen for sykepleiere, er det bestemt at det skal legges til grunn samme sykdomsbegrep som i folketrygden.

I de offentlige tjenstepensjonsordningene er det bestemmelser om at uførepensjon kan gis til personer som har hatt sammenhengende tjeneste i minst fem år, og som fratrer sin stilling etter fylte 64 år på grunn av alderssvekkelse. Dette vil være personer som ikke tilfredsstillende de ordinære inngangsvilkårene (sykdom mv.) i uførepensjonsordningen.

4.4.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at det gjennomgående i loven skal skilles mellom midlertidig uførepensjon og uførepensjon, der midlertidig uførepensjon skal gis til dem som mottar arbeidsavklaringspenger fra folketrygden. Ved lave uføregrader vil ytelsen, som i dag, kunne innvilges både som en midlertidig og som en varig pensjon. Departementet foreslo at sykdomsbegrepet i de offentlige tjenstepensjonsordningene skal være som i folketrygden. Videre foreslo departementet at bestemmelsen om at uførepensjon kan gis til personer som fratrer sin stilling på grunn av alderssvekkelse, ikke videreføres.

4.4.3 Høringsinstansenes syn

Statens pensjonskasse (SPK), Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv (POA) og Pensjonskasseforeningen støtter forslaget om å innføre et formelt skille mellom en midlertidig og en varig uførepensjon. Ingen høringsinstanser går mot forslaget.

Forslaget om å legge til grunn samme sykdomsbegrep som i folketrygden får støtte av *Aktuarforeningen, SPK, POA, Finans Norge, Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) og Arbeids- og velferdsdirektoratet*. SPK og POA påpeker at de medisinske inngangsvilkårene også i dag forstås og praktiseres noenlunde likt, og at en formalisering av dette i loven vil forenkle saksbehandlingen.

Arbeidstakerorganisasjonene og Landslaget for offentlige pensjonister viser til at arbeidsoppgavene i flere sektorer er spesialiserte, og de mener at adgangen til å fravike uføregraden i folketrygden når særlige grunner tilsier det bør videreføres. *Forsvarets seniorforbund* mener at Statens pensjonskasse

«skal kunne vurdere den skjønsmessige varighet og utvikling av et sykdomsforløp på et selvstendig grunnlag».

Ingen av høringsinstansene går mot forslaget om å oppheve bestemmelsen om at uførepensjon kan gis til personer som fratrer sin stilling på grunn av alderssvekkelse etter fylte 64 år. *KS, Kommunal Landspensjonskasse, SPK, POA, Aktuarforeningen, Statens seniorråd* og *FFO* uttaler at de støtter forslaget.

4.4.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet foreslår at det innføres et formelt skille mellom en midlertidig og en varig uførepensjon. Det vises til at de høringsinstanser som har uttalt seg om spørsmålet, er enige i dette.

De av høringsinstansene som har uttalt seg om forslaget om å oppheve bestemmelsen om adgangen til å gi uførepensjon fra 64 år som følge av alderssvekkelse, har støttet forslaget. En tilsvarende bestemmelse i folketrygden ble opphevet etter at avtalefestet pensjon (AFP) ble innført. Offentlig ansatte kan nå få AFP fra 62 år, og bestemmelsen om uførepensjon ved alderssvekkelse er en særbestemmelse i de offentlige tjenstepensjonsordningene som i dag framstår som svakt begrunnet. Departementet foreslår at bestemmelsen ikke videreføres.

Høringsinstansene har ulikt syn på om en alltid skal benytte samme sykdomsbegrep som i folketrygden. Det er et vilkår for rett til uføreytelser fra folketrygden (arbeidsavklaringspenger og uførepensjon) at vedkommende har en sykdom, skade eller lyte, og at det er årsakssammenheng mellom den medisinske lidelsen og nedsettelsen av inntektsevnen. Det skal legges til grunn et sykdomsbegrep som er vitenskapelig basert og alminnelig anerkjent i medisinsk praksis. Sosiale eller økonomiske problemer gir ikke rett til uføreytelser.

Det følger av regelverket for de kommunale tjenstepensjonsordningene at folketrygdens sykdomsbegrep legges til grunn. I pensjonsordningen for sykepleiere er dette lovfestet. Statens pensjonskasse peker på at de medisinske inngangsvilkårene forstås og praktiseres noenlunde likt som i folketrygden. Departementet mener det er av vesentlig betydning at det er et mest mulig harmonisert og konsistent regelverk for vurdering av uførhet mellom de offentlige tjenstepensjonsordningene og med folketrygden. I det alt vesentlige legges folketrygdens sykdomsbegrep til grunn i dag, og departementet foreslår at det tas inn en

bestemmelse om dette i alle de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene.

4.5 Minste uføregrad

4.5.1 Gjeldende regler og departementets høringsforslag

I de offentlige tjenstepensjonsordningene er det ingen nedre grense for hvor lav uføregrad som gir rett til uførepensjon. Departementet foreslo i høringsnotatet å sette grensen til 20 prosent uførhet.

4.5.2 Høringsinstansenes syn

Spekter, KS, Statens pensjonskasse, Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv., Den Norske Aktuarforening og Arbeids- og velferdsdirektoratet støtter en minstegrense på 20 prosent uføregrad. Også *Oslo kommune* og *Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)* mener det bør innføres en nedre grense for uføregrad, men at grensen bør være den samme som i folketrygden, det vil si 50 prosent. Dersom grensen settes lavere enn 50 prosent, mener NHO at tjenstepensjonsordningen ikke skal kompensere for manglende folketrygd dersom uføregraden er lavere enn grensen i folketrygden.

Finans Norge peker på at en nedre grense på 20 prosent innebærer en administrativ forenkling. *Kommunal Landspensjonskasse (KLP)* tar ikke stilling til spørsmålet. KLP legger til grunn at de pensjonistene som allerede er innvilget en pensjon med uføregrad lavere enn 20 prosent, fortsatt skal få denne utbetalt.

Arbeidstakerorganisasjonene går mot å innføre en minste uføregrad på 20 prosent, fordi det er viktig å opprettholde restarbeidsevnen og tilknytningen til arbeidslivet for denne gruppen. Også *Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Landslaget for offentlige pensjonister* og *Forsvar offentlig pensjon* går mot forslaget.

4.5.3 Departementets vurdering og forslag

Bortsett fra i tjenstepensjonsordningene i offentlig sektor er det fastsatt en nedre grense for hvilken uførhet som pensjonsordningen skal dekke. Private tjenstepensjonsordninger kan ikke gi uførepensjon dersom uføregraden er under 20 prosent. I folketrygden må inntektsevnen være nedsett med minst 50 prosent for å få uførepensjon. Den som er innvilget såkalt hvilende pensjonsrett, kan imidlertid få fastsatt uføregrad i folketrygden

ned til 20 prosent. I ny uføretrygd i folketrygden er det vedtatt at uføretrygden faller bort dersom arbeidsinnsatsen trappes opp slik at inntekten utgjør mer enn 80 prosent av inntekten før uførhet.

Det er dermed bare i de offentlige tjenstepensjonsordningene at det ikke er noen nedre grense for uførhet for å bli innvilget uførepensjon. Det er få tilfeller der det ytes pensjon med svært lave uføregrader. Departementet mener at det også i offentlig sektor bør være en nedre grense for størrelsen på det inntektsbortfallet tjenstepensjonsordningen skal dekke og dermed også en nedre grense for uførhet i tjenstepensjonsordningene. Dette vil være en administrativ forenkling. Etter departementets syn bør det være mulig å gi uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen selv om uføregraden er mindre enn kravet i folketrygden på 50 prosent. Departementet foreslår å sette grensen til 20 prosent uførhet.

4.6 Beregning av ny uførepensjon

4.6.1 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet at sluttlønn videreføres som beregningsgrunnlag for uførepensjon i offentlige tjenstepensjonsordninger. Departementet uttalte likevel at det senere kan være naturlig å vurdere en tilnærming av beregningsgrunnlaget for uførepensjonen fra offentlige tjenstepensjonsordninger til beregningsgrunnlaget for ny uføretrygd i folketrygden.

Departementet foreslo i høringsnotatet at den nye uførepensjonen i offentlige tjenstepensjonsordninger skal beregnes som 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G og 69 prosent av pensjonsgrunnlaget for inntekt i intervallet 6–12 G. For personer som ikke har noen ytelse fra folketrygden på grunn av lav uføregrad, skal uførepensjonen beregnes som 69 prosent av pensjonsgrunnlaget. I tillegg foreslo departementet at uførepensjonen fra offentlig tjenstepensjon skal ha et inntektssuavhengig kronebeløp på 0,25 G (21 311 kroner). For personer med lavt pensjonsgrunnlag, for eksempel ved lave deltidsstillinger, vil et slikt kronebeløp kunne utgjøre en uforholdsmessig stor del av tjenstepensjonen. Departementet argumenterte i høringsnotatet for at det bør settes en øvre grense på hvor stor andel av pensjonsgrunnlaget kronebeløpet kan utgjøre, og foreslo at kronebeløpet – før eventuell justering for tjenestetid og uføregrad – ikke skal kunne utgjøre mer enn 6 prosent av pensjonsgrunnlaget.

Departementet foreslo videre at de nye beregningsreglene skal være uavhengig av hvilken folketrygdytelse uførepensjonen fra offentlig tjenestepensjon kombineres med (med unntak av tilleggssatsen på 66 prosent som personer med lave uføregrader får, for å kompensere for manglende folketrygdytelse).

4.6.2 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene støtter at sluttlønn videreføres som beregningsgrunnlag i tjenestepensjonsordningen. *Statens pensjonskasse (SPK)* uttaler at det kan være naturlig at to uføreytelser som sammen skal gi dekning opp til et visst nivå, beregnes ut fra like prinsipper. SPK er derfor enig i at det på sikt vil være naturlig å vurdere en tilnærming til beregningsgrunnlaget for ny uføretrygd fra folketrygden. Ettersom både alderspensjon og uførepensjon i offentlig tjenestepensjon i dag beregnes på grunnlag av sluttlønn, vil en omlegging av beregningsgrunnlaget for uførepensjon innebære at leverandørene må håndtere to ulike pensjonsgrunnlag. SPK uttaler at en eventuell slik omlegging vil gi store system- og tidsmessige utfordringer. SPK støtter derfor departementets høringsforslag om å beholde dagens beregningsgrunnlag.

De aller fleste høringsinstansene støtter forslaget i høringsnotatet til modell for ny uførepensjon i offentlig tjenestepensjon, hvor uførepensjonen utmåles som en andel av pensjonsgrunnlaget (som er forskjellig over og under 6 G) kombinert med et inntektsuavhengig beløp, og forslaget om at ytelsen skal beregnes likt uavhengig av hvilken folketrygdytelse uførepensjonen fra tjenestepensjonsordningen kombineres med. Høringsinstansene er gjennomgående enige i at dette blir et enklere system, og at det harmonerer godt med den nye uføretrygden i folketrygden.

Oslo kommune, Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og *Spekter* mener at det ikke bør være noe inntektsuavhengig beløp. Oslo kommune begrunner sitt syn med at tjenestepensjonsordningen bør ha en nøytral profil. SPK og *Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. (POA)* mener prinsipielt at fordelingspolitiske hensyn i hovedsak bør ivaretas i folketrygden, og at uførepensjonen i tjenestepensjonsordningen i størst mulig grad bør stå i forhold til den enkeltes lønnsnivå fordi den skal kompensere for bortfalt inntekt. SPK og POA bemerker at kronebeløpet på 0,25 G for mange vil utgjøre hoveddelen av uførepensjonen fra tjenestepensjonsordningen.

Høringsinstansene er delte i synet på størrelsen på parameterne (kompensasjonsnivåene) i ny ordning. Tjenestepensjonsleverandørene og finansnæringen slutter seg stort sett til de parameterne som foreslås i høringsnotatet. *Pensjonskasseforeningen* uttaler at departementets forslag fører til et relativt høyt samlet kompensasjonsnivå. Foreningen uttaler at dette anses for å være et politisk valg og vil derfor ikke kommentere dette nærmere. *Kommunal Landspensjonskasse (KLP)* hadde i høringen ikke konkludert om det foreslåtte kronetillegget på 0,25 G, med en øvre grense på 6 prosent av pensjonsgrunnlaget, er tilstrekkelig for å opprettholde uendret kompensasjonsgrad etter skatt i kommunal sektor.

Oslo Pensjonsforsikring presiserer viktigheten av at kompensasjonsgraden ikke bør bli så høy at den virker mot den uttalte arbeidslinjen. De skisserer en modell med en øvre grense for hvor høy samlet uførepensjon fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen kan være som andel av tidligere inntekt (de nevner 90 prosent). For å forhindre «nullpensjonister» (personer som ikke får noen tjenestepensjon ettersom folketrygden alene fyller den øvre grensen for kompensasjonsnivået), foreslår de at denne begrensingsregelen kan suppleres med en garanti om en uføreytelse på minst to prosent av pensjonsgrunnlaget (som tilsvarende ansattes egenandel i KS-området og til SPK). *Finans Norge* tar til etterretning at parameterforslagene innebærer noe lavere kompensasjonsgrader etter skatt for de som mottar uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning i kombinasjon med uførepensjon fra folketrygden, og noe høyere kompensasjonsgrader etter skatt til de som kombinerer uførepensjon fra offentlig ordning med arbeidsavklaringspenger eller ikke mottar noen folketrygdytelse, enn ved dagens regler.

Arbeidstakerorganisasjonene krever at kjøpekraften for offentlig ansatte opprettholdes. Arbeidstakerorganisasjonene tviler på at departementets forslag sikrer dette siden det bare er gjennomført beregninger av hvordan kjøpekraften for statsansatte vil påvirkes. De peker på at kommunesektoren og spesialisthelsetjenesten skiller seg på en rekke områder fra staten når det gjelder arbeidsstokkens sammensetning: «*større uføreandel, lavere lønnsnivå og høy andel deltid i kommunesektoren, samt stor variasjon i uførehyppighet, stillingsstørrelse og lønnsnivå i spesialisthelsetjenesten*». Organisasjonene forutsetter at departementet er mottakelig for beregninger og innspill etter høringsfristen som kan belyse situasjonen for de som ikke er statsansatte. Organisasjonene foreslår følgende: a) å øke grensen for hvor mye

kronebeløpet kan utgjøre av pensjonsgrunnlaget fra 6 til 10 prosent, og b) å øke det inntektsuavhengige kronebeløpet fra 0,25 til 0,3 G.

Arbeidsgiverorganisasjonene utenom KS mener at parameterne som foreslås i de nye beregningsreglene bidrar til for høye kompensasjonsnivåer. Arbeidsgiverne er kritiske til at departementet ser ut til å ha lagt seg på et nivå hvor en viderefører dagens kompensasjonsgrader etter skatt. De påpeker særlig at dagens regelverk gir store samordningsfordeler, som er tilfeldige og utilsiktede, og som de ikke ser noen grunn til å videreføre i ny ordning. Arbeidsgiversiden viser også til arbeidslinjen, og mener at det bør være større forskjell på inntekt etter skatt i arbeid og inntekt etter skatt som ufør.

NHO uttaler at samlet kompensasjonsnivå i den foreslåtte modellen er for høyt og er svært bekymret for effekten modellen vil ha på arbeidslinjen. NHO mener at det bør foretas en revurdering av forslaget slik at kompensasjonsnivåene blir lavere. De uttaler at det bør være en markert forskjell mellom inntekt ved å stå i jobb og samlet inntekt som ufør. De uttaler at effekten av høye samlede kompensasjonsgrader ikke bare vil ha innvirkning på kostnadsnivået til de offentlige uførepensjonene, men i den grad gode ytelser fører til flere uføre, vil det også føre til økte utgifter i folketrygden, tap av arbeidskraft og dermed redusert verdiskaping og lavere skatteinntekter. NHO registrerer at kompensasjonsnivåene etter skatt i ny modell er lagt nær kompensasjonsnivået i dagens ordning og presiserer at dette inkluderer samordningsfordelene. De gjengir forutsetningene i Prop. 130 L (2010-2011):

«Regjeringen legger derfor til grunn at offentlig ansattes uføreytelse, i forbindelse med uføreforhøringen, må økes så mye at skatteomleggingen ikke fører til redusert kjøpekraft for offentlig ansatte.»

NHO uttaler at det i denne føringen kun nevnes kompensasjon for skatteendringen og ikke kompensasjon for bortfall av samordningsfordelene, og at samordningsfordelene derfor ikke bør videreføres.

Oslo kommune uttaler at kompensasjonsgraden i den foreslåtte modellen er uforholdsmessig høy for enkelte grupper. Oslo kommune mener at det i departementets forslag legges opp til at medlemmer av tjenestepensjonsordningen skal ha tilnærmet samme ytelse etter skatt som i den tidligere ordningen, og at dette innebærer at samordningsfordelene videreføres. Oslo kommune viser

til at det i tidligere utspill fra departementet har blitt lagt vekt på at fordelene som enkelte oppnår som en konsekvens av samordningsregelverket, ikke nødvendigvis er et gode man kan forvente å opprettholde ved endringer i regelverket. Oslo kommune mener at valget og konsekvensen av å videreføre samordningsfordelene i dagens ordning i for liten grad er redegjort for i høringsnotatet. Oslo kommune uttaler at en mulighet for å forhindre uforholdsmessig høye kompensasjonsgrader er å utrede en nettomodell med begrensingsregel, hvor man har en regel som sier at uføreytelsene fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen til sammen maksimalt kan utgjøre en gitt prosent av pensjonsgrunnlaget. For å forhindre at noen, som resultat av begrensingsregelen, ikke får utbetaling fra tjenestepensjonsordningen, foreslår Oslo kommune at man kan utrede modeller hvor bidraget fra tjenestepensjonsordningen minst skal utgjøre, for eksempel, 2 prosent av den totale utbetalingen.

Virke er opptatt av at uføreordningene, samlet sett, må være i tråd med arbeidslinjen og mener i den forbindelse at det foreslåtte faste elementet på 0,25 G er for høyt. *KS* tar ikke stilling til størrelsen på parametrene, men ber departementet også presentere beregninger av kompensasjonsgrader for et utvalg uførepensjonister i kommunesektoren.

Statens seniorråd og *Seniorennes Fellesorganisasjon* uttaler at de forutsetter at nivået i den nye ordningen er avstemt med arbeidstakernes organisasjoner, og at det blir gjennomført forhandlinger der det er nødvendig. *Landslaget for offentlige pensjonister (LOP)* mener uførepensjonistene i offentlig sektor ikke skal betale for forbedringer for de som mottar arbeidsavklaringspenger fra folketrygden. Både *LOP* og *Forsvar offentlig pensjon* mener at nivået i den nye ordningen er for lavt, og at det ikke er tilstrekkelig til å opprettholde kjøpekraften for offentlig ansatte.

4.6.3 Departementets vurdering og forslag

I høringsnotatet ble det foreslått at beregningsgrunnlaget for ny uførepensjon i offentlige tjenestepensjonsordninger videreføres som sluttlønn, noe høringsinstansene slutter seg til. I høringsuttalelsene ble det pekt på at det kan være naturlig at to uføreytelser som sammen skal gi dekning opp til et visst nivå, beregnes ut fra like prinsipper. Det kan synes uheldig å beregne en varig uførepensjon med utgangspunkt i inntekten på ett tidspunkt. Ettersom både alderspensjon og uførepensjon i offentlig tjenestepensjon i dag beregnes på grunnlag av sluttlønn, vil en omlegging av bereg-

ningsgrunnlaget for uførepensjon innebære at leverandørene må håndtere to ulike pensjonsgrunnlag. Departementet er enig med SPK som i sin høringsuttalelse peker på at en eventuell slik omlegging vil kunne gi store system- og tidsmessige utfordringer. Departementet foreslår på denne bakgrunnen at sluttlønn (pensjonsgrunnlaget) videreføres som beregningsgrunnlag for ny uførepensjon i offentlige tjenstepensjon. Det vil si at når det i utkastet til § 28 i lov om Statens pensjonskasse refereres til pensjonsgrunnlaget, vil dette si sluttlønn, jf. lov om Statens pensjonskasse kapittel 3. Departementet vil likevel bemerke at det på sikt kan bli aktuelt å vurdere en tilnærming av beregningsgrunnlaget for uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger til beregningsgrunnlaget for uføretrygd i folketrygden.

Departementet viser til at det ikke har kommet særlige innvendinger mot valg av modell for ny uførepensjon hvor uførepensjonen utmåles som en andel av pensjonsgrunnlaget (som er forskjellig over og under 6 G) kombinert med et inntektsuavhengig beløp, og som beregnes likt, uavhengig av hvilken folketrygdytelse uførepensjonen fra offentlig tjenstepensjon kombineres med. Enkelte høringsinstanser har uttalt at det ikke bør være noe inntektsuavhengig beløp i ny uførepensjon. De har argumentert med at tjenstepensjonsordningen bør ha en nøytral profil, og at samordningsfordelene ikke bør videreføres. I den forbindelse vil departementet bemerke at slik skattereglene for uførepensjon er i dag, ville profilen i ny ordning uten et inntektsuavhengig kronebeløp avvike markant fra dagens profil, selv når vi ser bort fra samordningsfordelene i dagens modell. Figur 3.2 viser kompensasjonsgrader etter skatt ved dagens regelverk. Det går fram at selv de som kun mottar uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning, og følgelig ikke har noen samordningsfordeler, har langt høyere kompensasjonsgrader ved lave pensjonsgrunnlag enn ved midtels og høye pensjonsgrunnlag. En ny uførepensjonsordning i offentlige tjenstepensjonsordninger uten noe inntektsuavhengig beløp, ville med de nye skattereglene som er vedtatt fra 2015, føre til at nye uføre med lavt pensjonsgrunnlag fikk en vesentlig lavere ytelse etter skatt enn de får med dagens regelverk.

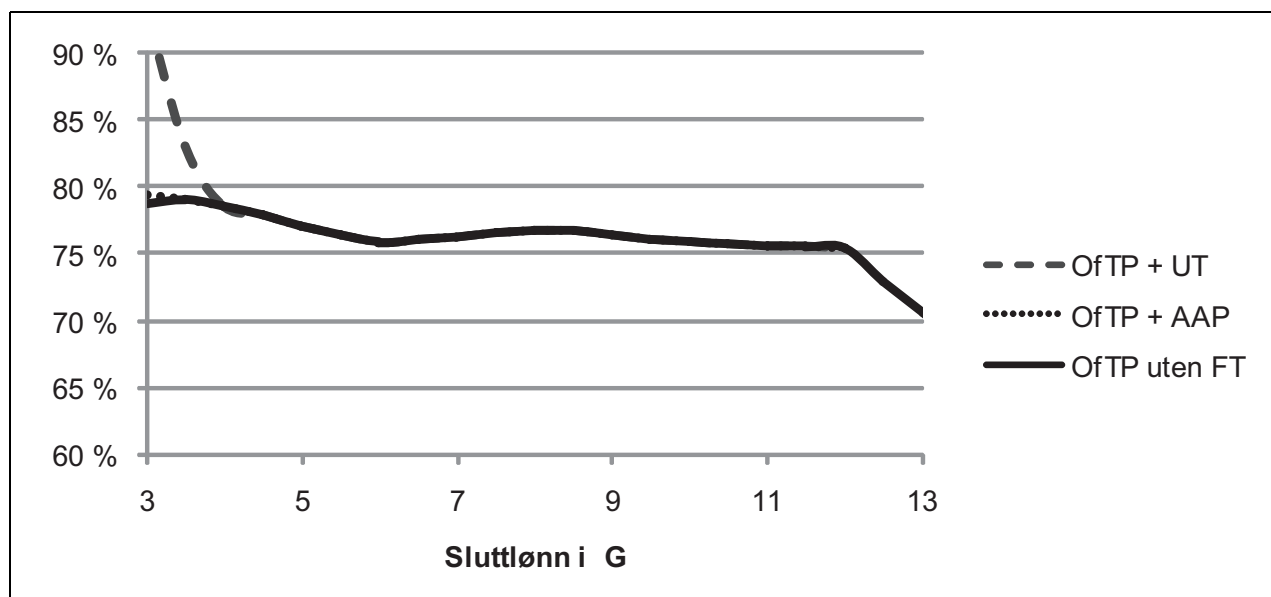
Det går fram av høringsnotatet at gjennomsnittlig kompensasjonsgrad etter skatt for heltidsansatte i staten med full tjenestetid i Statens pensjonskasse (SPK) er 79,6 prosent med forslaget til nye regler og 79,7 prosent med dagens regler. Forslaget sikrer dermed at statsansatte i gjennomsnitt får om lag like god kjøpekraft som med

dagens ordning. Personer som kombinerer uførepensjon fra SPK med arbeidsavklaringspenger fra folketrygden og personer uten noen ytelse fra folketrygden, får i gjennomsnitt høyere ytelse etter skatt med nye regler, mens personer som kombinerer uførepensjonen med uførepensjon/uføretrygd fra folketrygden får i gjennomsnitt noe lavere ytelse etter skatt med nye regler.

Etter høringen har departementet fått beregnet hvordan forslaget i høringsnotatet vil slå ut i kommunesektoren for personer som kombinerer uførepensjon fra KLP med uførepensjon/uføretrygd fra folketrygden. Beregningene viser at forskjellen i kompensasjonsgrader etter skatt med nye og dagens regler, i gjennomsnitt, blir noe større enn for statsansatte. Gjennomsnittlig kompensasjonsgrad i kommunal sektor er likevel 85 prosent etter skatt med nye regler for de som kombinerer uførepensjon fra KLP med uførepensjon/uføretrygd fra folketrygden. For tidligere heltidsansatte med full tjenestetid er kompensasjonsgraden 78,4 prosent etter skatt, mens det tilsvarende tallet for uføre i fellesordningene for fylkeskommuner, kommuner og bedrifter er 79,2 prosent. For tidligere deltidsansatte i fellesordningene er kompensasjonsgraden etter skatt med nye regler 97,2 prosent, mot 105 prosent med dagens regler. Disse kompensasjonsnivåene er svært høye.

Figur 4.1 viser samlet kompensasjonsgrad *etter skatt* for enslige med jevn tidligere inntekt. Linjene viser uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning (OfTP) i kombinasjon med uføretrygd (UT) fra folketrygden, i kombinasjon med arbeidsavklaringspenger (AAP) og uten noen ytelse fra folketrygden (FT). Gifte og samboende som kombinerer ny uførepensjon med uføretrygd fra folketrygden får noe lavere minsteytelse i folketrygden enn enslige, slik at kompensasjonsgraden til de som får minsteytelsen er noe lavere for gifte og samboende enn det som går fram av figur 4.1.

Figuren viser kompensasjonsgradene under forutsetning av jevn tidligere inntekt og dersom pensjonsgrunnlaget i folketrygden og tjenstepensjonsordningen er det samme. Disse forutsetningene vil ikke nødvendigvis være oppfylt i praksis. I dagens system vil høyere pensjonsgivende inntekt i folketrygden enn i tjenstepensjonsordningen gi en såkalt fiktivfordel, se punkt 3.2.2. I den foreslåtte modellen for ny uførepensjon i offentlig tjenstepensjon vil høyere beregningsgrunnlag i folketrygden enn i tjenstepensjonsordningen også produsere en slags fiktivfordel. Dersom beregningsgrunnlaget i folketrygden er

Figur 4.1 Kompensasjonsgrad etter skatt med departementets forslag. Enslig med jevn inntekt. Skattesatser for 2013 og gjennomsnittlig grunnbeløp for 2013 (84 204 kroner) er lagt til grunn.

høyere enn beregningsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen, vil en få 66 prosent av et beregningsgrunnlag som er høyere enn sluttlønn, og folketrygden alene vil derfor gi en høyere kompensasjonsgrad enn 66 prosent når vi måler i prosent av sluttlønn. Tall fra både SPK og KLP indikerer at beregningsgrunnlaget i folketrygden, i gjennomsnitt, er høyere enn beregningsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen (opp til 6 G), slik at de faktiske kompensasjonsgradene ligger noe høyere enn i figur 4.1.

En del høringsinstanser er bekymret for de høye kompensasjonsgradene det er mulig å oppnå med den foreslåtte modellen for ny uførepensjon i offentlige tjenstepensjonsordninger. Noen foreslår å begrense samlet uføreytelse fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen. Departementet vil fraråde dette. Dette vil komplisere regelverket betydelig, og det vil kreve samordning mellom folketrygden og tjenstepensjonen. Det er i denne sammenheng viktig å huske på at beregningsgrunnlaget normalt vil være ulikt i tjenstepensjonsordningen og folketrygden. Hvilken tidligere inntekt begrensningen skal måles mot, er derfor ikke opplagt. Dersom en for eksempel har jobbet i en deltidsstilling i offentlig sektor og i en deltidsstilling i privat sektor, vil en dersom en blir ufør, i de fleste tilfeller, ha en uføreytelse fra folketrygden som overstiger det pensjonsgrunnlaget en har i tjenstepensjonsordningen. Videre vil noen kunne ha forskjellige uføregrader (og utbetalingsgrader) i folketrygden og tjenstepensjonsordning

gen. Det er langt fra opplagt hvordan en da skulle utforme en fornuftig begrensingsregel for samlede ytelser. Å se på ytelsene samlet på den måten enkelte høringsinstanser foreslår, vil kreve et langt mer komplisert regelverk og medføre betydelig mer administrasjon.

Departementet foreslår at ny uførepensjon i offentlige tjenstepensjonsordninger beregnes som foreslått i høringsnotatet. Det vil si at ny uførepensjon skal utgjøre 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G og 69 prosent av pensjonsgrunnlaget for inntekt i intervallet 6–12 G. For personer som ikke har noen ytelse fra folketrygden på grunn av lav uføregrad, skal uførepensjonen beregnes som 69 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 12 G. Departementet foreslår videre at uførepensjonen fra offentlige tjenstepensjonsordninger i tillegg skal ha et inntektsuavhengig kronebeløp på 0,25 G (21 311 kroner), men som maksimalt kan utgjøre 6 prosent av pensjonsgrunnlaget. Uførepensjonen justeres for tjenestetid og uføregrad. Departementet foreslår videre at de nye beregningsreglene skal være like for alle, uavhengig av hvilken folketrygdytelse uførepensjonen fra offentlig tjenstepensjon kombineres med. Departementet mener forslaget gir ansatte i offentlig sektor om lag like god kjøpekraft med forslaget til nye regler som de ville fått med en videreføring av dagens ordning.

Boks 4.1 gir en analytisk framstilling av ny uførepensjon i offentlig tjenstepensjon (OfTP).

Boks 4.1 Modell for ny uførepensjon fra OfTP

$$UP = (\min av(0,25 G; 0,06 \times B) + 0,03 \times B_1 + 0,69 \times B_2) \times TPX UG$$

B er pensjonsgrunnlaget i OfTP. B1 er sluttlønn opp til 6 G og B2 er sluttlønn mellom 6 og 12 G. TB er tjenestetidsbrøken og UG er uføregraden.

De som mottar uførepensjon fra OfTP, men ikke samtidig har tilstrekkelig nedsatt inntekts-

evne til å få ytelser fra folketrygden, får en tilleggssats på 66 prosent for inntekt opp til 6 G for å dekke opp for den manglende folketrygden.

4.7 Utforming av barnetillegg til uførepensjon

4.7.1 Departementets forslag i høringsnotatet

Høringsnotatet hadde ingen klar anbefaling om utforming av barnetillegget. I lovutkastet var det innarbeidet en teknisk tilpasning av barnetillegget som innebar at det ble videreført på samme nivå som i dag. Det vil si at barnetillegget utgjorde 6,6 prosent av pensjonsgrunnlaget per barn justert for tjenestetid. Samlet barnetillegg kunne likevel ikke utgjøre mer enn 24 prosent av pensjonsgrunnlaget. Departementet pekte på at en teknisk tilpasning av barnetillegget på dagens nivå, ofte vil gi svært høye kompensasjonsgrader, selv for høye inntekter, og at det kan være grunner både til å redusere nivået på barnetillegget og til å endre fordelingsprofilen, slik at det i større grad kommer personer med lavt pensjonsgrunnlag til gode. I høringsnotatet presenterte departementet noen alternative utforminger av barnetillegget, og ba om høringsinstansenes syn på nivået og profilen på barnetillegget. De alternativene som ble skissert i høringsnotatet, var å ha en begrensning på hvor mange barn en kan motta barnetillegg for (i høringsnotatet var begrensningen satt til to barn), og et standardisert barnetillegg (i høringsnotatet var kronebeløpet per barn satt til 0,2 G).

4.7.2 Høringsinstansenes syn

Høringsinstansene er delte i sitt syn på både nivået og fordelingsprofilen på barnetillegget, og hvorvidt det i det hele tatt skal være barnetillegg i tjenstepensjonsordningen.

Arbeidstakerorganisasjonene støtter en teknisk tilpasning av barnetillegget i offentlig tjenstepensjon uten å begrunne dette nærmere. *Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon* mener en tilpasning av dagens regelverk til det nye regelverket, slik

det går fram av lovutkastet, dekker behovet godt. De ser ikke umiddelbart at det alltid er et problem at nivået etter skatt blir noe høyere enn yrkesinntekten, i og med at en ufør som har mindreårige barn kan trenge assistanse i forhold til barn som en yrkesaktiv ikke vil trenge. I valget mellom en begrensning på antall barn og et standardisert tillegg på 0,2 G synes de en begrensning på antall barn en kan motta barnetillegg for, er å foretrekke framfor en standardisering. *Landslaget for offentlige pensjonister* mener en bør beholde barnetillegget slik det ligger inne i lovforslaget. Også *Forsvar offentlig pensjon* motsetter seg innskrenkninger i barnetillegget, spesielt å innføre en begrensning på hvor mange barn det kan mottas barnetillegg for. De framhever at mange av de som får barnetillegg er relativt unge, og at det for uføre ikke vil være mulig å heve egen inntekt, for eksempel i form av stillingsopprykk, ansiennitetstillegg og endret karrierevalg. Forsvar offentlig pensjon gir videre uttrykk for at

«eventuelle endringer må vurderes ut fra familiens samlede økonomi med sikte på å forhindre vekst i antall fattige».

Arbeidsgiverorganisasjonene støtter ikke en teknisk tilpasning av barnetillegget som viderefører dagens nivå. De er samstemte i at dagens nivå er for høyt og synes også at de alternative utformningene som presenteres i høringsnotatet er for sjenerøse.

Oslo kommune uttaler at det ikke er rimelig at en kan få høyere inntekt etter skatt som ufør enn som yrkesaktiv. De mener det bryter med arbeidslinjen og med det uttalte målet om at uførepensjonen skal kompensere for bortfall av inntekt. De uttaler at kompensasjonsnivåer som overstiger 100 prosent av sluttlønn, gir økonomiske insentiver til å gå inn og/eller bli i uførhet og er motstridende til insentivene til arbeidsdeltakelse som Oslo kommune ønsker å fremme. Oslo kommune mener at et regelverk med slike tilpasningsmulig-

heter, vil øke kostnadene til pensjon og svekke den økonomiske bærekraften i ordningen. Når det gjelder de to alternative utformingene av barnetillegget i offentlig tjenstepensjon som diskuteres i høringsnotatet, presiserer Oslo kommune at disse også vil kunne gi kompensasjonsgrader som overskrider 100 prosent av sluttlønn etter skatt. De foreslår derfor at departementets forslag bør suppleres med en begrensingsregel på maksimal ytelse fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen som ligger under 100 prosent inkludert barnetillegg.

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO) og *Spekter* mener at den sosiale minstesikringen som er nødvendig overfor uføre med forsørgeransvar er ivaretatt gjennom folketrygden, og er mot et barnetillegg i tjenstepensjonsordningen. Dersom det likevel videreføres et barnetillegg, mener organisasjonene at nivået bør være vesentlig lavere enn dagens nivå. NHO mener at forslaget med et standardisert barnetillegg på 0,2 G er riktigere i profil enn en videreføring av dagens barnetillegg, men mener at nivået er for høyt, og at det bør settes en begrensning på antall barn (til for eksempel to). De mener videre det bør innføres et tak på mulig kompensasjonsnivå som samlede ytelser (folketrygd og tjenstepensjon) kan utgjøre av tidligere lønn. *Virke* uttaler at eventuelle barnetillegg utover folketrygden bør være standardisert. De mener at departementets skisse med et standardisert barnetillegg på 0,2 G er for høyt, og at en kun skal kunne få barnetillegg for maksimalt to barn.

KS mener det er uheldig dersom den samlede uføretrygden overskrider den inntekten man alternativt kunne hatt som fullt arbeidsfør. KS mener det er i strid med arbeidslinjen at det kan være økonomisk mer lønnsomt å være uførepensjonist enn å være i arbeid. KS mener prinsipielt det bør være en øvre grense for hvor stor samlet ytelse (folketrygd og tjenstepensjon) kan bli i forhold til den inntekt vedkommende kan oppnå i arbeidslivet som arbeidsfør. KS uttaler at det følger av Hovedtariffavtalen i KS-området at summen av bruttopensjon og barnetillegget ikke kan være mer enn 90 prosent av pensjonsgrunnlaget. De uttaler at det ved innføring av en nettoordning og en teknisk tilpasning av barnetillegget ikke lenger vil være noen slik begrensning. Ytelsene fra den nye folketrygden alene kan gi som resultat at uføretrygden overstiger den inntekten man alternativt kunne hatt som fullt arbeidsfør. KS uttaler at det ble fremhevet i Prop. 130 L at departementet så behovet for en grundigere gjennomgang av denne problemstillingen (begrensninger av sam-

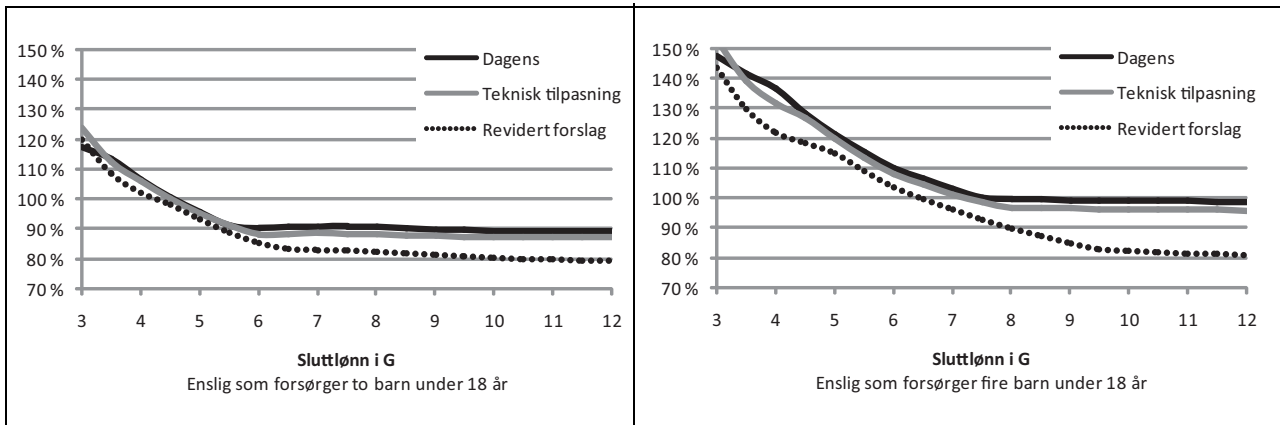
let ytelse ut fra tidligere inntekt) i forbindelse med ny uføretrygd i folketrygden. Denne problemstillingen, knyttet til folketrygden, mener KS bør være avklart før en gjør den endelige tilpasningen av uførepensjonsordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene til folketrygden.

Arbeids- og velferdsdirektoratet er enig i at «*barnetillegget i størst mulig grad kommer personer med lavt pensjonsgrunnlag til gode*». *Statens pensjonskasse* og *Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv.* mener at ordningen med barnetillegg prinsipielt burde være et valgfritt tilleggsprodukt. De har ikke særskilte synspunkter på om nivået bør reduseres for å unngå svært høye kompensasjonsgrader, men uttrykker at et standardisert barnetillegg vil være enkelt å praktisere. *Kommunal Landspensjonskasse (KLP)* deler departementets oppfatning om at høye kompensasjonsgrader kan være uheldig, men tar likevel ikke stilling til om nivået på barnetillegget bør reduseres. KLP uttaler at en modell med et standardisert barnetillegg «*synes å kunne gi en fornuftig fordelingseffekt*». *Pensjonskasseforeningen* viser til at forslaget til teknisk tilpasning av barnetillegget vil kunne gi en svært høy dekningsgrad.

Finans Norge deler departementets syn om at det er uheldig hvis det kan oppnås høyere inntekt etter skatt som ufør enn som yrkesaktiv. De understreker at de to alternative utformingene for barnetillegget som skisseres i høringsnotatet vil kunne gi kompensasjonsgrader over 100 prosent av tidligere lønn. For å forhindre slike høye kompensasjonsnivåer, foreslår de at det innføres en regel som begrenser samlet uføreytelse til maksimalt 100 prosent, eller lavere, av tidligere lønn. De påpeker at en slik begrensingsregel kan medføre at det behovsprøvde barnetillegget fra folketrygden blir høyere, men dette vil da være gitt på bakgrunn av behovsprøving og ikke gi en ubetinget rett. *Den Norske Aktuarforening* deler også departementets oppfatning om de høye kompensasjonsgradene barnetillegget kan gi, og er enig i at det bør vurderes både å redusere nivået på barnetillegget i offentlig tjenstepensjon og endre fordelingen. De mener at den beskrevne modellen med et standardisert barnetillegg synes å ivareta de aktuelle hensyn på en god måte.

4.7.3 Departementets vurdering og forslag

Flertallet av høringsinstansene mener at nivået på barnetillegget bør reduseres. Departementet ser at barnetillegget i offentlig tjenstepensjon bidrar til svært høye kompensasjonsgrader og mener det er spesielt vanskelig å forsvare for høytlønnte.

Figur 4.2 Samlet kompensasjonsgrad etter skatt for uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med gamle og nye regler. Enslig, jevn inntekt. Skattesatser for 2013 og gjennomsnittlig grunnbeløp for 2013 (84 204 kroner) er lagt til grunn.

Departementet har derfor vurdert to alternativer som begrenser barnetillegget for personer med høyt pensjonsgrunnlag. Departementet har vurdert et fast kronebeløp per barn (standardisert) og en andel av pensjonsgrunnlaget (som i dag), men med en lavere sats enn 6,6 prosent, og hvor kun pensjonsgrunnlag opp til 6 G regnes med i beregningen av barnetillegget.

Et standardisert barnetillegg er mest målrettet mot personer med lav inntekt, men det vil kreve regler som begrenser tillegget for personer med lave stillingsandeler. Ellers vil et standardisert barnetillegg på for eksempel 0,2 G utgjøre en uforholdsmessig stor andel av uførepensjonen for personer med lave stillingsbrøker i offentlig sektor. Dette kan en unngå dersom barnetillegget beregnes som en andel av pensjonsgrunnlaget. Departementet foreslår at barnetillegget utmåles som 4 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G for hvert barn som forsørges, og at samlet barnetillegg begrenses til 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G. Et barnetillegg på 4 prosent innebærer at en person med en lønn på 5 G, vil få et barnetillegg på 0,2 G. Begrensningen på 6 G innebærer en innstramning for personer med inntekt over 6 G, mens begrensningen på samlet barnetillegg innebærer at det ikke gis barnetillegg for mer enn tre barn. Forslaget innebærer at personer med barn fortsatt vil ha svært høye samlede kompensasjonsgrader etter skatt. For personer med middels og noe lavere inntekt, vil reduksjonen i barnetillegget fra tjenstepensjonsordningen delvis bli motvirket av at det behovsprøvede barnetillegget i folketrygden øker.

Figur 4.2 illustrerer hvordan forslaget vil virke for en enslig forsørger med to (venstre panel) eller fire (høyre panel) barn. Figurene viser sam-

let kompensasjonsgrad etter skatt – sum folketrygd og tjenstepensjon. De øverste, heltrukne linjene viser dagens uførepensjon, de grå heltrukne linjene er forslaget i høringsnotatet, og de stiplende linjene er det reviderte forslaget. Det går fram at med to barn, vil det reviderte forslaget i hovedsak redusere kompensasjonen til personer med tidligere inntekt over 6 G. Med fire barn vil også kompensasjonen til personer med lavere inntekt berøres, men dette er med utgangspunkt i nivåer på godt over 100 prosent.

Departementet ønsker ikke å innføre en begrensning på samlede utbetalinger fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen og understreker at dette ville vært spesielt problematisk når det gjelder barnetilleggene. Folketrygdens barnetillegg er inntektsprøvd mot utbetalinger fra tjenstepensjonsordningen, inkludert barnetillegg. Dermed kan ikke utbetalingen fra tjenstepensjonsordningen samtidig være avhengig av hvor mye en får fra folketrygden.

4.8 Beregning av uførepensjon i særlige tilfeller

4.8.1 Uførepensjon som attføringsstøtte

I Statens pensjonskasse kan uførepensjonen forhøyes til inntil 98 prosent av pensjonsgrunnlaget i inntil to år til personer som tar opplæring med sikte på å få annet høvelig arbeid. Det samme gjelder for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. Departementet foreslo i høringsnotatet at regelen ikke skal videreføres.

Statens pensjonskasse, Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv., Den Norske Aktuarforening, Finans Norge, Funksjonshemmedes Fellesor-

ganisasjon og Arbeids- og velferdsdirektoratet støtter forslaget, mens ingen går mot.

Regelen skriver seg fra tiden før folketrygden da det ikke fantes generelle støtteordninger til personer med attføringsbehov. Arbeids- og velferdsetaten har nå en rekke virkemidler gjennom arbeidsrettede tiltak og yter i den forbindelse arbeidsavklaringspenger. Behovet for særregelen om forhøyet uførepensjon er i realiteten falt bort. Departementet foreslår at regelen ikke videreføres.

4.8.2 Uførepensjon til dem som ikke får uføretrygd fordi de ikke fyller kravet til forutgående medlemskap

Gjeldende regler

Personer som er ansatt i offentlig tjeneste og får nedsatt inntektsevnen, får rett til uførepensjon fra tiltredelsen. Dette gjelder selv om arbeidsforholdet, og dermed medlemskapet i tjenstepensjonsordningen, har vart i kort tid, så sant de ikke rammes av karenbestemmelsen, se punkt 3.2.1.

I folketrygden er det krav om forutgående medlems tid for å få uførepensjon, og reglene er vedtatt videreført for uføretrygden. Hovedregelen er at en må være medlem av folketrygden de siste tre år umiddelbart før uføretidspunktet. Selv om treårskravet ikke er oppfylt, kan det likevel gis uførepensjon i følgende tilfeller:

- For yngre uføre (ikke fylt 26 år) er det tilstrekkelig med umiddelbart forutgående medlemskap i ett år.
- For personer som etter fylte 16 år har vært medlem av folketrygden med unntak av maksimum fem år, er det også tilstrekkelig med ett års umiddelbart forutgående medlemskap.
- Det gjelder ikke vilkår om forutgående medlemskap for den som er medlem av folketrygden på uføretidspunktet og har opptjent rett til ytelse av en viss størrelse på grunnlag av tidligere opptjening. For uføretrygd er kravet et beløp som minst svarer til full minsteytelse for vedkommende ved 100 prosent uførhet.

Disse reglene innebærer at det bare er i helt spesielle tilfeller at et medlem av en offentlig tjenstepensjonsordning får rett til uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen og ikke fra folketrygden (bortsett fra tilfellene der uføregraden er så lav at det kan ytes pensjon fra tjenstepensjonsordning

gen, men ikke fra folketrygden). Uførepensjonen blir da utbetalt usamordnet fra de offentlige tjenstepensjonsordningene.

Høringen

Fordi uførepensjonen foreslås lagt om til en nettoordning, ba departementet om høringsinstansenes syn på hvordan uførepensjonen skal beregnes etter de nye reglene i slike tilfeller.

Arbeidstakerorganisasjonene mener at disse bør sikres kompensasjon for manglende uføretrygd. *KS* mener de må sikres pensjoner på samme nivå som i gjeldende regelverk.

Næringslivets Hovedorganisasjon mener at tjenstepensjonsordningen i disse tilfellene ikke bør dekke opp for at det ikke ytes folketrygd. *Spekter* er kritisk til at det skal gis uførepensjon i slike tilfeller. *Oslo kommune* mener disse bør få nettoppensjon.

Statens pensjonskasse og Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. mener at dette prinsipielt bør repareres gjennom folketrygden. *Pensjonskasseforeningen* legger til grunn at tjenstepensjonsordningen ikke skal kompensere for eventuelt manglende rettigheter fra folketrygden. *Finans Norge* mener at uførepensjonen bør ha like regler for alle og at urimelige utslag må løses i folketrygden.

Departementets vurdering og forslag

Høringsuttalelsene er ikke entydige. Gjennomgangen av folketrygdens regler viser at i de fleste tilfellene der en arbeidstaker har et opphold i utlandet og kommer tilbake til Norge, vil det gis uføretrygd selv om kravet om 3 års forutgående trygdetid ikke er oppfylt. Ved beregningen av uføretrygden vil det gis framtidig trygdetid slik at de fleste normalt vil få full ytelse. Medlemmer av en offentlig tjenstepensjonsordning som fyller vilkårene for uførepensjon i tjenstepensjonsordningen, og som ikke fyller vilkårene om forutgående medlemskap for rett til uføretrygd fra folketrygden, vil ha svært liten tilknytning til Norge.

I prinsippet bør beregningsreglene i en tjenstepensjonsordning være like for alle. Dette taler for at det ikke lages særskilte beregningsregler for så spesielle tilfeller som denne gruppen omfatter. Departementet foreslår at beregningsreglene for uførepensjon i offentlig tjenstepensjonsordning utformes likt for alle.

4.9 Avkorting av uførepensjon mot arbeidsinntekt

4.9.1 Gjeldende regler

Når en uførepensjonist får arbeidsinntekt, skal uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger normalt avkortes ved at det fastsettes en ny, lavere uføregrad. En uførepensjonist som får ny stilling eller øker stillingsandelen i offentlig sektor, får fastsatt ny pensjonsgrad med utgangspunkt i stillingsprosenten. Dersom arbeidsforholdet er hos en arbeidsgiver uten offentlig tjenstepensjonsordning, vil det bli fastsatt en ny pensjonsgrad med utgangspunkt i forholdet mellom pensjonsgrunnlaget (tidligere inntekt) og den nye arbeidsinntekten. Beregningen av ny pensjonsgrad vil med andre ord avhenge av om arbeidsforholdet er i offentlig eller privat sektor. Videre skilles det i dag mellom inntekter fra et ordinært arbeidsforhold og såkalt tilfeldige inntekter. For tilfeldige inntekter som uførepensjonisten får, ett år etter at pensjonen er innvilget, gjelder det en friinntekt på inntil folketrygdens grunnbeløp (G).

Det er i dag praksis at inntekter fra enhver kommunal eller statlig stilling alltid vil bli ansett å stamme fra et ordinært arbeidsforhold, også lave stillinger som ellers ikke gir medlemskap i pensjonsordningen. Da gjelder det ingen friinntektsgrense. Skillet mellom inntekter fra et ordinært arbeidsforhold og såkalt tilfeldige inntekter er uklart, og reglene for avkorting av uførepensjon mot arbeidsinntekt praktiseres noe forskjellig i de ulike tjenstepensjonsordningene.

Uførepensjonister som går tilbake i arbeid (arbeidsforsøk) etter en periode med hel eller delvis uførepensjon, kan i visse tilfeller få tilbake uførepensjonen dersom arbeidsforsøket ikke lykkes. Vedkommende har da hatt hvilende pensjonsrett, som også praktiseres noe ulikt i tjenstepensjonsordningene, blant annet når det gjelder hvor lenge hvilende pensjonsrett består.

4.9.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet foreslo i høringsnotatet vesentlige endringer i reglene for hvordan uførepensjonen skal avkortes når uføre har arbeidsinntekt. Forslagene innebærer en harmonisering med nye regler som er vedtatt i folketrygden, og intensjonen er at dette skal gjøre det enklere for mottakerne å forstå hvordan økt arbeidsinnsats vil påvirke samlet inntekt.

Departementet foreslo i høringsnotatet at uførepensjonen ikke lenger skal reduseres ved at uføregraden justeres. Uføre med arbeidsinntekt høyere enn uføregraden tilsier skal få redusert uførepensjonen, men uføregraden skal ligge fast. Dette betyr at uføre vil ha en hvilende rett til en uførepensjon tilsvarende den innvilgende uføregraden, selv om arbeidsinntekten er høyere enn uføregraden tilsier.

Departementet foreslo at det fastsettes en inntektsgrense når uførepensjonen innvilges, og at pensjonen skal avkortes ved inntekt over denne grensen. Inntektsgrensen skal utgjøre den inntekten vedkommende er forutsatt å kunne skaffe seg, etter uførheten, ved å utnytte sin restinntektsevne.

Departementet foreslo videre at uførepensjonister som mottar uføretrygd fra folketrygden, skal få økt inntektsgrensen med 0,4 G (fribeløp). Det vil blant annet si at helt uføre kan ha en arbeidsinntekt på inntil 0,4 G uten at uførepensjonen avkortes. Det ble foreslått at personer med arbeidsavklaringspenger fra folketrygden og personer uten noen ytelse fra folketrygden fortsatt ikke skal ha noe fribeløp. Fribeløpet på 0,4 G skal være uavhengig av uføregrad og stillingsprosent. Det er bare inntekter over fribeløpet, i tillegg til inntekten som uføregraden tilsier, som skal føre til at uførepensjonen reduseres. Dagens skille mellom inntekter fra et ordinært arbeidsforhold og såkalt tilfeldige inntekter foreslås ikke videreført.

Departementet foreslo videre at helt uføre med arbeidsinntekt skal få redusert uførepensjonen tilsvarende arbeidsinntekten (eventuelt fratrukket fribeløpet) multiplisert med kompensasjonsgraden i tjenstepensjonsordningen. Dersom kompensasjonsgraden er åtte prosent, skal dermed uførepensjonen reduseres med åtte prosent av arbeidsinntekten fratrukket et eventuelt fribeløp. Kompensasjonsgraden er lik forholdet mellom hel uførepensjon og pensjonsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen.

Departementet foreslo at uførepensjonen fra tjenstepensjonsordningen skal falle bort dersom arbeidsinntekten blir høyere enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet. Forslaget må ses i sammenheng med forslaget om en nedre grense for uførhet på 20 prosent.

Reglene over er i hovedsak tilsvarende de nye reglene i folketrygden. For personer som jobber deltid, og/eller som også har inntekter fra annet arbeid, blir det imidlertid noen forskjeller mellom folketrygden og tjenstepensjonsordningen. En forskjell er at det inntektsbortfallet som skal kom-

penseres, er forskjellig i folketrygden og tjenestepensjonsordningen. Folketrygden skal gi kompensasjon for bortfall av all inntekt, mens i tjenestepensjonsordningen er det den faktiske inntekten fra den medlemspliktige stillingen som er dekket av uføreordningen. I tillegg fastsettes uføregraten forskjellig: I folketrygden fastsettes uføregraten ved å sammenlikne årsinntekt i full stilling før uførhet med den inntekten en forutsettes å kunne skaffe seg ved å utnytte restinntektsevnen. I tjenestepensjonsordningen fastsettes uføregraten ved å sammenlikne inntektsmulighetene etter uførhet med den faktiske inntekten fra den medlemspliktige stillingen før uførhet. Disse forskjellene eksisterer også i dagens regelverk.

4.9.3 Høringsinstansenes syn

De fleste høringsinstansene som har merknader støtter forslagene til nye til avkortingsregler.

Den Norske Aktuarforening, Finans Norge, Kommunal Landspensjonskasse, KS, Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon, Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv, Spekter, Statens pensjonskasse og Statens seniorråd støtter forslagene. *Pensjonskasseforeningen* støtter i hovedsak forslagene, men tar ikke eksplisitt stilling til størrelsen på fribeløpet. Også *Virke* og *Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)* støtter i hovedsak forslaget. *Virke* mener fribeløpet er for høyt og bør settes til 0,2 G, mens *NHO* mener det ikke bør være noe fribeløp.

Oslo kommune støtter forslaget om at det ikke lenger skal skilles mellom ordinær og tilfeldig inntekt.

Arbeidstakerorganisasjonene «ser fordelene med like avkortingsregler» i folketrygden og tjenestepensjonsordningene, men støtter ikke forslaget om at de som ikke har noen ytelse fra folketrygden ikke skal ha noe fribeløp. De peker videre på at fribeløpsgrensen ikke må bli for lav, men tar ikke eksplisitt stilling til forslaget om en grense på 0,4 G.

Flere høringsinstanser understreker at selskapene må sikres sikker informasjon om uførepensjonistenes arbeidsinntekt for å kunne avkorte uførepensjonen på en pålitelig og effektiv måte.

4.9.4 Departementets vurdering og forslag

Høringen viser at departementets forslag til nye avkortingsregler har bred støtte.

To høringsinstanser mener fribeløpet på 0,4 G for de som har uføretrygd fra folketrygden er for høyt. Departementet viser til at for de fleste vil utbetalingen fra tjenestepensjonsordningen være

en relativt liten del av samlet uføreytelse, og avkortingsbeløpet i tjenestepensjonsordningen vil være klart lavere enn i folketrygden. Et lavere fribeløp i tjenestepensjonsordningen enn i folketrygden vil derfor komplisere reglene, uten at det i særlig grad vil bidra til å redusere samlet kompensasjon. Departementet foreslår at fribeløpet skal være 0,4 G, det samme som i folketrygden.

Arbeidstakerorganisasjonene foreslår at personer uten ytelse fra folketrygden også skal ha et fribeløp. Størrelsen på fribeløpet må ses i forhold til den inntekten som har falt bort. Etter forslaget graderes fribeløpet ikke med uføregrad. Dersom personer uten noen ytelse fra folketrygden også skulle ha et fribeløp, ville det være nødvendig å gradere fribeløpet med uføregraten. Dette ville komplisere reglene ytterligere, og departementet opprettholder derfor forslaget om det ikke skal være noe fribeløp for personer som ikke har uføretrygd fra folketrygden. I tillegg til personer som har uførepensjon med lave uføregrader, vil dette gjelde pensjonister som har midlertidig uførepensjon.

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet og foreslår at det fastsettes en inntektsgrense når midlertidig uførepensjon og uførepensjon innvilges, og at pensjonen skal avkortes ved inntekt over denne grensen. Inntektsgrensen skal utgjøre den inntekten vedkommende er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten ved å utnytte sin restinntektsevne. Departementet foreslår at uførepensjonister som mottar uføretrygd fra folketrygden, skal få økt inntektsgrensen med 0,4 G (fribeløp).

Departementet foreslår at uføre som har arbeidsinntekt, skal få redusert uførepensjonen med arbeidsinntekten som overstiger inntektsgrensen multiplisert med kompensasjonsgraden i tjenestepensjonsordningen ved full uførhet.

Dersom pensjonisten mottar barnetillegg, foreslår departementet at barnetillegget skal reduseres i samme forhold som uførepensjonen er redusert på grunn av arbeidsinntekt. Det vil si at dersom uførepensjonen for eksempel er redusert med 10 prosent på grunn av arbeidsinntekt, skal barnetillegget også reduseres med 10 prosent.

4.10 Overgang fra uførepensjon til alderspensjon

4.10.1 Gjeldende regler

Etter gjeldende regler går uføre over på alderspensjon ved aldersgrensen, og de får også med-

regnet tjenestetid til aldersgrensen, både når uførepensjonen og alderspensjonen beregnes.

Dagens regelverk innebærer at personer som har aldersgrense 70 år, som er flertallet, fra 67 til 70 år mottar en uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen som samordnes med alderspensjon fra folketrygden. Personer med lavere aldersgrense enn 67 år, går også over fra uførepensjon til alderspensjon i tjenstepensjonsordningen ved aldersgrensen. Fra aldersgrensen fram til fylte 67 år mottar de dermed en alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen som samordnes med uførepensjonen fra folketrygden.

4.10.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Omleggingen av uføreordningen i folketrygden innebærer at uføretrygden frikobles fra alderspensjonen. Forslaget til nye beregningsregler for uførepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene er tilpasset den nye uføretrygden i folketrygden. Departementet foreslår derfor i høringsnotatet at personer med aldersgrense 70 år, skal gå over på alderspensjon ved fylte 67 år, altså ved samme alder som i folketrygden. Uføre med aldersgrense 70 år vil dermed motta en uføreytelse både fra folketrygden og tjenstepensjonsordningen fram til fylte 67 år og deretter alderspensjon fra begge ordninger.

Departementet foreslo videre at uføre skal få medregnet tjenestetid fram til fylte 67 år når uførepensjonen og alderspensjonen beregnes, ikke til 70 år som i dag. Forslaget skal bidra til større grad av likebehandling av personer som blir uføre med personer som ikke blir uføre.

Reglene for personer med lavere aldersgrense enn 70 år (særaldersgrense) ble ikke foreslått endret. Disse skal fortsatt gå over på alderspensjon i tjenstepensjonsordningen ved aldersgrensen og kombinere alderspensjonen med uføretrygd fra folketrygden fram til 67 år.

4.10.3 Høringsinstansenes syn

Alle høringsinstansene som uttalte seg om spørsmålet, er enig i at uføre med aldersgrense 70 år bør gå over på alderspensjon ved fylte 67 år: *Spekter, Arbeids- og velferdsdirektoratet, arbeidstakerorganisasjonene, Den Norske Aktuarforening, Finans Norge, KS, Landslaget for offentlige pensjonister (LOP), Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon (NITO), Oslo kommune, Pensjonskasseforeningen, Statens pensjonskasse, Statens seniorråd, Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv., og Pensjons-*

ordningen for sykepleiere. Arbeids- og velferdsdirektoratet peker på at overgang ved 67 år forenkler NAVs arbeid da det ikke blir særregler for uførepensjonister i aldersgruppen 67–70 år. Videre vil det ikke lenger være nødvendig å samordne uførepensjonen fra tjenstepensjonsordningene med det skjermingstillegget til alderspensjonen i folketrygden som uføre får. Dette vil redusere kompleksiteten i regelverket og systemløsningene for NAV og tjenstepensjonsordningene.

Få høringsinstanser har uttalt seg om forslaget om at personer med lavere aldersgrense enn 67 år, fortsatt skal gå over på alderspensjon i tjenstepensjonsordningen ved aldersgrensen. Oslo kommune støtter forslaget. Arbeids- og velferdsdirektoratet peker på at forslaget innebærer at personer med særaldersgrenser skal få samordnet alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen med uføretrygd fra folketrygden fram til fylte 67 år. Dette gjør at en må opprettholde to parallelle regimer for informasjonsutveksling og samordning. Direktoratet ser imidlertid ingen åpenbar løsning som unngår denne problemstillingen.

Høringsinstansene er delt i synet på hvor lenge uføre bør få medregnet tjenestetid når uføre- og alderspensjon skal beregnes. Departementets forslag om at uføre skal få medregnet tjenestetid fram til 67 år støttes av Spekter, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Den Norske Aktuarforening, Finans Norge, KS og Pensjonskasseforeningen. Aktuarforeningen mener forslaget om opptjening til og overgang ved 67 år er «et mer logisk system for fremtiden og gir mer oversiktlige forsikringsløsninger». KS er enig i at det synes urimelig at uføre får opptjening til 70 år når gjennomsnittlig avgangsalder i staten (AFP og alderspensjon) er 66 år, men ber om at departementet innhenter tilsvarende gjennomsnittstall for uttak av pensjon i kommunesektoren. Finans Norge peker på at forslaget vil ha konsekvenser både for uførepensjonen og alderspensjonen til relativt mange årskull som nå nærmer seg pensjonsalder. *Kommunal Landspensjonskasse* tar ikke stilling til forslaget, men peker på at det vil gi lavere alderspensjon til snaut ti prosent av de som har vært uføre og går over på alderspensjon de nærmeste årene i kommunesektoren.

Enkelte høringsinstanser mener uføre fortsatt bør få medregnet opptjening til fylte 70 år, selv om de går over på alderspensjon ved fylte 67 år: *Arbeidstakerorganisasjonene, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Forsvar offentlig pensjon, LOP, NITO og Statens seniorråd.* Bakgrunnen synes å være at enkelte vil få lavere pensjon dersom det bare medregnes opptjening til fylte 67 år.

4.10.4 Departementets vurdering og forslag

Ingen høringsinstanser har gått mot at uføre skal gå over på alderspensjon ved aldersgrensen, men senest ved 67 år. Departementet foreslår at uføre med aldersgrense 70 år skal gå over på alderspensjon ved fylte 67 år, slik at de fram til 67 år vil motta en uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen som er tilpasset uføretrygden fra folketrygden, mens de fra 67 år vil motta alderspensjon både fra tjenstepensjonsordningen og folketrygden. Endringen vil få virkning for nye uføre, men også for dem har uførepensjon når nye regler trer i kraft. Dette vil gi et enklere og mer logisk system og sikre at uføre får en ytelse fra tjenstepensjonsordningen som er tilpasset ytelsen fra folketrygden.

Uførepensjonister som har lavere aldersgrense enn 70 år vil fortsatt gå over på alderspensjon ved aldersgrensen. Departementet vil senere foreslå regler for hvordan disse skal få samordnet alderspensjonen fra tjenstepensjonsordningen med uføretrygden fra folketrygden i perioden før fylte 67 år.

Høringsinstansene er delt i synet på hvor lenge uføre bør få medregnet tjenestetid. De fleste uføre vil få full opptjeningstid, selv med departementets forslag om medregning til 67 år. Enkelte vil imidlertid få redusert tjenestetid og dermed

lavere pensjon. KLP anslår at dette vil gjelde i underkant av 10 prosent av uføre som går over på alderspensjon de nærmeste årene i kommunesektoren.

Etter departementets syn bør uføre få medregnet tjenestetid om lag like lenge som de som er yrkesaktive fram til de blir alderspensjonister. Det er ikke rimelig at arbeidstakerne får lavere alderspensjon fordi de blir uføre. Blant statsansatte med aldersgrense 70 år er den gjennomsnittlige alderen for uttak av pensjon (alderspensjon og AFP) 66 år for de som ikke blir uføre. Ifølge KLP er det tilsvarende tallet blant deres medlemmer 65 år i kommunene og 65,5 år i fylkeskommunene. Medregning av tjenestetid til 67 år innebærer dermed at de som blir uføre får medregnet tjenestetid noe lenger enn de som ikke blir uføre. Å gi uføre ytterligere tre års opptjening synes ikke rimelig. Departementet viser også til at kravet til full tjenestetid er 30 år. Personer som ikke har 30 års tjenestetid i offentlige tjenstepensjonsordninger ved fylte 67 år, kan ha hatt andre arbeidsforhold i tillegg og kan også ha rettigheter til alderspensjon fra disse. Departementet foreslår at uføre skal få medregnet tjenestetid til aldersgrensen, men ikke lenger enn til 67 år. Både personer med aldersgrense 70 år og personer med lavere aldersgrense, vil dermed få medregnet tjenestetid fram til de går over på alderspensjon.

5 Endringer i lov om Statens pensjonskasse

5.1 Innledning

I dette kapitlet foreslår departementet endringer i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse. Endringene gjelder ordningen med uførepensjon i lovens kapittel 6. Det vises til kapittel 4 i proposisjonen her om hovedvalg for ny uførepensjonsordning i de offentlige tjenestepensjonsordningene. Det foreslås å legge om uføreordningen til en nettoordning der pensjonen beregnes som et direkte tillegg til den nye uføretrygden i folketrygden, og å innføre nye regler om avkorting av pensjonen mot arbeidsinntekt i tråd med reglene som er vedtatt innført i folketrygden. Videre foreslås det nye regler for beregning av barnetillegg.

En rekke av reglene i dagens kapittel 6 er foreslått videreført, men flere har fått en noe annen utforming enn i dag. Det er også regler som ikke foreslås videreført, blant annet at det i visse tilfeller kan gis uførepensjon ved alderssvekkelse.

Departementet foreslår at uføreordningen for pensjonsordningen for sykepleiere og pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. utformes på samme måte som i lov om Statens pensjonskasse. Tilsvarende endringer gjennomføres for pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, se nærmere kapittel 6. Departementet legger til grunn at hovedtrekkene i endringene i de lovfestede ordningene som foreslås, også gis virkning for de øvrige offentlige tjenestepensjonsordningene.

5.2 Vilkår for rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon

5.2.1 Nedsatt inntektsevne

Departementet foreslår at det presiseres i loven at uføreytelsen fra Statens pensjonskasse skal ytes som midlertidig uførepensjon eller uførepensjon. Forslaget innebærer ingen realitetsendring, men er en språklig klargjøring.

Hovedvilkårene for å få uføreytelsen videreføres, men med en noe annen formulering enn i dagens lov. Det foreslås at medlemmet må ha fått inntektsevnen nedsatt på grunn av sykdom, skade

eller lyte i en slik grad at vedkommende ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid.

Departementet foreslår videre at det uttrykkelig går fram av loven at samme sykdomsbegrep som i folketrygden skal legges til grunn, se avsnitt 4.4.

Det vises til lovforslaget § 27 første ledd.

Det presiseres i loven at det ytes uførepensjon når inntektsevnen er varig nedsatt, og at det ellers ytes midlertidig uførepensjon. Når medlemmet har ytelse fra folketrygden, ytes det midlertidig uførepensjon sammen med arbeidsavklaringspenger og uførepensjon sammen med uføretrygd fra folketrygden. Dersom inntektsevnen er nedsatt, men ikke i en slik grad at medlemmet har rett til uføreytelse fra folketrygden, må Pensjonskassen foreta en selvstendig vurdering av om det skal gis midlertidig uførepensjon eller uførepensjon.

Det vises til lovforslaget § 27 andre ledd.

Dersom medlemmet har tapt hele inntektsevnen, gis det hel uførepensjon (100 prosent uføregrad). Et medlem kan ha tapt en del av inntektsevnen i stillingen som gir medlemskap i pensjonsordningen. Pensjonen skal da reduseres (grades) i forhold til den inntektsevnen som er tapt. I en del tilfeller vil vedkommende kunne utføre annet arbeid. Dette har betydning for vurdering av inntektsevnen og dermed uføregraden. Departementet foreslår at det, som i folketrygden, presiseres i loven at det skal tas hensyn til ethvert arbeid medlemmet kan utføre.

Dersom pensjonisten har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, skal Statens pensjonskasse normalt legge den samme uføregraden til grunn. Departementet foreslår at bestemmelsen videreføres.

I noen tilfeller vil medlemmet ikke ha full stilling med medlemskap i Pensjonskassen når uføreheten inntreffer. De offentlige tjenestepensjonsordningene vurderer tapt inntektsevne ut i fra den inntekten som er tapt i slike tilfeller, det vil si det inntekten utgjør i den reduserte stillingen og ikke hva den ville utgjort i en full stilling. Departementet foreslår at det presiseres i loven at uføregraden

fastsettes i forhold til inntekten i den reduserte stillingen i slike tilfeller.

I lov om Statens pensjonskasse er det i dag ingen nedre grense for hvor lav uføregrad som gir rett til uførepensjon. Departementet foreslår at det innføres en nedre grense for rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon, se punkt 4.5. Forslaget innebærer at det ikke gis pensjon med lavere uføregrad enn 20 prosent.

Det vises til lovforslaget § 27 tredje ledd.

5.2.2 Krav om minste medlems tid i visse tilfeller – karens

Retten til uførepensjon fra Statens pensjonskasse inntreffer ikke når inntektsevnen blir nedsatt innen to år etter at retten til medlemskap inntrådte og skyldes en sykdom som medlemmet led av eller hadde symptomer på da han ble tilsatt, og som det må antas at han da kjente til. Denne regelen kalles karensregelen og framgår av lov om Statens pensjonskasse § 27 tredje ledd. Pensjonskassen kan likevel gi hel eller delvis pensjon når særlige grunner taler for det.

Karensregelen har sammenheng med at det ved innmelding i Statens pensjonskasse ikke kreves legeerklæring eller helseattest, i motsetning til ved individuelle pensjonsforsikringsavtaler hvor dette er et krav.

Departementet omtalte ikke karensregelen i høringen, da forslaget i lovutkastet innebar en videreføring av gjeldende rett. *Arbeidstakerorganisasjonene* uttaler at karensregelen bør vurderes lempet noe og viser til tilfeller der sykdommen ikke var kjent på det tidspunkt vedkommende ble ansatt.

Departementet viser til at karensbestemmelsen ble vurdert forholdsvis nylig, jf. Ot.prp. nr. 101 (2008–2009). Etter at saken hadde vært på høring, ble det foretatt en presisering i loven for å gi bedre informasjon om gjeldende rett. Det ble presisert i lovteksten at også de tilfeller der medlemmet hadde symptomer på en sykdom ved innmeldingen var omfattet av karensbestemmelsen. Det framgår av proposisjonen at endringen ikke medførte en innstramming av vilkårene for tilståelse av uførepensjon i forhold til gjeldende praksis. Departementet kan ikke se at det er aktuelt å vurdere innholdet i karensbestemmelsen på nytt nå, og viser til behandlingen av Ot.prp. nr. 101 (2008–2009).

Departementet foreslår at dagens karensbestemmelse videreføres, og at det presiseres i loven at karensregelen også skal komme til anvendelse ved forhøyelse av deltidsstilling. Dette er en

formalisering av lang og fast praksis og i tråd med lignende bestemmelser i lov om pensjonsordning for sykepleiere og i de kommunale ordningene

Også reglene om at karensregelen kan fravikes når særlige grunner taler for det foreslås videreført. Denne bestemmelsen ble tatt inn i lov om Statens pensjonskasse med virkning fra 1982. Av Ot.prop. nr. 31 (1981–1982) går det fram hva som menes med særlige grunner. Blant annet nevnes det situasjoner der staten overtar en virksomhet, eller hvor stillingens omfang gradvis har økt inntil den gir rett til medlemskap i ordningen.

Det vises til lovforslaget § 27 fjerde ledd.

5.2.3 Oppsatt uførepensjon

Et medlem i Statens pensjonskasse som slutter i stillingen etter 1. januar 1967 har idag rett til oppsatt uførepensjon dersom medlemmet har rett til oppsatt alderspensjon og senere blir innvilget uførepensjon fra folketrygden, jf. lov om Statens pensjonskasse § 28 a. Uførepensjonen gis fra samme tidspunkt og med samme uføregrad som ytelsen fra folketrygden. En omlegging av pensjonen til en ren forsikringsordning ville ha medført at oppsatt pensjonsrett ikke ville ha vært aktuelt. Departementet foreslår i punkt 4.3 at uførepensjonsordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene ikke utformes som en ren forsikringsordning nå. Bestemmelsen om rett til oppsatt uførepensjon foreslås derfor videreført.

Det vises til lovforslaget § 27 femte ledd.

5.3 Beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon

Departementet viser til avsnitt 4.2 der det foreslås å legge om uførepensjonsordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene til en nettoordning der pensjonen beregnes som et direkte tillegg til den nye uføretrygden i folketrygden. I avsnitt 4.6 foreslås det hvordan uføreytelsen skal beregnes. Det foreslås like regler for midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

Departementet foreslår at pensjonsgrunnlaget fortsatt skal være sluttlønnen. Størrelsen på pensjonen er videre avhengig av uføregraden og tjenestetiden. Full pensjon skal bestå av et inntektsuavhengig beløp som utgjør 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp (G), begrenset til 6 prosent av pensjonsgrunnlaget. I tillegg kommer 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G og 69 prosent av den delen av pensjonsgrunnlaget som er mellom 6 og 12 G og som det ikke ytes uføre-

trygd eller arbeidsavklaringspenger for i folke-trygden.

Dersom medlemmet ikke har arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden fordi inntektsevnen ikke er tilstrekkelig nedsatt, skal pensjonen tillegges 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G.

Det vises til lovforslaget § 28 første og andre ledd.

De nærmere regler om fastsettingen av pensjonsgrunnlaget er videreført. Det innebærer at det er det pensjonsgrunnlaget medlemmet har når pensjonen skal begynne å løpe som legges til grunn. For øvrig fastsettes pensjonsgrunnlaget på samme måte som for alderspensjon. Er inntektsevnen blitt gradvis redusert, kan Pensjonskassen legge til grunn det pensjonsgrunnlaget og den stillingsprosenten medlemmet hadde før sykdommen oppstod.

Det vises til lovforslaget § 28 tredje ledd.

Pensjonen skal som i dag graderes etter uføregrad og avkortes ved manglende tjenestetid. Departementet foreslår i punkt 4.3 at uførepensjonsordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene ikke utformes som en ren forsikringsordning nå. Dette innebærer at uførepensjonen fortsatt skal avkortes etter tjenestetid, og at det fortsatt skal ytes uførepensjon til personer som har sluttet i offentlig stilling (opsatt pensjon). Dagens regler om avkorting av uførepensjon i forhold til tjenestetid foreslås i all hovedsak videreført. Departementet foreslår at en ikke skal regne med framtidig tjenestetid utover 67 år, se punkt 4.10.

Se lovforslaget § 28 fjerde til sjuende ledd.

5.4 Barnetillegg

Departementet foreslår at dagens regler om at barnetillegg gis til barnet fyller 18 år videreføres. Det er nødvendig å legge om beregningen av barnetillegg som følge av at uførepensjonen gjøres om til en nettoordning. Barnetillegg bidrar til svært høye kompensasjonsgrader som det er spesielt vanskelig å forsvare for høytlønte. Departementet har derfor foretatt en vurdering av hva som er et rimelig nivå på barnetillegg i de offentlige tjenstepensjonsordningene, se avsnitt 4.7.

Departementet foreslår at barnetillegget for hvert barn skal utgjøre 4 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Det innføres en begrensning for samlet barnetillegg på 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Både bar-

netillegget og den øvre grensen for samlet barnetillegg reduseres etter uføregrad og tjenestetid.

Det vises til lovforslaget § 28 a.

5.5 Avkorting av pensjonen ved arbeidsinntekt

I avsnitt 4.9 foreslår departementet at reglene om avkorting av uførepensjon mot arbeidsinntekt harmoniseres med de reglene som er vedtatt om avkorting av den nye uføretrygden i folketrygden.

Departementet foreslår at det fastsettes en inntektsgrense når uførepensjonen innvilges og at pensjonen skal avkortes ved inntekt over denne grensen. Inntektsgrensen skal utgjøre den inntekten vedkommende er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten ved å utnytte sin restinntektsevne. Inntekten kan komme fra offentlig eller privat virksomhet. Dersom pensjonisten mottar uføretrygd fra folketrygden, foreslår departementet at inntektsgrensen økes med 40 prosent av folketrygdens grunnbeløp per kalenderår. Personer med arbeidsavklaringspenger i folketrygden får ikke økt inntektsgrense utover den inntekten vedkommende er forutsatt å kunne ha da arbeidsavklaringspengene ble innvilget. Det samme gjelder personer med lave uføregrader som verken har arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd i folketrygden.

Når arbeidsinntekten overstiger inntektsgrensen skal pensjonen reduseres. Reduksjonsbeløpet framkommer ved at den delen av arbeidsinntekten som overstiger inntektsgrensen skal multipliseres med vedkommendes kompensasjonsgrad. Med kompensasjonsgrad menes her forholdet mellom uførepensjonen ved full uførhet og vedkommendes pensjonsgrunnlag.

Det vises til lovforslaget § 29 første og andre ledd.

Departementet foreslår at det er pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 som skal legges til grunn ved avkorting av pensjonen. Dette vil normalt tilsvare vedkommendes arbeidsinntekt, det vil si personinntekt etter skatteloven § 12-2. Arbeidsinntekt som skriver seg fra et avsluttet arbeidsforhold skal likevel ikke inngå i avkorting, som for eksempel feriepenger.

Det vises til lovforslaget § 29 tredje ledd.

Departementet foreslår at den fastsatte uføregraden ikke skal endres når pensjonen reduseres på grunn av inntekt, slik det er vedtatt for den nye uføretrygden i folketrygden. Dette betyr at uføre vil ha en hvilende rett til en uførepensjon tilsvarende den innvilgende uføregraden selv om

arbeidsinntekten er høyere enn uføregraden tilsier.

Det vises til lovforslaget § 29 fjerde ledd.

Departementet foreslår at det – som i folketrygden – innføres en øvre inntektsgrense som innebærer at det ikke utbetales pensjon når inntekten utgjør mer enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet, se avsnitt 4.9.

Det vises til lovforslaget § 29 femte ledd.

Barnetillegg til uførepensjon inngår som en del av pensjonen. Departementet foreslår at barnetillegget skal reduseres i samme forhold som uførepensjonen er redusert på grunn av arbeidsinntekt.

Det vises til lovforslaget § 29 sjette ledd.

Departementets forslag til nye avkortingsregler er en klar forenkling i forhold til dagens bestemmelser og praksis. Det kan likevel være behov for ytterligere detaljregulering av avkortingsbestemmelsene. Departementet foreslår at det kan gis utfyllende regler i forskrift.

Det vises til lovforslaget § 29 sjuende ledd.

5.6 Forskjellige bestemmelser

5.6.1 Medlemmet må sette fram krav om midlertidig uførepensjon, uførepensjon og oppsatt uførepensjon

Etter lov om Statens pensjonskasse § 27 fjerde ledd må medlemmet sette fram krav om uførepensjon innen ett år etter at medlemmet er fratrudd eller har fått permisjon fra sin stilling uten lønn eller med avkortet lønn. Når særlige grunner gjør det rimelig, kan Statens pensjonskasse etter søknad fra medlemmet tilstå uførepensjon selv om kravet ikke er satt fram innen fristens utløp. Bestemmelsen foreslås videreført.

Departementet foreslår at det samme skal gjelde for oppsatt uførepensjon, slik at fristen regnes fra det tidspunktet uføretrygd fra folketrygden er innvilget.

Det vises til lovforslaget § 30 første ledd.

5.6.2 Plikt til å gi opplysninger

Etter lov om Statens pensjonskasse har medlemmer som setter fram krav om uførepensjon plikt til å gi nærmere opplysninger som er nødvendig for at Statens pensjonskasse skal kunne vurdere kravet. Det samme gjelder for en som mottar uførepensjon. Opplysningsplikten framkommer hovedsakelig av lovens § 31, men det oppstilles samtidig en plikt til å gi de opplysninger Statens pensjonskasse ellers forlanger, jf. § 45.

Departementet foreslår å videreføre bestemmelsene om plikten til å gi opplysninger, både ved innvilgelsen og ved endrede forhold. Det foreslås presisert at opplysningsplikten også omfatter forventet inntekt og inntektsendringer.

Det vises til lovforslaget § 30 andre ledd og tredje ledd første og andre punktum.

5.6.3 Etteroppgjør

Den som mottar uførepensjon plikter å gi Pensjonskassen opplysninger om inntekt, se punkt 5.6.2. I enkelte tilfeller kan det likevel vise seg at den enkelte har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon, og pensjonen justeres i så fall i ettertid. Departementet foreslår at det går klart fram av loven at det skal foretas et etteroppgjør dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om etteroppjøret.

Det vises til lovforslaget § 30 tredje ledd tredje og fjerde punktum.

5.6.4 Tidspunkt for når rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon oppstår eller opphører

Utbetaling av uførepensjon er i dag regulert i lov om Statens pensjonskasse § 28 andre ledd og fjerde ledd. Pensjonen utbetales fra og med den måneden medlemmet fyller vilkårene, men ikke så lenge det utbetales lønn under sykdom, eller sykepenger fra folketrygden. Departementet foreslår at disse reglene videreføres for midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

Den nye uførepensjonsordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene som foreslås, er utformet som et tillegg til folketrygdens uføreytelser. Etter departementets syn er det nærliggende å knytte utbetalingsbestemmelsen til de tilsvarende bestemmelsene i folketrygden. Departementet foreslår derfor at etterbetaling av pensjon til et medlem som mottar arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden skal skje med samme virkningstidspunktet som for folketrygdens ytelser.

Det går fram av lov om Statens pensjonskasse § 27 femte ledd at uførepensjon faller bort fra og med måneden etter at pensjonisten når aldersgrensen for stillingen. Departementet viser til avsnitt 4.10 der det foreslås at tidspunktet for overgang fra uførepensjon til alderspensjon endres slik at overgangen skjer ved aldersgrensen for stillingen, men senest fra og med måneden etter fylte 67 år. Det vil si at personer med alders-

grense høyere enn 67 år får alderspensjon fra 67 år.

Dersom uførepensjonisten dør, skal pensjonen etter gjeldende regler utbetales ut måneden etter døds måneden. Departementet foreslår at reglene videreføres. Det samme gjelder regelen om at pensjonen skal utbetales for ytterligere en måned dersom avdøde etterlater seg ektefelle.

Det vises til lovforslaget § 31 første og andre ledd.

5.6.5 Bortfall av ytelser

En person med midlertidig uførepensjon vil ha arbeidsavklaringspenger i folketrygden, bortsett fra enkelte tilfeller der uføregraden er lav. Folketrygden har regler om at arbeidsavklaringspenger kan reduseres eller stanses, blant annet ved samtidig arbeid. I slike tilfeller skal den midlertidige uførepensjonen etter forslaget i proposisjonen her avkortet etter reglene i § 29. Også i andre tilfeller kan arbeidsavklaringspengene reduseres eller stanses, for eksempel fordi vedkommende ikke overholder meldeplikten etter folketrygdloven eller har fravær fra fastsatt aktivitet som ikke kan dokumenteres. Departementet foreslår at midlertidig uførepensjon kan reduseres eller stanses også i disse tilfellene.

Det vises til lovforslaget § 31 tredje ledd.

Det følger av lov om Statens pensjonskasse § 27 tredje ledd første punktum at et medlem som forsettlig er skyld i at inntektsevnen er nedsatt, ikke har rett til uførepensjon. Departementet foreslår at bestemmelsen videreføres for midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

Det vises til lovforslaget § 31 fjerde ledd første punktum.

I de kommunale tjenestepensjonsordningene og i folketrygden er det regler om at en person ikke har rett til uføreytelsen dersom medlemmet uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak. Dessuten har folketrygden en bestemmelse om at pensjonen kan stanses dersom medlemmet opptrer på en måte som vedkommende bør forstå kan forverre helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten. De lovfestede offentlige tjenestepensjonsordningene har i dag ikke slike bestemmelser. Departementet mener det er viktig å stille krav om medvirkning fra uførepensjonistens side og foreslår at tilsvarende bestemmelser tas inn i lov om Statens pensjonskasse.

Det vises til lovforslaget § 31 fjerde ledd andre og tredje punktum.

5.6.6 Retten til å beholde opprinnelig uføregrad (hvilende pensjonsrett)

Uføre som går tilbake i arbeid (arbeidsforsøk) etter en periode med hel eller delvis uførepensjon, kan i visse tilfeller få tilbake uførepensjonen dersom arbeidsforsøket ikke lykkes (såkalt hvilende pensjonsrett). I folketrygden beholder en i slike tilfeller retten i fem år, med mulighet til å søke om forlengelse i ytterligere fem år. Dette er vedtatt videreført i uføretrygden. Ordningen med hvilende pensjonsrett praktiseres også i de offentlige tjenestepensjonsordningene, men på noe ulik måte. Flere av ordningene krever at det foreligger hvilende pensjonsrett i folketrygden.

Departementet foreslo i høringsnotatet at ordningen med hvilende pensjonsrett videreføres. En slik ordning vil bare være aktuell når uførepensjonen faller helt bort på grunn av arbeidsinntekt, det vil si når inntekten utgjør mer enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet. Ordningen med hvilende rett får ikke betydning så lenge det utbetales en uførepensjon som er avkortet etter de nye avkortingsreglene som er foreslått. I slike tilfeller endres ikke den fastsatte uføregraden selv om uførepensjonen reduseres på grunn av arbeidsinntekt.

Få av høringsinstansene har uttalt seg om forslaget om at ordningen med hvilende rett blir videreført. *Kommunal Landspensjonskasse* tar opp noen problemstillinger, som ikke direkte berører den hvilende pensjonsretten, se avsnitt 2.4.

Departementet foreslår at det lovfestes en ordning med hvilende pensjonsrett for de som får en slik rett i folketrygden. Det settes som vilkår at medlemmet gir Pensjonskassen melding om at retten til opprinnelig uføregrad i folketrygden er i behold. I noen tilfeller kan det ta noe tid å avklare den hvilende pensjonsretten i folketrygden. De som ikke melder fra om økt arbeidsinntekt til Arbeids- og velferdsetaten, får ikke et vedtak om at uføretrygden eventuelt er bortfalt før i forbindelse med etteroppjøret. I disse tilfellene vil ikke Pensjonskassen kunne få meldingen fra medlemmet før spørsmålet er avklart i etterkant av etteroppjøret.

Det vises til lovforslaget § 31 femte ledd.

6 Endringer i andre lover

6.1 Endringer i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet er regulert i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Regelverket er i store trekk sammenfallende med reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Bestemmelsene om uførepensjon er i lovens kapittel IV, paragrafene 10 til 14. Departementet foreslo i høringsnotatet at det gjennomføres tilsvarende endringer som i lov om Statens pensjonskasse. Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til dette, men styret i pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. påpekte at pensjonsgivende inntekt i ordningen er begrenset til 10 ganger folketrygdens grunnbeløp.

Departementet foreslår at tilsvarende bestemmelser som er foreslått for Statens pensjonskasse i kapittel 5 i proposisjonen her, tas inn i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Det foreslås at begrensningen oppad i § 11 første ledd bokstav c skal være ti ganger folketrygdens grunnbeløp.

Det vises til forslaget om endringer i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. §§ 10 til 14 a.

6.2 Endringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere

Pensjonsordningen for sykepleiere er regulert i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere. Regelverket er i store trekk sammenfallende med reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Bestemmelsene om uførepensjon er i lovens kapittel V, paragrafene 12 til 18. Departementet foreslo i høringsnotatet at det gjennomføres tilsva-

rende endringer som i lov om Statens pensjonskasse. Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til dette.

Departementet foreslår at tilsvarende bestemmelser som er foreslått for Statens pensjonskasse i kapittel 5 i proposisjonen her, tas inn i lov om pensjonsordning for sykepleiere.

Det vises til forslaget om endringer i lov om pensjonsordning for sykepleiere §§ 12 til 18.

6.3 Endringer i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer

Pensjonsordningen for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer er regulert i lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (stortings- og regjeringspensjonsloven).

Uførepensjon etter denne loven følger i hovedsak reglene for uførepensjon i lov om Statens pensjonskasse, og de foreslåtte endringene for Statens pensjonskasse vil dermed få virkning for stortings- og regjeringspensjonsloven. Det er nødvendig med enkelte mindre endringer i loven, blant annet å skille mellom midlertidig uførepensjon og uførepensjon. Departementet foreslår at loven ikke skal ha egne regler om beregning av uførepensjon fordi dette dekkes av henvisningen til lov om Statens pensjonskasse i § 5-2. Bestemmelsen om barnetillegg i § 5-7 foreslås opphevet som overflødig, også dette dekkes av henvisningen til lov om Statens pensjonskasse. Ingen av høringsinstansene har hatt merknader til forslaget om endringer i stortings- og regjeringspensjonsloven.

Det vises til forslaget om endringer i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (stortings- og regjeringspensjonsloven) § 1-3 og kapittel 5.

7 Overføring av uførepensjoner under utbetaling til nytt regelverk – overgangsregler

7.1 Innledning

Departementet foreslår i proposisjonen her å legge om uførepensjonsordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene til en nettoordning, samtidig med at det innføres en ny uføretrygd i folketrygden med andre beregningsregler enn i dag. Det foreslås også at uføre skal gå over på alderspensjon senest ved fylte 67 år, og enkelte andre endringer. Kapitlet her omhandler departementets hovedvalg for overgangsregler for dem som mottar uførepensjon når de nye reglene trer i kraft. Detaljerte overgangsregler vil senere bli fastsatt i forskrift.

7.2 Departementets forslag i høringsnotatet

Departementet viste i høringsnotatet til at de som mottar uførepensjon fra folketrygden når nye regler trer i kraft, skal konverteres til uføretrygd på en slik måte at ytelsen fra folketrygden etter skatt blir på samme nivå som tidligere. Økt ytelse fra folketrygden vil kompensere for bortfallet av skattefordeler i uførepensjonen for de som bare har standardfradrag. Departementet foreslo i høringsnotatet at de som mottar uførepensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning og fra folketrygden når de nye reglene som foreslås i proposisjonen her trer i kraft, skal beholde det samme beløpet i uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen (før skatt). Departementet pekte i høringsnotatet på at i de fleste tilfeller vil dette bety små endringer i samlet inntekt etter skatt.

Departementet foreslo i høringsnotatet at også personer som mottar uførepensjon fra offentlig tjenstepensjon kombinert med arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, skal beholde det samme beløpet i tjenstepensjon (før skatt) når loven her trer i kraft. Arbeidsavklaringspenger er en midlertidig ytelse og utbetales som hovedregel ikke i mer enn fire år. Samlet vil utslagene på samlet inntekt etter skatt være relativt små.

Det ble i høringsnotatet varslet at departementet skulle vurdere særskilte regler for helt uføre som mottar uførepensjon på grunn av reglene om alderssvekkelse og som ikke har noen ytelse fra folketrygden.

Departementet foreslår i proposisjonen her at personer med aldersgrense 70 år skal gå over på alderspensjon i tjenstepensjonsordningen fra fylte 67 år, se avsnitt 4.10 og punkt 5.6.4. Dette vil også gjelde personer som mottar uførepensjon når de nye reglene trer i kraft. I høringsnotatet foreslo departementet at uførepensjonister som allerede er fylt 67 år når de nye reglene trer i kraft, skal få alderspensjon fra dette tidspunktet, og at de får medregnet opptjening fram til samme tidspunkt.

Personer med uførepensjon fra folketrygden som er over (sær)aldersgrensen når de nye reglene trer i kraft, mottar alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen. Disse får fra samme tidspunkt konvertert uførepensjonen fra folketrygden til uføretrygd slik at de får kompensert for skatteomleggingen. I og med at alderspensjonen fra den offentlige tjenstepensjonsordningen er en bruttoytelse, innebærer dette at denne gruppen får økt skatt uten noen økning i samlet ytelse før skatt dersom alderspensjonen samordnes på vanlig måte. Departementet foreslo derfor i høringsnotatet at de som før de nye reglene trer i kraft kombinerer uførepensjon fra folketrygden med alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen, skal få beholde det samme beløpet i alderspensjon (før skatt) fra tjenstepensjonsordningen fram til de går over på alderspensjon fra folketrygden ved fylte 67 år.

7.3 Høringsinstansene syn

De fleste høringsinstansene som har merknader støtter i hovedsak forslagene til overgangsregler.

Arbeidstakerorganisasjonene støtter hovedtrekkene i overgangsreglene, men ber departementet å finne måter å kompensere de med inntekter over 590 000 kroner som rammes av skatteomleg-

gingen. De ber videre om en tidsbegrenset åpning for å vurdere enkelttilfeller særskilt.

Pensjonistforbundet foreslår at de som er uførepensjonister 1. januar 2015 gis en individuell garanti som sikrer at de blir kompensert dersom det viser seg at den nye pensjonen etter skatt blir lavere enn den de hadde før omleggingen.

Arbeidsgiverorganisasjonene kommenterer i liten grad forslagene til overgangsregler. *Spekter* støtter forslagene, men de øvrige har ikke merknader.

Statens pensjonskasse og Pensjonsordningen for apotekvirksomhet mv. understreker viktigheten av enkle overgangsregler. *Finans Norge* mener det må presiseres bedre hvordan de som er delvis uføre når ny ordning trer i kraft skal behandles, herunder hvordan ny premie for opptjening av den friske delen skal beregnes og hva som skal skje ved endring i uføregrad etter at nytt regelverk er trådt i kraft.

7.4 Departementets vurdering og forslag

Departementet foreslo i høringsnotatet at de som mottar uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning når de nye reglene trer i kraft, skal beholde det samme beløpet i uførepensjon, før skatt, fra tjenestepensjonsordningen som de hadde på overgangstidspunktet. Det går fram av høringsnotatet at mange som mottar uførepensjon både fra folketrygden og supplerende ordninger vil komme bedre ut etter skatt når økt skatt på uføreytelsen fra folketrygden kompenseres gjennom økt folketrygd. Virkningen av endringene i skattereglene er nærmere beskrevet i skatteproposisjonen for 2013, se Prop. 1 LS (2012–2013).

Departementet kan ikke se at det er praktisk gjennomførbart å gi garantier som sikrer uendret pensjon etter skatt til alle eller til grupper av uførepensjonister, slik noen av høringsinstansene foreslår. Årsaken er at det vil kreve informasjon om utbetalingen fra folketrygden før og etter reformen, om utbetalingen fra tjenestepensjonsordningen og om skattereglene. Ingen har i utgangspunktet tilstrekkelig informasjon om pensjonene og kompetanse om skattereglene til å beregne hva den enkelte måtte ha i uførepensjon fra tjenestepensjonsordningen for at samlet ytelse etter skatt skal bli den samme som tidligere. Dessuten vil ingen i praksis være garantert samme inntekt etter skatt som tidligere, blant annet fordi skatten også avhenger av andre inntekter enn uførepensjon. Departementet vil også peke på at en

omregning av tjenestepensjonen for å sikre uendret kjøpekraft vil kunne føre til at personer som tidligere har hatt like høy uførepensjon fra tjenestepensjonsordningen får ulik uførepensjon etter reformen fordi utbetalingen fra folketrygden er forskjellig.

Departementet foreslår at personer som på overgangstidspunktet mottar uførepensjon både fra offentlige tjenestepensjonsordninger og fra folketrygden skal beholde det samme beløpet (før skatt) i uførepensjon fra tjenestepensjonsordningen. Beløpet skal ha samme regulering som uførepensjon for øvrig, det vil si i samsvar med lønnsveksten.

En liten gruppe har uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med uføregrad 50 prosent eller høyere uten at de har pensjon fra folketrygden. Dette skyldes at tjenestepensjonsordningene etter dagens regler kan gi uførepensjon i særlige tilfeller uten at vilkårene for å få uførepensjon i folketrygden er oppfylt. De fleste av disse er innvilget uførepensjon etter de særskilte reglene om alderssvekkelse. Disse pensjonene ytes som bruttopensjoner uten samordning med folketrygden. Departementet foreslår at disse pensjonene skal løpe videre som bruttopensjoner.

Personer som har uførepensjon med uføregrad minst 2/3 som ikke har ytelse fra folketrygden, kan få en relativt stor reduksjon i ytelsen etter skatt. Disse vil i utgangspunktet motta samme bruttoytelse som tidligere, men mister retten til skattebegrensning og særfradrag. Departementet mener at denne gruppen bør få tilpasset uførepensjonen før skatt, slik at ytelsen blir på samme nivå som tidligere. Det vil si at uførepensjonen blir fastsatt i henhold til skattereglene på overgangstidspunktet og på tilsvarende måte som uførepensjon fra folketrygden omregnes til ny uføretrygd. Departementet vil gi nærmere regler i forskrift.

Personer med uførepensjon med uføregrad mindre enn 2/3 som ikke har folketrygd, vil få noe høyere skatt fordi de mister et halvt særfradrag. Departementet viser til at det i skatteproposisjonen for 2013, jf. Prop. 1 LS (2012–2013), er varslet at det vil bli gitt overgangsregler som reduserer skatteskjerpelsen for denne gruppen.

Departementet har foreslått at overgangen fra uførepensjon til alderspensjon skal skje senest fra fylte 67 år. En gruppe uførepensjonister vil ha fylt 67 år når de nye reglene trer i kraft. Departementet foreslår at disse får alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen fra ikrafttredelsestidspunktet for de nye reglene. De vil få medregnet tjenestetid

fram til samme tidspunkt, se lov om Statens pensjonskasse § 20 første ledd bokstav e.

Enkelte personer med uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning og fra folketrygden som har lav aldersgrense (særaldersgrense) i tjenstepensjonsordningen, vil ha nådd aldersgrensen når de nye reglene trer i kraft. Disse vil da ha utbetalt en alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen og uføretrygd fra folketrygden. Uføretrygden vil øke for å kompensere for økt skatt. Med dagens samordningsregler vil økningen i folketrygden medføre økt samordningsfradrag. Denne gruppen får økt skatt uten noen økning i samlet ytelse før skatt. Departementet foreslår at denne gruppen får beholde det samme beløpet i alderspensjon (før skatt) som de hadde før loven trer i kraft, fram til de ved fylte 67 år går over på alderspensjon også fra folketrygden. Departementet vil som nevnt i avsnitt 2.4 komme tilbake med forslag om tilpasninger i samordningsregelverket. Det vil da bli foreslått overgangsregler for personer med særaldersgrense.

Det vil være nødvendig å regulere hvordan man skal forholde seg når det senere skjer endringer i pensjonene til personer som mottok uførepensjon fra en offentlig tjenstepensjonsordning når de nye reglene trer i kraft. På overgangstidspunktet skal disse beholde det samme beløpet i pensjon som tidligere. Blant annet kan det skje endringer i uføreggraden. For de som har uføretrygd fra folketrygden vil det være naturlig også å endre uførepensjonen fra tjenstepensjonsordningen. Departementet vil gi nærmere overgangsregler i forskrift.

I høringsnotatet tok ikke departementet endelig stilling til utformingen av barnetillegget i uførepensjonsordningen, og høringsnotatet inneholdt derfor heller ikke forslag til overgangsregler for barnetillegget. Når departementet nå foreslår at nytt barnetillegg i de offentlige tjenstepen-

sjonsordningene skal beregnes med en lavere sats enn dagens barnetillegg, må en ta stilling til hvilke regler som skal gjelde for personer som mottar barnetillegg til uførepensjon når den nye ordningen trer i kraft. Departementet har vurdert om disse skal få beregnet barnetillegget etter de nye reglene eller få beholde det barnetillegget de hadde før den nye ordningen trådte i kraft. Departementet tar sikte på å foreslå at personer som mottar barnetillegg til uførepensjon, skal få beholde barnetillegget uendret fra det tidspunktet de nye reglene trer i kraft. Antall barn det ytes barnetillegg for vil ofte endre seg, og det må vurderes hvordan dette skal påvirke nivået for samlet barnetillegg. Det må også vurderes om barnetillegg som er gitt etter tidligere regler, skal fases ut over en periode. Departementet vil komme tilbake til disse spørsmålene, og tar sikte på å gi nærmere overgangsregler i forskrift.

Det vises til forslaget til overgangsregler i lovforslaget avsnitt V.

7.5 Ikrafttredelse av nye regler

Ny uføretrygd i folketrygden ble vedtatt innført ved lov 16. desember 2011 nr. 59. Det ble bestemt at endringsloven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Det følger av Prop. 130 L (2010–2011) *Endringer i folketrygdloven (ny uføretrygd og alderspensjon til uføre)* at departementet tok sikte på at lovendringene skulle tre i kraft fra 2015.

Det er nødvendig at de nye reglene for uførepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene innføres samtidig med ny uføretrygd i folketrygden. Departementet foreslår at loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Det vises til forslaget til ikrafttredelsesbestemmelse i lovforslaget avsnitt V.

8 Økonomiske konsekvenser for den enkelte

8.1 Innledning

I dette kapitlet illustreres økonomiske effekter for den enkelte av departementets forslag til ny uførepensjon i offentlige tjenstepensjonsordning ved hjelp av noen eksempler.

Generelt vil mange ulike forhold påvirke beregningen av uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger og ytelsene fra folketrygden: uføregrad, tidligere inntektsnivå, stillingsprosent, inntektskarriere, arbeidsinntekt ved siden av uførepensjonen, trygdetid, osv. Typeeksemplene illustrerer noen av disse effektene. Eksemplene er valgt med sikte på at de skal være relevante for store grupper eller illustrere sentrale poeng ved lovforslaget, selv om det ikke nødvendigvis gjelder for store grupper.

Når ny modell i eksemplene sammenliknes med dagens modell, er dette kun hypotetiske sammenlikninger. Ny uføretrygd i folketrygden er vedtatt, og skattereglene for uføreytelser er vedtatt endret, slik at ny modell sammenliknes med en *hypotetisk* videreføring av dagens uførepensjon og en *hypotetisk* videreføring av dagens skatteregler.

Nye beregningsregler for uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger skal bare gjelde fullt ut for nye uføre. Sammenlikningen av hva dagens ordning gir og hva ny ordning vil gi, er derfor ikke en sammenlikning av hva *samme person* får før og etter ordningen legges om. De som er uføre skal beholde den uføreytelsen de hadde fra tjenstepensjonsordningen når ny ordning trer i kraft.

Når en vurderer nivået på den nye uførepensjonen sammenliknet med dagens ytelse, må det tas hensyn til at skattereglene endres. Eksemplene som viser ytelsesnivåer etter skatt, er basert på skattesatser for 2013. Gjennomsnittlig grunnbeløp for 2013 (84 204 kroner) er lagt til grunn ved beregning av ytelsen før skatt. Samme grunnbeløp er lagt til grunn for de øvrige beregningene. Alle eksemplene tar utgangspunkt i personer med full opptjening i tjenstepensjonsordningen, full opptjening i gammel uførepensjonsordning i folketrygden, og full trygdetid.

8.2 Ny uførepensjonsordning i offentlig tjenstepensjonsordning

I avsnitt 4.6 er det foreslått at den nye uførepensjonen fra offentlig tjenstepensjonsordning skal ved hel uførhet utgjøre 3 prosent av beregningsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen opp til 6 G og 69 prosent av beregningsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen mellom 6 og 12 G. I tillegg skal uførepensjonen ha et kronetillegg på 0,25 G, men kronebeløpet kan maksimalt utgjøre 6 prosent av beregningsgrunnlaget.

8.2.1 Ny uførepensjon kombinert med ny uføretrygd fra folketrygden

Jevn inntekt

Eksempelet her tar utgangspunkt i eksempelpersonen Nora. Forutsetningene bak beregningene er gitt i boks 8.1.

Tabell 8.1 gir en oversikt over hva Nora ville fått med ny uførepensjonsordning i offentlig tjenstepensjonsordning og ny uføretrygd i folketrygden og med dagens uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning og dagens uførepensjon fra folketrygden, før og etter skatt.

Ny uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning for Nora utgjør 0,25 G pluss 3 prosent av beregningsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen. Ny uføretrygd fra folketrygden utgjør 66 prosent av gjennomsnittlig inntekt i de tre beste av de fem siste kalenderårene før uføretidspunktet. I alle de fem siste årene før uføretidspunktet har

Boks 8.1 Forutsetninger Nora – jevn inntekt

Sivilstand: Gift
 Stillingsprosent: 100 prosent
 Inntekt i folketrygden: 4,5 G (378 918 kroner) i minst fem år før uføretidspunktet
 Sluttlønn i full stilling: 4,5 G (378 918 kroner)
 Sluttpoengtall i folketrygden: 3,5
 Uføregrad: 100 prosent

Tabell 8.1 Nora. Ny uføreordning og dagens uføreordning. Før og etter skatt. 2013-kroner

	Ny ordning	Dagens ordning
Folketrygd	250 086	195 353
+ Tjenestepensjon	32 419	63 153
= Samlet ytelse før skatt	282 504	258 506
– Skatt	65 171	35 362
= Samlet ytelse etter skatt	217 334	223 144
Kompensasjonsgrad etter skatt	77,8 %	79,9 %

Nora hatt en inntekt på 4,5 G, slik at gjennomsnittlig inntekt i de tre beste av disse årene også er 4,5 G.

Dagens uføreordning i offentlig tjenestepensjonsordning garanterer et samlet nivå på uførepensjonen på 66 prosent av beregningsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen. Det gjøres et fradrag for uførepensjon fra folketrygden, men for Nora er 0,1 G av grunnpensjonen skjermet fra samordning (grunnpensjonsfordelen). Det betyr at med dagens regler er samlet uførebetaling for Nora 66 prosent av sluttlønnen, pluss 0,1 G. Tabell 8.1 viser at ny ordning vil gi noe lavere samlet uførebetaling etter skatt enn dagens ordning.

Ulikt beregningsgrunnlag i folketrygden og tjenestepensjonsordningen

Dersom pensjonsgivende inntekt i folketrygden (snittet av de 20 beste poengårene) er høyere enn sluttlønn, for eksempel på grunn av tidligere høy inntekt eller arbeid ved siden av den offentlige stillingen, vil en i dag ha en fiktivfordel, se punkt 3.2.2. Fiktivfordelen skjermer deler av tilleggspensjonen fra folketrygden fra samordning. Dersom beregningsgrunnlaget for ny uføretrygd i folketrygden (gjennomsnittlig inntekt i de tre beste av de fem siste årene) er høyere enn sluttlønn, for eksempel på grunn av svak inntektsutvikling før uførhet eller arbeid ved siden av den offentlige stillingen, vil dette bidra til å øke samlet ytelse også med den foreslåtte modellen for ny uførepensjon i offentlig tjenestepensjonsordning.

Eksempelet her tar utgangspunkt i eksempelpersonen Lukas (se boks 8.2). Lukas har jevnlig arbeidet i privat sektor ved siden av sin offentlige stilling og har derfor hatt en høyere pensjonsgivende inntekt i folketrygden enn i tjenestepensjonsordningen. Han har derfor et fiktivt poengtall som er lavere enn det faktiske poengtallet i folketrygden og et beregningsgrunnlag for ny uføre-

trygd i folketrygden som er høyere enn sluttlønnen. Dette vil øke samlet ytelse både i dagens og ny modell.

Tabell 8.2 viser hva Lukas ville fått med ny uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning og ny uføretrygd i folketrygden og med dagens uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning og dagens uførepensjon fra folketrygden, før og etter skatt.

For Lukas utgjør ny uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning 0,25 G pluss 3 prosent av beregningsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen. Ny uføretrygd fra folketrygden utgjør 66 prosent av gjennomsnittlig inntekt i de tre beste av de fem siste kalenderårene før uføretidspunktet. I alle de fem siste årene før uføretidspunktet har Lukas hatt en inntekt på 5,5 G, slik at gjennomsnittlig inntekt i de tre beste av disse årene også er 5,5 G.

Dagens uføreordning i offentlig tjenestepensjonsordning garanterer et samlet nivå på uførepensjonen på 66 prosent av beregningsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen. Det gjøres et fradrag for uførepensjon fra folketrygden, men for Lukas er 0,25 G av grunnpensjonen (grunnpensjonsfordelen) og 0,21 G av tilleggspensjonen (fiktivfordelen) skjermet fra samordning. Med dagens regler er derfor samlet uførebetaling for Lukas 66 prosent av sluttlønnen pluss 0,46 G. Tabell 8.2 viser at

Boks 8.2 Forutsetninger Lukas – ulikt beregningsgrunnlag

Sivilstand: Enslig
 Stillingsprosent: 100 prosent
 Inntekt i folketrygden: 5,5 G (463 122 kroner) i minst fem år før uføretidspunktet
 Sluttlønn i full stilling: 5 G (421 020 kroner)
 Sluttpoengtall i folketrygden: 4,5
 Uføregrad: 100 prosent

Tabell 8.2 Lukas. Ny uføreordning og dagens uføreordning. Før og etter skatt. 2013-kroner

	Ny ordning	Dagens ordning
Folketrygd	305 661	243 350
+ Tjenestepensjon	33 682	73 257
+ Samlet ytelse før skatt	339 343	316 607
– Skatt	85 518	62 315
= Samlet ytelse etter skatt	253 825	254 292
Kompensasjonsgrad etter skatt	82,9 %	83,0 %

Tabell 8.3 Emma. Ny uføreordning og dagens uføreordning. Før og etter skatt. 2013-kroner

	Ny ordning	Dagens ordning
Folketrygd	208 826	168 408
+ Tjenestepensjon	18 188	11 283
= Samlet ytelse før skatt	227 014	179 691
– Skatt	45 305	3 284
= Samlet ytelse etter skatt	181 709	176 407
Kompensasjonsgrad etter skatt	109,7 %	106,5 %

Lukas får om lag like høy samlet uføreytelse etter skatt med ny og gammel uføreordning.

Minsteytelse fra folketrygden

Folketrygdens minsteytelse skal sikre en minste inntekt å leve av hvis inntektsevnen er redusert på grunn av uførhet. For personer med offentlig tjenestepensjon er det spesielt personer med lav lønn og/eller lave stillingsandeler som mottar minsteytelsen fra folketrygden.

Eksempelet her tar utgangspunkt i eksempelpersonen Emma, se boks 8.3. Emma har relativt lav lønn i full stilling og har i tillegg jobbet deltid. Hun vil derfor få minsteytelsen fra folketrygden.

Emma vil motta minsteytelsen fra folketrygden både i dagens og ny ordning. I dagens ordning vil Emma få utbetalt lite fra tjenestepensjonsordningen ettersom folketrygdytelsen er høyere enn bruttopensjonen før samordning. I ny ordning beregnes tjenestepensjonen uavhengig av folketrygden, og Emma vil derfor få en høyere tjenestepensjon med den nye modellen.

Tabell 8.3 viser hva Emma ville fått med ny uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning og ny uføretrygd i folketrygden og med dagens uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning og dagens uførepensjon fra folketrygden, før og etter skatt. Det går fram at Emma ville fått en høyere samlet ytelse etter skatt med nye regler.

Boks 8.3 Forutsetninger Emma – minsteytelse fra folketrygden

Sivilstand: Enslig
 Stillingsprosent: 60 prosent
 Inntekt i folketrygden: 2,4 G (202 090 kroner) i minst fem år før uføretidspunktet
 Sluttlønn i full stilling: 4,0 G (336 816 kroner)
 Sluttpoengttall i folketrygden: 1,4
 Uføregrad: 100 prosent

Barnetillegg

Dersom en uførepensjonist i offentlig tjenestepensjonsordning forsørger barn under 18 år, har vedkommende krav på barnetillegg fra tjenestepensjonsordningen. En kan i tillegg ha krav på forsørgingstillegg i folketrygden, men folketrygdens forsørgingstillegg er inntektsprøvd mot både uførepensjonen fra folketrygden og uførepensjonen i tjenestepensjonsordningen, inkludert barnetillegget. I avsnitt 4.7 er det foreslått at barnetillegget i

Boks 8.4 Forutsetninger Sofie – barnetillegg

Sivilstand: Enslig, forsørger to barn under 18 år
 Stillingsprosent: 100 prosent
 Inntekt i folketrygden: 5,0 G (421 020 kroner) i minst fem år før uføretidspunktet
 Sluttlønn i full stilling: 5,0 G (421 020 kroner)
 Sluttpoengttall i folketrygden: 4,0
 Uføregrad: 100 prosent

Boks 8.5 Forutsetninger Matias – arbeidsavklaringspenger fra folketrygden

Sivilstand: Gift
 Stillingsprosent: 100 prosent
 Inntekt i folketrygden: 6 G (505 224 kroner) i minst fem år før uføretidspunktet
 Sluttlønn i full stilling: 6 G (505 224 kroner)
 Uføregrad: 100 prosent

ny uførepensjon i offentlig tjenstepensjonsordning skal utgjøre 4 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G, og maksimalt 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G, justert for tjenestetid og uføregrad.

Dette illustreres med eksempelpersonen Sofie, se boks 8.4. Sofie forsørger to barn under 18 år, og har derfor krav på barnetillegg for to barn.

Tabell 8.4 gir en oversikt over hva Sofie ville fått med ny uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning kombinert med ny uføretrygd i folketrygden og med dagens uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning kombinert med dagens uførepensjon fra folketrygden, før og etter skatt. Tabellen viser at samlet ytelse etter skatt er noe lavere med ny ordning. I begge tilfeller er kompensasjonsgraden godt over 90 prosent.

8.2.2 Ny uførepensjon i kombinasjon med arbeidsavklaringspenger fra folketrygden

Eksempelet her tar utgangspunkt i eksempelpersonen Matias. Forutsetningene bak beregningene er gitt i boks 8.5.

Matias mottar arbeidsavklaringspenger fra folketrygden og er 100 prosent ufør. I dag skattlegges ytelsen fra folketrygden som lønn, mens den supplerende ytelsen fra tjenstepensjonsordningen skattlegges med lav trygdeavgift.

Tabell 8.5 gir en oversikt over hva Matias ville fått med ny uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning og arbeidsavklaringspenger fra folketrygden og med dagens uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning og arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, før og etter skatt.

Ny uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning for Matias utgjør 0,25 G pluss 3 prosent av beregningsgrunnlaget i tjenstepensjonsordningen. Arbeidsavklaringspengene utgjør 66 pro-

Tabell 8.4 Sofie. Ny uføreordning og dagens uføreordning. Før og etter skatt. 2013-kroner

	Ny ordning	Dagens ordning
Folketrygd u/barnetillegg	277 873	225 667
+ Barnetillegg folketrygden	42 102	18 242
+ Tjenstepensjon u/barnetillegg	33 682	73 257
+ Barnetillegg tjenstepensjon	33 682	55 575
= Samlet ytelse før skatt	387 339	372 741
– Skatt	89 496	67 466
= Samlet ytelse etter skatt	297 842	305 276
Kompensasjonsgrad etter skatt	93,2 %	95,6 %

Tabell 8.5 Matias. Ny uføreordning og dagens uføreordning. Før og etter skatt. 2013-kroner

	Ny ordning	Dagens ordning
Folketrygd	333 448	333 448
+ Tjenestepensjon	36 208	21 051
= Samlet ytelse før skatt	369 656	354 499
– Skatt	96 371	90 292
= Samlet ytelse etter skatt	273 285	264 207
Kompensasjonsgrad etter skatt	75,8 %	73,3 %

Tabell 8.6 Linea. Ny uføreordning og dagens uføreordning. Før og etter skatt. 2013-kroner

	Ny ordning	Dagens ordning
Tjenestepensjon	124 622	111 149
+ Lønnsinntekt	252 612	252 612
= Samlet inntekt før skatt	377 234	363 761
– Skatt	99 084	86 335
= Samlet ytelse etter skatt	278 150	277 426
Kompensasjonsgrad etter skatt	90,8 %	90,6 %

sent av beregningsgrunnlaget i folketrygden, både i dag og fra 2015.

Dagens offentlige tjenestepensjonsordning garanterer et samlet nivå på uførepensjonen på 66 prosent av beregningsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen. Det gjøres et fradrag for uførepensjon fra folketrygden, men 0,25 G er skjermet fra samordning uavhengig av sivilstand. Med dagens regler er derfor samlet uføreytelse for Matias 66 prosent av sluttlønnen pluss 0,25 G. Tabell 8.5 viser at den nye ordningen gir noe høyere samlet uføreytelse etter skatt enn dagens ordning.

8.2.3 Ny uførepensjon uten noen ytelse fra folketrygden

Eksempelet her tar utgangspunkt i eksempelpersonen Linea. Linea er 40 prosent ufør og har derfor ikke krav på noen uføreytelse fra folketrygden. Forutsetningene bak beregningene er gitt i boks 8.6.

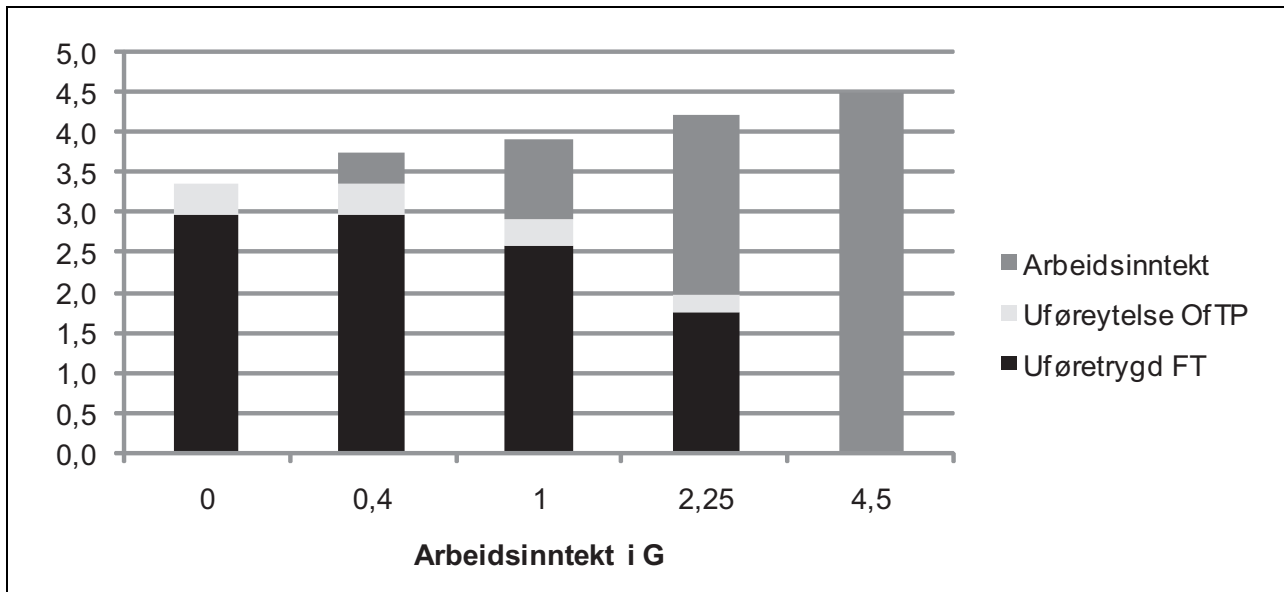
Tabell 8.6 gir en oversikt over hva Linea ville fått med ny uførepensjon fra offentlig tjenestepen-

Boks 8.6 Forutsetninger Linea – ingen ytelse fra folketrygden

Sivilstand: Enslig
 Stillingsprosent: 100 prosent
 Inntekt i folketrygden: 5 G (421 020 kroner) i minst fem år før uføretidspunktet
 Sluttlønn i full stilling: 5 G (421 020 kroner)
 Arbeidsinntekt: 252 612 kroner
 Uføregrad: 40 prosent

sjonsordning og med dagens uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning.

Full ny uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning for Linea utgjør 0,25 G pluss 69 prosent av beregningsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen. Full uføreytelse i dag er 66 prosent av beregningsgrunnlaget i tjenestepensjonsordningen. Ytelsene graderes med uføregraden (40 prosent) både i dag og fra 2015. Tabell 8.6 viser at den nye ordningen gir om lag samme ytelse etter skatt som dagens ordning.

Figur 8.1 Arbeidsinntekt, uføretrygd fra folketrygden og uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning før skatt i fem ulike situasjoner. Jevn inntekt på 4,5 G før uførhet. Innvilget uføregrad på 100 prosent

8.3 Reduksjon av uførepensjon på grunn av arbeidsinntekt

I avsnitt 4.9 er det foreslått at uførepensjonen skal avkortes mot arbeidsinntekt etter de samme prinsippene som i den nye uføretrygden i folketrygden.

Eksempelet her tar utgangspunkt i eksempelpersonen Emil, se boks 8.7.

Emil har hatt jevn inntekt på 4,5 G, men blir helt ufør på grunn av sykdom og får fastsatt uføregraden til 100 prosent. Hvis Emil senere får arbeidsinntekt, skal han ikke ha like mye uførepensjon som når han ikke har noen arbeidsinntekt. Figur 8.1 viser Emils samlede inntekt i fem ulike situasjoner:

- Uten arbeidsinntekt
- Med en arbeidsinntekt på 0,4 G
- Med en arbeidsinntekt på 1,0 G

- Med en arbeidsinntekt på 2,25 G
- Som fullt arbeidsfør med en arbeidsinntekt på 4,5 G

Uten andre inntekter enn uføreytelsene blir Emils samlede inntekt kun uføretrygd fra folketrygden (2,97 G) og uførepensjon fra tjenstepensjonsordningen (0,385 G). Til sammen blir inntekten 3,355 G.

Hvis Emil har en arbeidsinntekt på 0,4 G, beholder han hele uføretrygden fra folketrygden og hele uførepensjonen fra tjenstepensjonen, slik at Emils samlede inntekt øker med 0,4 G til 3,755 G.

Hvis Emil kommer tilbake i arbeid med en inntekt på 1 G, skal uføretrygden fra folketrygden reduseres med 66 prosent av inntekten over beløpsgrensen på 0,4 G, og uførepensjonen fra tjenstepensjonsordningen skal reduseres med 8,56 prosent ($0,385/4,5 = 0,0856$) av inntekten over beløpsgrensen på 0,4 G. Dvs. at inntekten over beløpsgrensen, som utgjør 0,6 G, skal reduseres med til sammen 74,56 prosent. Emils uføreytelse blir nå ($3,355 \text{ G} - 0,7456 \times 0,6 \text{ G} =$) 2,908 G og samlet inntekt blir ($1 \text{ G} + 2,908 \text{ G} =$) 3,908 G. Når Emils arbeidsinntekt øker fra 0 til 1 G stiger altså samlet inntekt fra 3,355 til 3,908 G, dvs. fra 74,6 prosent til 86,8 prosent av inntekten før uførhet.

Hvis Emil kommer tilbake i halv stilling slik at han får en inntekt på 2,25 G, skal 1,85 G av disse gi en reduksjon av uføreytelsen fra folketrygden og

Boks 8.7 Forutsetninger Emil – reduksjon mot arbeidsinntekt

Sivilstand: Gift
 Stillingsprosent: 100 prosent
 Inntekt i folketrygden: 4,5 G (378 918 kroner) i minst fem år før uføretidspunktet
 Sluttlønn i full stilling: 4,5 G (378 918 kroner)
 Sluttpoeng tall i folketrygden: 3,5
 Uføregrad: 100 prosent

Tabell 8.7 Emil. Samlet inntekt før og etter skatt ved dagens og nye regler målt i G

Arbeids- inntekt	Dagens regler Varig inntekt		Dagens regler Tilfeldig inntekt		Nye regler	
	Samlet inntekt før skatt	Samlet inntekt etter skatt	Samlet inntekt før skatt	Samlet inntekt etter skatt	Samlet inntekt før skatt	Samlet inntekt etter skatt
0,0	3,07	2,65	3,07	2,65	3,36	2,58
0,2	3,24	2,76	3,27	2,78	3,56	2,61
0,4	3,40	2,87	3,47	2,91	3,76	2,65
0,6	3,57	2,97	3,67	3,01	3,81	2,68
0,8	3,74	3,04	3,87	3,11	3,86	2,71
1,0	3,91	3,13	4,07	3,24	3,91	2,74
1,2	3,49	2,93	4,13	3,27	3,96	2,78
1,5	3,55	2,88	4,21	3,27	4,03	2,83
2,25	3,79	2,96	4,44	3,40	4,23	2,94
4,5	4,50	3,32	5,15	3,76	4,50	3,32

tjenestepensjonsordningen. Emils samlede uføreytelse blir da $(3,335 \text{ G} - 0,7456 \times 1,85 \text{ G} =) 1,946 \text{ G}$. Samlet inntekt før skatt blir da $(2,25 \text{ G} + 1,976 \text{ G} =) 4,226 \text{ G}$, 93,9 prosent av inntekten før uførhet.

Eksempelet viser at Emils samlede inntekt stiger jevnt når arbeidsinntekten øker. Slik er det ikke nødvendigvis med dagens regelverk. I dagens regelverk for offentlig tjenestepensjon skilles det mellom om arbeidsinntekten stammer fra tilfeldig arbeid eller fra et ordinært arbeidsforhold. Inntekten blir alltid vurdert å stamme fra et ordinært arbeidsforhold dersom den stammer fra samme arbeidsgiver som før, eller dersom den stammer fra en stilling som gir rett til medlemskap i en offentlig tjenestepensjonsordning. Dersom stillingen ikke gir rett til medlemskap i offentlig tjenestepensjonsordning, må det en konkret vurdering til for å avgjøre om inntekten stammer fra tilfeldig arbeid eller ikke. Her vil både inntektens størrelse og regelmessighet kunne være av betydning.

Dersom inntekten stammer fra tilfeldig arbeid, kan en som er 100 prosent ufør ha en arbeidsinntekt lik 1 G uten at utbetalt uførepensjon endres. Ved tilfeldig inntekt skal friinntekten holdes utenfor når ny uføregrad fastsettes. Dette er imidlertid et teoretisk utgangspunkt. Vurderingen av uføregrad kan hele tiden tas opp til ny vurdering på selvstendig grunnlag. Dersom inntekten ikke reg-

nes som tilfeldig er det ikke noe fribeløp i offentlig tjenestepensjonsordning.

Tabell 8.7 sammenlikner hva Emil ville fått utbetalt i samlet inntekt før og etter skatt med dagens regler og med departementets forslag til nye regler. I tabellen skilles det mellom tilfeldig og varig inntekt. Det understrekes at dette er teoretiske illustrasjoner av regelverket. I praksis vil inntekter opp mot 1 G normalt føre til at inntekten ikke regnes som tilfeldig.

8.4 Uførepensjon til en person som ved inngangen av 2015 mottar uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning

I kapittel 7 foreslås det at de som mottar uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning når de nye reglene trer i kraft, skal beholde den samme uførepensjonen før skatt fra tjenestepensjonsordningen som de hadde med de gamle reglene. I de fleste tilfellene vil dette bety små endringer i samlet inntekt etter skatt.

Dette illustreres med eksempelpersonen Jonas, se boks 8.8.

Tabell 8.8 gir en oversikt over hva Jonas har i uførepensjon fra folketrygden og offentlig tjenestepensjonsordning i dag, og hva han vil få når den nye ordningen og de nye skattereglene trer i kraft.

Tabell 8.8 Jonas. Ny uføreordning og dagens uføreordning. Før og etter skatt. 2013-kroner

	Før 2015	Etter 2015
Folketrygd	225 667	261 222
+ Tjenestepensjon	73 257	73 257
= Samlet ytelse før skatt	298 924	334 479
– Skatt	56 532	83 778
= Samlet ytelse etter skatt	242 392	250 701
Kompensasjonsgrad etter skatt	79,1 %	81,9 %

Boks 8.8 Forutsetninger Jonas – løpende uførepensjon før 2015

Sivilstand: Enslig
 Stillingsprosent: 100 prosent
 Inntekt i folketrygden: 5,0 G (421 020 kroner)
 i minst fem år før uføretidspunktet
 Sluttlønn i full stilling: 5,0 G (421 020 kroner)
 Sluttpoengtall i folketrygden: 4,0
 Uføregrad: 100 prosent

Jonas mottar i dag en uførepensjon på 2,68 G (225 667 kroner) fra folketrygden. Uten andre inntekter, uten formue og med ingen fradrag utover standard fradrag, vil han med skatteregler for 2013 skattelegges under skattebegrensningsregelen som gir en årlig skatt på 21 996 kroner. Uten andre inntekter ville inntekt etter skatt altså være 203 670 kroner.

Ny uføretrygd skal skattelegges som lønn, dvs. at skattebegrensningsregelen og særfradrag for uførhet faller bort og at trygdeavgiftssatsen og minstefradraget økes, noe som samlet sett gir høyere skatt. Skatteomleggingen påvirker alle uføre, også de som har fått uførepensjonen beregnet etter dagens regelverk. Når ny uføretrygd i folketrygden innføres, skal Jonas derfor få kompensert for skatteomleggingen. Dette gjøres teknisk ved at han får fastsatt et beregningsgrunnlag som er så høyt at et slikt grunnlag i inneværende år ville gitt en uføretrygd som ville gitt han en inntekt etter skatt på samme nivå som det han fikk med dagens uførepensjon.

Med en årlig uførepensjon før skatt på 225 667 kroner vil Jonas få fastsatt et beregningsgrunnlag på 4,70 G. Med et slikt beregningsgrunnlag ville Jonas fått utbetalt 261 222 kroner i løpet av 2013. Skattlagt som lønn ville dette gitt en skatt på 57 551 kroner og en inntekt etter skatt på 203 670 kroner.

Som uførepensjonist i en offentlig tjenestepensjonsordning mottar Jonas i tillegg til folketrygdytelsen en uførepensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning på 73 257 kroner, slik at han samlet sett mottar 298 924 kroner i uførepensjon. Uførepensjonen fra offentlig tjenestepensjonsordning gjør at skattebegrensningsregelen ikke lenger er til gunst, og samlet pensjon vil bli skattlagt med ordinære skatteregler for uførepensjon. Med skattereglene for 2013 vil en samlet uførepensjon på 298 924 kroner gi en skatt på 56 532 kroner og en inntekt etter skatt på 242 392 kroner.

Uførepensjonen fra offentlig tjenestepensjonsordning skal ved overgang til ny ordning videreføres som et netto påslag på den konverterte uføretrygden, på samme nivå som uførepensjon etter samordning og før skatt i dagens ordning. Etter konverteringen mottar altså Jonas fortsatt 73 257 fra offentlig tjenestepensjonsordning, mens folketrygdytelsen økes fra 225 667 til 261 222 kroner. Etter overgang til ny uføretrygd mottar han altså samlet sett 334 479 kroner. Med skatteregler for 2013 vil det gi en skatt på 83 778 kroner og en inntekt etter skatt 250 701 kroner. Samlet sett får Jonas en økning i inntekt etter skatt på 8 309 kroner.

9 Økonomiske og administrative konsekvenser

9.1 Innledning

Denne lovproposisjonen gjelder uførepensjonsordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene. De økonomiske konsekvensene av forslagene må imidlertid ses i sammenheng med omleggingen av uføreytelsen i folketrygden og endringene i skattereglene for uføreytelse. Reglene for ny uføretrygd i folketrygden og nye skatteregler er vedtatt av Stortinget og trer etter planen i kraft fra 2015.

I kapittel 8 illustreres virkningene for den enkelte av forslagene til ny uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger sammen med ny uføretrygd i folketrygden og nye skatteregler. I dette kapitlet omtales de langsiktige virkningene for arbeidsgivere som har offentlige tjenstepensjonsordninger og for staten.

Nye beregningsregler for uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger skal gjelde for nye uføre fra 2015. Andelen uførepensjonister som mottar nye uføreytelse vil derfor være økende over tid, og virkningene av nye beregningsregler på utbetalingene fra pensjonsordningene vil komme gradvis.

På kort sikt vil pensjonsordningenes utbetalinger i hovedsak være knyttet til personer som ble uføre før 2015. Departementet foreslår i kapittel 7 at de som mottar uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning når de nye reglene trer i kraft, skal beholde den samme uførepensjonen før skatt fra tjenstepensjonsordningen som de hadde med de gamle reglene. Virkningen av den nye uførepensjonsordningen på de løpende utbetalingene av uførepensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene vil derfor være beskjeden på kort sikt.

Det som vil ha klart størst økonomiske og administrative konsekvenser, er omleggingen av beregningsreglene for hovedytelsen uførepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene. Denne lovproposisjonen omhandler også en del andre aspekter enn omleggingen av selve hovedytelsen, blant annet nye regler for avkorting mot arbeidsinntekt og nye beregningsregler for barnetillegget. Når det gjelder avkorting mot arbeidsinntekt, er det vanskelig å si noe generelt om de

økonomiske effektene av nye regler. Når det gjelder nye beregningsregler for barnetillegget, vil dette være en innstramning sammenliknet med en teknisk tilpasning av dagens regler. Departementet anslår at utbetalingen av barnetillegg til medlemmer av Statens pensjonskasse (SPK) vil kunne reduseres med om lag 40 prosent eller 70 mill. kroner. Vi har ikke grunnlag for å vurdere om reduksjonen i utbetalt barnetillegg fra Kommunal Landspensjonskasse (KLP) vil bli større eller mindre enn i SPK. De reduserte utgiftene i barnetillegg fra offentlig tjenstepensjon vil delvis bli kompensert av det behovsprøvde barnetillegget i folketrygden.

Departementet har ikke isolerte økonomiske beregninger av alle endringene som denne lovproposisjonen innebærer. De økonomiske og administrative konsekvensene som diskuteres videre i dette kapitlet, omhandler omleggingen av beregningsreglene for hovedytelsen uførepensjon.

9.2 Nærmere om problemstillingen

Det er svært krevende å anslå de økonomiske konsekvensene av en omlegging av uførepensjonsordningene i folketrygden og de offentlige tjenstepensjonsordningene. Årsaken er at omleggingen av bruttoytelsene fra folketrygden og tjenstepensjonsordningene går sammen med endringer i skattesystemet, og det finnes ikke noe beregningsapparat som direkte kan benyttes til å anslå nettoeffektene for gruppen uførepensjonister, for staten, for kommunene eller for tjenstepensjonsordningene.

Bruttostørrelsene – utbetalingen fra folketrygden, utbetalingen fra tjenstepensjonsordningene og skatteinnbetalingene – vil endres mye. Hvor mye er imidlertid svært usikkert. Noen kvalitative konklusjoner er likevel robuste:

- Folketrygdens utgifter til uføreytelse til personer med offentlig tjenstepensjon vil øke markert. I uføreproposisjonen (Prop. 130 L (2010–2011)) ble det anslått en gjennomsnittlig økning i uføreytelsen fra folketrygden for alle

Tabell 9.1 Gjennomsnittlige utbetalinger før skatt per uførepensjonist fra folketrygden og SPK. Ordningen for statsansatte i SPK. Kroner

	Dagens regler	Nye regler	Endring
Uførepensjon fra folketrygden			
Folketrygden	214 200	259 000	44 800
SPK	59 200	29 000	-30 200
<i>SUM</i>	<i>273 500</i>	<i>288 000</i>	<i>14 500</i>
Arbeidsavklaringspenger fra folketrygden			
Folketrygden	250 800	250 800	0
SPK	20 500	32 800	12 300
<i>SUM</i>	<i>271 400</i>	<i>283 700</i>	<i>12 300</i>
Ingen ytelse fra folketrygden			
Folketrygden	0	0	0
SPK	104 800	116 700	11 900
<i>SUM</i>	<i>104 800</i>	<i>116 700</i>	<i>11 900</i>

Gjennomsnittlig grunnbeløp for 2013 (84 204 kroner) er lagt til grunn.

- uføre på rundt 15 prosent på lang sikt. Beregninger av virkningen for uførepensjonister i SPK og KLP med uførepensjon fra folketrygden tyder på at den gjennomsnittlige økningen for disse er klart sterkere, i området 20–25 prosent.
- Skatteinnbetalingene fra uføre vil øke både på grunn av omleggingen av skattereglene og på grunn av økningen i bruttoytelsene. Målt i *prosent* vil økningen i skatteinnbetalingene være klart sterkere enn veksten i brutto uføreytelse. I uføreproposisjonen går det fram at når vi ser på folketrygden isolert, vil imidlertid skatten i *kroner* øke noe mindre enn uføreytelsen. Utbetalingen av uføreytelse fra folketrygden øker derfor noe, også etter skatt. Beregninger tyder på at uføreytelsen fra folketrygden til medlemmer med offentlig tjenstepensjon, øker klart mer enn for befolkningen totalt, også etter skatt.
 - Utbetalingene fra tjenstepensjonsordningene vil gå klart ned. Dette skyldes primært at uføreytelsen i folketrygden i gjennomsnitt øker mer enn det som er nødvendig for å kompensere for skatteøkningen.

Tabell 9.1 illustrerer de store endringene i brutto størrelsene. Tabellen viser gjennomsnittlige utbe-

talinger før skatt til uførepensjonister i ordningen for statsansatte i SPK med dagens regler og med forslaget til nye regler. Det er skilt mellom de som mottar uførepensjon fra folketrygden, de som mottar arbeidsavklaringspenger fra folketrygden og de som ikke har noen ytelse fra folketrygden. Tabellen viser hvordan samlet utbetaling endres og hvordan endringen fordeler seg på utbetaling fra henholdsvis folketrygden og SPK. Departementet minner om at tabellen viser hypotetiske endringer: Hva ville dagens uførepensjonister fått dersom de hadde fått nye regler? I praksis er det imidlertid bare nye uføre som vil få nye regler.

De øverste linjene i tabellen viser situasjonen for de som mottar uførepensjon fra folketrygden. Det går fram at den gjennomsnittlige utbetalingen fra folketrygden øker med vel 20 prosent for uføre i denne ordningen, mens utbetalingen fra SPK blir om lag halvert.

De som mottar arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, vil ikke få noen endring i bruttoytelsen fra folketrygden. Tabell 9.1 viser at disse i gjennomsnitt får en klar økning i utbetalingen fra SPK og dermed en like stor økning i samlet uføreytelse. Tilsvarende gjelder de som ikke har noen uføreytelse fra folketrygden. Disse vil også i gjennomsnitt få en klart høyere ytelse fra tjenstepensjonsordningen.

9.3 Virkninger for offentlig sektor

Departementet anslår, som nevnt, at den nye uføreordningen i de offentlige tjenstepensjonsordningene sikrer medlemmene om lag like høy gjennomsnittlig kompensasjonsgrad etter skatt som en videreføring av dagens ordninger og skatteregler ville gjort. Det er da tatt hensyn til omleggingen i folketrygden, i tjenstepensjonsordningene og nye skatteregler.

Hvis uføre kommer om lag like godt ut med nye regler, må det bety at de som betaler uføreytelsene og mottar skatteinntektene til sammen kommer om lag likt ut. Direkte og indirekte er dette offentlig sektor: Den finansierer folketrygden, finansierer offentlige tjenstepensjoner, og mottar skatteinntektene. På et overordnet nivå kan vi derfor si at offentlig sektors nettoutgifter i prinsippet ikke vil påvirkes i særlig grad av endringene i uføreytelsene og skatteomleggingen. Bruttostørrelsene og sammensetningen av utgiftene vil imidlertid endres, til dels betydelig.

9.4 Virkninger for arbeidsgivere med offentlig tjenstepensjonsordning

De offentlige tjenstepensjonsordningene finansieres på ulike måter. Ordningen for statsansatte i Statens pensjonskasse finansieres i hovedsak løpende over statsbudsjettet (arbeidstakerne bidrar indirekte gjennom et medlemsinnskudd på to prosent av lønn og noen arbeidsgivere betaler premie). Det er da en tett kobling mellom utbetalingen av uførepensjon fra SPK og arbeidsgivers (statens) utgifter til uførepensjon til egne ansatte.

Staten som arbeidsgiver vil få klart lavere utgifter til uførepensjon til statsansatte fra SPK. Det skyldes i hovedsak at folketrygden dekker en større del av samlet uføreytelse enn tidligere.

I mange pensjonsordninger i SPK betaler arbeidsgiver premie, det gjelder for eksempel i ordningen for undervisningspersonell i kommunene. Her vil premien kunne påvirkes på samme måte som for kommunene.

De kommunale tjenstepensjonsordningene er forhåndsfinansierte (fonderte). Det innebærer at kommunenes årlige premier til uføreordningen bygger på forsikringstekniske prinsipper, og det er på kort sikt ingen tett kobling mellom kommunenes betalte premier til uførepensjon og utbetalingen av uførepensjon fra kommunale tjenstepensjonsordninger. Fordi premiefastsettingen og beregningen av pensjonskostnadene i fonderte ordninger er framoverskuende, kan de økono-

miske virkningene av uførereformen bli større på kort sikt for kommunene enn når uføreordningen er løpende finansiert.

Som nevnt, vil ny uførepensjonsordning medføre at utbetalingene fra tjenstepensjonsordningene går klart ned. Dette skyldes primært at folketrygden i gjennomsnitt øker mer enn det som er nødvendig for å kompensere for skatteøkningen. Departementet har gjort et grovt anslag på hvor mye omleggingen vil kunne påvirke den løpende utbetalingen av uførepensjon fra SPK og KLP, gitt dagens antall uføre. Beregningene indikerer at de løpende (årlige) utbetalingene av uførepensjon vil reduseres med anslagsvis 1,35 mrd. kroner i SPK og 900 millioner kroner i KLP. Reduksjonen i løpende utbetalinger vil skje gradvis over tid ettersom eksisterende uføre ved inngangen til 2015 vil få samme utbetalinger som før 2015, så lenge de mottar uførepensjon. Over tid vil dette medføre tilsvarende lavere utbetalinger for staten som arbeidsgiver.

Tallene i forrige avsnitt gjelder samlet for SPK og KLP. Merk at ikke alle kommuner har pensjonsordningen sin i KLP, og KLP forsikrer også andre enn ansatte i kommunene, blant andre sykepleiere og ansatte i helseforetakene. Tilsvarende er en stor del av medlemmene i SPK ikke statsansatte, for eksempel undervisningspersonell i kommunene.

Tabell 9.2 viser endringen en ville ha fått i pensjonsbeløp i tjenstepensjonsordningene i SPK og KLP dersom nye uføreregler var blitt anvendt på dagens uføre. Tallene for SPK er avledet av tabell 9.1. Det går fram at endringene for de som mottar uførepensjon fra folketrygden og de som ikke har noen ytelse fra folketrygden, er nokså like i SPK og KLP. For de som kombinerer uførepensjonen med arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, er imidlertid økningen i ytelsen fra tjenstepensjonsordningen vesentlig mindre i KLP enn i SPK: I staten øker tjenstepensjonen for denne gruppen med 60 prosent, mens økningen kun er på 35 prosent i KLP. Dette skyldes at det er langt flere med deltidsstillinger i kommunesektoren, som med dagens regler får betydelige deltidsfordeler. De med deltidsstillinger som kombinerer uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning med arbeidsavklaringspenger får en større andel av sin pensjon fra tjenstepensjonsordningen i dagens system enn personer som har arbeidet fulltid. Endringen i tjenstepensjonen for denne gruppen vil følgelig være mindre målt i prosent for deltidsarbeidende.

Nedgangen i pensjonsutbetalingen fra tjenstepensjonsordningene dersom nye uføreregler var

Tabell 9.2 Effekt av nye regler på tjenstepensjon for de som mottar løpende uførepensjon i dag

Endring i tjenstepensjon	SPK	KLP
Uførepensjon fra folketrygden	- 51 %	- 47 %
Arbeidsavklaringspenger fra folketrygden	+ 60 %	+ 35 %
Ingen ytelse fra folketrygden	+11 %	+ 9 %

blitt anvendt på dagens uføre, er som det går fram av tabell 9.2, betydelig. Nedgangen i premiereserven for eventuelle (framtidige) uførepensjoner for dagens yrkesaktive medlemmer er også betydelig og ikke særlig forskjellig fra de effektene en ville ha fått ved å anvende de nye reglene på dagens uføre.

De effektene som er omtalt ovenfor er representative for utviklingen i tjenstepensjonsordningenes uførekostnader på lang sikt. Den umiddelbare (kortsiktige) effekten på premien som betales, vil neppe være av samme størrelsesorden. Dette har sammenheng med hvordan det tas hensyn til de lave ytelsene fra tjenstepensjonsordningen under arbeidsavklaringspengeperioden i folketrygden i den premien som kreves inn.

9.5 Administrative virkninger

Forslaget til nye beregningsregler for uførepensjon fra de offentlige tjenstepensjonsordningene vil innebære en vesentlig forenkling både for leverandørene av offentlig tjenstepensjon og for medlemmene av offentlige tjenstepensjonsordninger. Årsaken er at den nye uførepensjonen skal beregnes som et tillegg til uføretrygden fra folketrygden som ikke skal samordnes med folketrygden. Beregningsreglene blir derfor enklere, og behovet for utveksling av informasjon med Arbeids- og velferdsetaten blir mindre.

Endringene i beregningsreglene vil nødvendigvis kreve tilpasninger i IKT-systemene til leverandørene samt kostnader knyttet til opplæring av ansatte og informasjon til medlemmene.

10 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

10.1 Merknader til endringene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse

Til § 27

Paragrafen omhandler vilkårene for rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

I *første ledd* slås det fast at inntektsevnen må være nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte slik at medlemmet ikke kan fortsette i stillingen eller skaffe seg annet arbeid. Samme sykdomsbegrep som i folketrygden legges til grunn.

I *annet ledd* reguleres det når det gis uførepensjon og når det gis midlertidig uførepensjon. Når medlemmet har uføreytelse fra folketrygden, er det folketrygdens ytelse som styrer hvilken ytelse det skal gis fra Pensjonskassen. Ved lave uføregrader der det ikke gis uføreytelse fra folketrygden, må Pensjonskassen foreta en selvstendig vurdering av om det skal gis midlertidig uførepensjon eller uførepensjon.

Tredje ledd gir bestemmelser om gradering av uføreytelsen når medlemmet ikke har tapt hele inntektsevnen. Bortsett fra femte punktum videreføres gjeldende rett. Pensjonen gis normalt etter samme grad som ytelsen fra folketrygden, det vil som hovedregel si ved 50 prosent uførhet og høyere (40 prosent ved overgang fra arbeidsavklaringspenger til uføretrygd i folketrygden og 30 prosent ved yrkesskade). I *fjerde punktum* presiseres det at når et medlem blir ufør i en deltidsstilling, er det inntekten i den reduserte stillingen som skal legges til grunn ved fastsettelsen av uføregraden. Bestemmelsen i *femte punktum* om laveste uføregrad på 20 prosent er ny.

Det vises til punkt 5.2.1.

I *fjerde ledd* videreføres gjeldende rett om at retten til uføreytelsen i visse tilfeller bortfaller når uførheten inntreffer innen to år etter at medlemmet tiltrådte stillingen (karens). I *andre punktum* presiseres det at karensbestemmelsen også gjelder ved økning i stillingsprosent.

Det vises til punkt 5.2.2.

Femte ledd gjelder oppsatt uførepensjon og er en videreføring av dagens regler.

Det vises til punkt 5.2.3.

Til § 28

Paragrafen omhandler reglene for beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

I *første ledd* framgår det at uføreytelsen beregnes som summen av 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp begrenset til 6 prosent av pensjonsgrunnlaget, og 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opptil 6 ganger G. Det gis 69 prosent av pensjonsgrunnlaget mellom 6 og 12 G, det vil si av inntekt som ikke inngår i beregningsgrunnlaget for uføretrygden i folketrygden. Ved lave uføregrader der det ikke gis uføreytelser fra folketrygden, gis det etter *andre ledd* et tillegg på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger G.

Tredje ledd er en videreføring av gjeldende regler om fastsetting av pensjonsgrunnlaget ved beregning av uførepensjon.

I *fjerde til sjette ledd* gis det regler om fastsetting av pensjon ved uføregrad lavere enn 100 prosent og når tjenestetiden er lavere enn 30 år. Det gis ikke framtidig tjenestetid utover 67 år. Dagens regel om beregning av oppsatt uførepensjon etter tjenestetid videreføres.

I *sjuende ledd* videreføres en bestemmelse om at pensjonen skal beregnes med full tjenestetid når uførheten skyldes en skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten.

Det vises til avsnitt 5.3.

Til § 28 a

Paragrafen omhandler barnetillegg. Beregningsreglene er tilpasset innføringen av netto uførepensjon, og kompensasjonsnivået er justert. Det gis 4 prosent av pensjonsgrunnlaget, begrenset til 6 G for hvert barn, men likevel ikke mer enn 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 G i samlet barnetillegg.

Det vises til avsnitt 5.4.

Til § 29

Paragrafen gir regler om avkorting av midlertidig uførepensjon og uførepensjon ved arbeidsinntekt.

I *første ledd* slås det fast at det ved innvilgelsen av uføreytelsen skal fastsettes en inntektsgrense og at pensjonen skal reduseres dersom inntektsgrensen overstiges. Inntektsgrensen er som utgangspunkt den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten. Inntektsgrensen forhøyes med 40 prosent av G per kalenderår dersom uførepensjonisten har uføretrygd i folketrygden. Det vil si at pensjonister som har arbeidsavklaringspenger eller lave uføregrader ikke får økt inntektsgrense.

Andre ledd gir regler om hvordan reduksjonen skal gjennomføres. Fradraget i uførepensjonen skal svare til overskytende inntekt multiplisert med vedkommendes uførepensjon ved 100 prosent uførhet og dividert med pensjonsgrunnlaget, det vil si kompensasjonsgraden.

I *tredje ledd* slås det fast at inntekten som skal tas hensyn til er pensjonsgivende inntekt i folketrygden eller inntekt av samme art fra utlandet. Det går videre fram at det kan gjøres unntak for inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet. Dette kan for eksempel gjelde feriepenger.

Det følger av *fjerde og femte ledd* at uføregraden ikke skal reduseres selv om pensjonen reduseres på grunn av inntekt. Dersom inntekten utgjør mer enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet, utbetales det ikke pensjon.

I *sjette ledd* slås det fast at barnetillegg reduseres i samme forhold som pensjonen.

Sjuende ledd gir departementet hjemmel for å fastsette forskrift med nærmere regler om reduksjon av pensjon på grunn av inntekt.

Det vises til avsnitt 5.5.

Til § 30

I *første ledd* videreføres dagens regler om at medlemmet må sette fram krav om ytelsen. Bestemmelsen i *tredje punktum* er ny og slår fast at det også skal settes fram krav om oppsatt uførepensjon. Det er et vilkår for rett til oppsatt uførepensjon at det gis uføretrygd i folketrygden, og fristen for å sette fram krav om oppsatt uførepensjon knytter seg til dette.

Det vises til punkt 5.6.1.

Andre ledd viderefører regler om medlemmets opplysningsplikt og plikten til å la seg undersøke av lege.

Tredje ledd gjelder plikten til å underrette om endringer. Regelen i *første punktum* tilsvarer folke-

trygdloven § 21-3 første ledd andre punktum. *Andre punktum* gjelder plikten til å gi opplysninger om forventet inntekt og endringer i inntekten. Disse opplysningene er avgjørende for gjennomføringen av bestemmelsen i § 29 om avkorting av uførepensjonen. I *tredje og fjerde punktum* slås det fast at det skal gjennomføres et etteroppgjør, og at departementet kan gi nærmere regler om dette i forskrift.

Det vises til punktene 5.6.2 og 5.6.3.

Til § 31

I *første ledd første og andre punktum* videreføres dagens regler om at uføreytelsen skal utbetales fra og med den måneden vilkårene er oppfylt, men likevel ikke i den utstrekning det utbetales sykepenger eller lønn under sykdom. Regelen i *tredje punktum*, om at etterbetaling av pensjon følger folketrygdens virkningstidspunkt når det utbetales uføreytelser derfra, er ny.

Andre ledd gjelder bortfall av uføreytelsen ved overgang til alderspensjon. Regelen om at overgangen skjer senest ved 67 år er ny. Dagens regler om opphør ved dødsfall videreføres.

Det vises til punkt 5.6.4.

Tredje ledd er en presisering av at midlertidig uførepensjon normalt skal utbetales samtidig med arbeidsavklaringspenger i folketrygden. Når arbeidsavklaringspengene reduseres eller stanses av andre grunner enn arbeid, kan også midlertidig uførepensjon reduseres eller stanses tilsvarende.

Bestemmelsen i *fjerde ledd første punktum* om at et medlem ikke har rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon når medlemmet er skyld i at inntektsevnen er nedsatt, er en videreføring av gjeldende rett. Det kreves forsett for at retten til ytelsen faller bort. *Andre og tredje punktum* om blant annet medlemmets manglende medvirkning tilsvarer folketrygdloven § 21-8.

Det vises til punkt 5.6.5.

Femte ledd gjelder hvilende pensjonsrett og er i store trekk en videreføring av praksis. Det er et vilkår at medlemmet har hvilende pensjonsrett også i folketrygden, og medlemmet må gi Pensjonskassen melding om at retten i folketrygden er i behold.

Det vises til punkt 5.6.6.

Til § 31 a

Bestemmelsen om at spørsmålet om rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon til enhver

tid kan tas opp til ny behandling, er en videreføring av § 30 i lov om Statens pensjonskasse.

10.2 Merknader til endringene i lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Til kapittel IV

Paragraf 10 til 14 a tilsvarende paragraf 27 til 31 a i forslaget til lov om Statens pensjonskasse. Det vises til merknadene i avsnitt 10.1. Begrensningen oppad i § 11 første ledd bokstav c er ti ganger folketrygdens grunnbeløp og avviker fra tilsvarende begrensning i forslaget til lov om Statens pensjonskasse § 28 første bokstav c.

Det vises til avsnitt 6.1.

10.3 Merknader til endringene i lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere

Til kapittel V

Paragraf 12 til 18 tilsvarende paragraf 27 til 31 a i forslaget til lov om Statens pensjonskasse. Det vises til merknadene i avsnitt 10.1.

Det vises til avsnitt 6.2.

10.4 Merknader til endringene i lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer (stortings- og regjeringspensjonsloven)

Til § 1-3

Paragrafen regulerer forholdet til samordningsloven. Fordi uførepensjonene blir nettoberegnete

ytelser skal de ikke samordnes etter samordningsloven.

Til §§ 5-1, 5-2, 5-3 og 5-4

Betegnelsen uførepensjon endres til midlertidig uførepensjon og uførepensjon.

Til § 5-6

Paragrafen gir i dag regler om pensjonsberegning som ikke lenger er aktuelle. Regler om at full opptjeningstid er 30 år videreføres. Det samme gjelder regler om at full opptjeningstid for medlemmer som har fratrudd vervet før uførheten inntrer, er inntil 40 år når de ikke hadde opptjeningstid i de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter eller regjeringsmedlemmer.

Til §§ 5-7 og 5-8

§ 5-7 gjelder barnetillegg og foreslås opphevet som overflødig. Någjeldende § 5-8 blir § 5-7.

Det vises til avsnitt 6.3.

Til avsnitt V

I *nr. 1* foreslås det at endringsloven skal tre i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Etter *nr. 2* gir departementet forskrifter om uførepensjon fra tjenstepensjonsordning som omfattes av loven her, og som utbetales når loven trer i kraft, herunder regler om barnetillegg og senere endringer i pensjonene.

Etter *nr. 3* skal uførepensjonister som har fylt 67 år når loven her trer i kraft, gå over på alderspensjon fra og med måneden loven trer i kraft.

Det vises til avsnittene 7.4 og 7.5.

Arbeidsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny uførepensjonsordning).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny uførepensjonsordning) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny uførepensjonsordning)

I

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

Kapittel 6 skal lyde:

Kapitel 6 Midlertidig uførepensjon og uførepensjon

§ 27 *Det er et vilkår for rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet har fått evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte i en slik grad at vedkommende ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid. Ved vurdering av om det foreligger sykdom gjelder det samme sykdomsbegrepet som i folketrygdloven kapitlene 11 og 12.*

Det er et vilkår for uførepensjon at inntektsevnen er varig nedsatt, se folketrygdloven § 12-7 første ledd. Midlertidig uførepensjon gis når det ikke er avklart om inntektsevnen er varig nedsatt. Et medlem som er innvilget arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, får midlertidig uførepensjon. Et medlem som er innvilget uføretrygd fra folketrygden, får uførepensjon.

Dersom medlemmet ikke har tapt hele inntektsevnen i stillingen som gir rett til medlemskap i Pensjonskassen, ytes det redusert (gradert) pensjon svarende til den del av inntektsevnen som er tapt. Ved denne vurderingen tas det hensyn til ethvert arbeid som medlemmet kan utføre. Dersom pensjonisten har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, ytes pensjonen normalt etter samme grad som i folketrygden. Dersom medlemmet ikke hadde full stilling da uførheten inntrådte, fastsettes graden i forhold til inntekten i den reduserte stillingen. Det gis ikke pensjon ved lavere uføregrad enn 20 prosent.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon inntreier ikke når inntektsevnen blir nedsatt innen to år etter at medlemmet tiltrådte stillingen, og nedsettelsen skyldes en sykdom eller et lyte som medlemmet led av eller hadde symptomer på ved tiltrødelsen, og som det må antas at han eller hun da

kjente til. Det samme gjelder dersom et medlem som har deltidsstilling, får økt stillingsprosenten. Det kan likevel gis hel eller delvis pensjon når særlige grunner taler for det.

Rett til uførepensjon etter kapitlet her har også den som har fratrudd stillingen etter 1. januar 1967 med rett til oppsatt alderspensjon, og som senere blir innvilget uføretrygd fra folketrygden. Uførepensjonen gis fra samme tidspunkt og med samme uføregrad som ytelsen fra folketrygden.

§ 28 *Ved beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon tas det hensyn til hvor stor del av inntektsevnen som er tapt (uføregraden) og medlemmets tjenestetid. Har medlemmet tapt hele inntektsevnen, utgjør full pensjon summen av*

- a) 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp, likevel ikke mer enn 6 prosent av pensjonsgrunnlaget,
- b) 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet og
- c) 69 prosent av den delen av pensjonsgrunnlaget som er mellom 6 og 12 ganger grunnbeløpet.

Dersom inntektsevnen er nedsatt, men ikke i en slik grad at medlemmet har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, beregnes pensjonen etter første ledd og tillegges 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet.

Det pensjonsgrunnlaget medlemmet har på det tidspunktet uførepensjonen skal begynne å løpe, benyttes ved beregningen. Pensjonsgrunnlaget fastsettes etter kapittel 3, unntatt bestemmelsene i § 15 om beregning av gjennomsnittsgrunnlag. Dersom sykdommen, skaden eller lytet har redusert inntektsevnen gradvis, kan det ved beregning av pensjonen tas utgangspunkt i det pensjonsgrunnlaget medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod. Den stillingsprosenten medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod, skal da legges til grunn ved beregningen.

Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, fastsettes pensjonen til en forholdsmessig andel av beløpet beregnet etter første og andre ledd.

Er tjenestetiden kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Det skal medregnes tjeneste-

tid medlemmet ville ha fått om han eller hun var blitt stående i stillingen til aldersgrensen (framtidig tjenestetid), men ikke utover 67 år.

Det medregnes ikke framtidig tjenestetid dersom pensjonen er innvilget etter § 27 femte ledd. Uførepensjonen skal da avkortes etter forholdet mellom tjenestetiden og den tjenestetid vedkommende ville ha fått fra den dag han eller hun ble medlem av Pensjonskassen og fram til aldersgrensen, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Skyldes uførheten en skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten, skal pensjonen beregnes med full tjenestetid.

§ 28 a Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 4 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Barnetillegget reduseres forholdsmessig hvis pensjonen er beregnet etter redusert tjenestetid. Det samme gjelder ved redusert uføregrad.

Samlet barnetillegg kan likevel ikke overstige et beløp tilsvarende 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Er barnetillegget redusert etter første ledd annet og tredje punktum, reduseres beløpsgrensen tilsvarende.

Barnetillegg utbetales til og med den måneden barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.

§ 29 Pensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen innvilges. Inntektsgrensen tilsvarer den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten og oppjusteres i samsvar med senere reguleringer av grunnbeløpet. Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen 40 prosent av folketrygdens grunnbeløp per kalenderår.

Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med vedkommendes uførepensjon ved 100 prosent uførhet og dividert med pensjonsgrunnlaget.

Som inntekt etter første og andre ledd regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 eller inntekt av samme art fra utlandet. Det kan gjøres unntak for inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet.

Den fastsatte uføregraden endres ikke selv om pensjonen reduseres på grunn av inntekt.

Det utbetales ikke pensjon når inntekten utgjør mer enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet.

Barnetillegg etter § 28 a reduseres i samme forhold som pensjonen er redusert etter første og andre ledd.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om reduksjon av pensjon på grunn av inntekt.

§ 30 Det er et vilkår for å få rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet setter fram krav om det. Kravet skal settes fram innen ett år etter at medlemmet fratrådte med rett til hel eller delvis pensjon eller har fått permisjon fra sin stilling uten lønn eller med avkortet lønn. Krav om uførepensjon etter § 27 femte ledd skal settes fram innen ett år etter at uføretrygd fra folketrygden er innvilget. Når særlige grunner gjør det rimelig, kan Pensjonskassen etter søknad fra medlemmet, gi pensjon selv om krav ikke er satt fram innen fristens utløp.

Et medlem som gjør krav på midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, plikter å gi de opplysninger og levere de dokumenter som er nødvendig for at Pensjonskassen skal kunne vurdere om vedkommende har rett til pensjon. Dersom Statens pensjonskasse finner det nødvendig, kan den som søker pensjon, pålegges å la seg undersøke av en lege etter Pensjonskassens bestemmelse. Pensjonskassen dekker utgiftene ved undersøkelsen.

Et medlem som mottar pensjon, plikter å underrette Pensjonskassen om endringer i forhold som kan være avgjørende for om medlemmet fortsatt har rett til ytelsen. Medlemmet skal opplyse om forventet inntekt og om endringer i inntekten. Dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon, skal det foretas et etteroppgjør. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om etteroppgjør.

§ 31 Midlertidig uførepensjon og uførepensjon skal utbetales fra og med den måneden medlemmet fyller vilkårene. Pensjonen faller bort i den utstrekning det utbetales lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Etterbetaling av pensjon til medlem som mottar arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 eller uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, skal skje med samme virkningstidspunkt som for folketrygdens ytelser.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Ved dødsfall utbetales pensjonen til og med måneden etter døds-måneden. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, løper pensjonen ytterligere en måned.

Dersom arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 er redusert eller stanset av andre grunner enn ved samtidig arbeid etter folketrygdloven § 11-18, kan midlertidig uførepensjon reduseres eller stanses tilsvarende.

Et medlem som forsettlig er skyld i at inntektsevnen er nedsatt, har ikke rett til midlertidig uførepensjon eller uførepensjon. Medlemmet har heller ikke rett til pensjon dersom han eller hun uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak. Det samme gjelder dersom medlemmet opptrer på en måte som vedkommende bør forstå kan forverre helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten.

Dersom medlemmet beholder retten til opprinnelig uføregrad etter folketrygdloven § 12-9 tredje ledd (hvileende rett), beholder medlemmet også retten til opprinnelig uføregrad etter loven her i samme tidsrom. Medlemmet må gi Pensjonskassen melding om at retten til opprinnelig uføregrad fra folketrygden er i behold.

§ 31 a Spørsmålet om rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon kan til enhver tid tas opp til ny behandling.

II

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. gjøres følgende endringer:

Kapittel IV skal lyde:

Kapitel IV Midlertidig uførepensjon og uførepensjon

§ 10 Det er et vilkår for rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet har fått evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte i en slik grad at vedkommende ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid. Ved vurdering av om det foreligger sykdom gjelder det samme sykdomsbegrepet som i folketrygdloven kapitlene 11 og 12.

Det er et vilkår for uførepensjon at inntektsevnen er varig nedsatt, se folketrygdloven § 12-7 første ledd. Midlertidig uførepensjon gis når det ikke er avklart om inntektsevnen er varig nedsatt. Et medlem som er innvilget arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, får midlertidig uførepensjon. Et medlem som er innvilget uføretrygd fra folketrygden, får uførepensjon.

Dersom medlemmet ikke har tapt hele inntektsevnen i stillingen som gir rett til medlemskap i pensjonsordningen, ytes det redusert (gradert) pensjon svarende til den del av inntektsevnen som er tapt. Ved denne vurderingen tas det hensyn til ethvert arbeid som medlemmet kan utføre. Dersom pensjo-

nisten har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, ytes pensjonen normalt etter samme grad som i folketrygden. Dersom medlemmet ikke hadde full stilling da uførheten inntrådte, fastsettes graden i forhold til inntekten i den reduserte stillingen. Det gis ikke pensjon ved lavere uføregrad enn 20 prosent.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon inntreffer ikke når inntektsevnen blir nedsatt innen to år etter at medlemmet tiltrådte stillingen, og nedsettelsen skyldes en sykdom eller et lyte som medlemmet led av eller hadde symptomer på ved tiltrødelsen, og som det må antas at han eller hun da kjente til. Det samme gjelder dersom et medlem som har deltidsstilling, får økt stillingsprosenten. Det kan likevel gis hel eller delvis pensjon når særlige grunner taler for det.

Rett til uførepensjon etter kapitlet her har også den som har fratrudd stillingen etter 1. januar 1967 med rett til oppsatt alderspensjon, og som senere blir innvilget uføretrygd fra folketrygden. Uførepensjonen gis fra samme tidspunkt og med samme uføregrad som ytelsen fra folketrygden.

§ 11 Ved beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon tas det hensyn til hvor stor del av inntektsevnen som er tapt (uføregraden) og medlemmets tjenestetid. Har medlemmet tapt hele inntektstevnen, utgjør full pensjon summen av

- a) 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp, likevel ikke mer enn 6 prosent av pensjonsgrunnlaget,
- b) 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet og
- c) 69 prosent av den delen av pensjonsgrunnlaget som er mellom 6 og 10 ganger grunnbeløpet.

Dersom inntektsevnen er nedsatt, men ikke i en slik grad at medlemmet har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, beregnes pensjonen etter første ledd og tillegges 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet.

Det pensjonsgrunnlaget medlemmet har på det tidspunktet uførepensjonen skal begynne å løpe, benyttes ved beregningen. Pensjonsgrunnlaget fastsettes etter kapittel 3, unntatt bestemmelsene i § 8 nr. 2 om beregning av gjennomsnittsgrunnlag. Dersom sykdommen, skaden eller lytet har redusert inntektsevnen gradvis, kan det ved beregning av pensjonen tas utgangspunkt i det pensjonsgrunnlaget medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod. Den stillingsprosenten medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod, skal da legges til grunn ved beregningen.

Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, fastsettes pensjonen til en forholdsmessig andel av beløpet beregnet etter første og andre ledd.

Er tjenestetiden kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Det skal medregnes tjenestetid medlemmet ville ha fått om han eller hun var blitt stående i stillingen til aldersgrensen (framtidig tjenestetid), men ikke utover 67 år.

Det medregnes ikke framtidig tjenestetid dersom pensjonen er innvilget etter § 10 femte ledd. Uførepensjonen skal da avkortes etter forholdet mellom tjenestetiden og den tjenestetid vedkommende ville ha fått fra den dag han eller hun ble medlem av pensjonsordningen og fram til aldersgrensen, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Skyldes uførheten en skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten, skal pensjonen beregnes med full tjenestetid.

§ 11 a Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 4 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Barnetilletget reduseres forholdsmessig hvis pensjonen er beregnet etter redusert tjenestetid. Det samme gjelder ved redusert uføregrad.

Samlet barnetillegg kan likevel ikke overstige et beløp tilsvarende 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Er barnetilletget redusert etter første ledd annet og tredje punktum, reduseres beløpsgrensen tilsvarende.

Barnetillegg utbetales til og med den måneden barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.

§ 12 Pensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen innvilges. Inntektsgrensen tilsvarer den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten og oppjusteres i samsvar med senere reguleringer av grunnbeløpet. Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen 40 prosent av folketrygdens grunnbeløp per kalenderår.

Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med vedkommendes uførepensjon ved 100 prosent uførhet og dividert med pensjonsgrunnlaget.

Som inntekt etter første og andre ledd regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 eller inntekt av samme art fra utlandet. Det kan gjøres unntak for inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet.

Den fastsatte uføregraden endres ikke selv om pensjonen reduseres på grunn av inntekt.

Det utbetales ikke pensjon når inntekten utgjør mer enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet.

Barnetillegg etter § 11 a reduseres i samme forhold som pensjonen er redusert etter første og andre ledd.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om reduksjon av pensjon på grunn av inntekt.

§ 13 Det er et vilkår for å få rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet setter fram krav om det. Kravet skal settes fram innen ett år etter at medlemmet fratrådte med rett til hel eller delvis pensjon eller har fått permisjon fra sin stilling uten lønn eller med avkortet lønn. Krav om uførepensjon etter § 10 femte ledd skal settes fram innen ett år etter at uføretrygd fra folketrygden er innvilget. Når særlige grunner gjør det rimelig, kan pensjonsordningen etter søknad fra medlemmet, gi pensjon selv om krav ikke er satt fram innen fristens utløp.

Et medlem som gjør krav på midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, plikter å gi de opplysninger og levere de dokumenter som er nødvendig for at pensjonsordningen skal kunne vurdere om vedkommende har rett til pensjon. Dersom pensjonsordningen finner det nødvendig, kan den som søker pensjon, pålegges å la seg undersøke av en lege etter pensjonsordningens bestemmelse. Pensjonsordningen dekker utgiftene ved undersøkelsen.

Et medlem som mottar pensjon, plikter å underrette pensjonsordningen om endringer i forhold som kan være avgjørende for om medlemmet fortsatt har rett til ytelsen. Medlemmet skal opplyse om forventet inntekt og om endringer i inntekten. Dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon, skal det foretas et etteroppgjør. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om etteroppgjør.

§ 14 Midlertidig uførepensjon og uførepensjon skal utbetales fra og med den måneden medlemmet fyller vilkårene. Pensjonen faller bort i den utstrekning det utbetales lønn under sykdom eller sykepenges fra folketrygden. Etterbetaling av pensjon til medlem som mottar arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 eller uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, skal skje med samme virkningstidspunkt som for folketrygdens ytelser.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Ved dødsfall utbetales pensjonen til og med måneden etter døds-måneden. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, løper pensjonen ytterligere en måned.

Dersom arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 er redusert eller stanset av andre grunner enn ved samtidig arbeid etter folketrygdloven § 11-18, kan midlertidig uførepensjon reduseres eller stanses tilsvarende.

Et medlem som forsettlig er skyld i at inntektsevnen er nedsatt, har ikke rett til midlertidig uførepensjon eller uførepensjon. Medlemmet har heller ikke rett til pensjon dersom han eller hun uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak. Det samme gjelder dersom medlemmet opptrer på en måte som vedkommende bør forstå kan forverre helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten.

Dersom medlemmet beholder retten til opprinnelig uføregrad etter folketrygdloven § 12-9 tredje ledd (hvileende rett), beholder medlemmet også retten til opprinnelig uføregrad etter loven her i samme tidsrom. Medlemmet må gi pensjonsordningen melding om at retten til opprinnelig uføregrad fra folketrygden er i behold.

§ 14 a *Spørsmålet om rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon kan til enhver tid tas opp til ny behandling.*

III

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere gjøres følgende endringer:

Kapittel V skal lyde:

Kapittel V Midlertidig uførepensjon og uførepensjon

§ 12 *Det er et vilkår for rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet har fått evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte i en slik grad at vedkommende ikke kan fortsette i sin vanlige stilling og ikke kan skaffe seg annet høvelig arbeid. Ved vurdering av om det foreligger sykdom gjelder det samme sykdomsbegrepet som i folketrygdloven kapitlene 11 og 12.*

Det er et vilkår for uførepensjon at inntektsevnen er varig nedsatt, se folketrygdloven § 12-7 første ledd. Midlertidig uførepensjon gis når det ikke er avklart om inntektsevnen er varig nedsatt. Et medlem som er innvilget arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, får midlertidig uførepensjon. Et medlem som er innvilget uføretrygd fra folketrygden, får uførepensjon.

Dersom medlemmet ikke har tapt hele inntektsevnen i stillingen som gir rett til medlemskap i pen-

sjonsordningen, ytes det redusert (gradert) pensjon svarende til den del av inntektsevnen som er tapt. Ved denne vurderingen tas det hensyn til ethvert arbeid som medlemmet kan utføre. Dersom pensjonisten har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, ytes pensjonen normalt etter samme grad som i folketrygden. Dersom medlemmet ikke hadde full stilling da uførheten inntrådte, fastsettes graden i forhold til inntekten i den reduserte stillingen. Det gis ikke pensjon ved lavere uføregrad enn 20 prosent.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon inntreier ikke når inntektsevnen blir nedsatt innen to år etter at medlemmet tiltrådte stillingen, og nedsettelsen skyldes en sykdom eller et lyte som medlemmet led av eller hadde symptomer på ved tiltrødelsen, og som det må antas at han eller hun da kjente til. Det samme gjelder dersom et medlem som har deltidsstilling, får økt stillingsprosenten. Det kan likevel gis hel eller delvis pensjon når særlige grunner taler for det.

Rett til uførepensjon etter kapitlet her har også den som har fratrudd stillingen etter 1. januar 1967 med rett til oppsatt alderspensjon, og som senere blir innvilget uføretrygd fra folketrygden. Uførepensjonen gis fra samme tidspunkt og med samme uføregrad som ytelsen fra folketrygden.

§ 13 *Ved beregning av midlertidig uførepensjon og uførepensjon tas det hensyn til hvor stor del av inntektsevnen som er tapt (uføregraden) og medlemmets tjenestetid. Har medlemmet tapt hele inntektsevnen, utgjør full pensjon summen av*

- a) 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp, likevel ikke mer enn 6 prosent av pensjonsgrunnlaget,
- b) 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet og
- c) 69 prosent av den delen av pensjonsgrunnlaget som er mellom 6 og 12 ganger grunnbeløpet.

Dersom inntektsevnen er nedsatt, men ikke i en slik grad at medlemmet har rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd fra folketrygden, beregnes pensjonen etter første ledd og tillegges 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet.

Det pensjonsgrunnlaget medlemmet har på det tidspunktet uførepensjonen skal begynne å løpe, benyttes ved beregningen. Pensjonsgrunnlaget fastsettes etter kapittel IV, unntatt bestemmelsene i § 8 femte til syvende ledd om beregning av gjennomsnittsgrunnlag. Dersom sykdommen, skaden eller lytet har redusert inntektsevnen gradvis, kan det ved beregning av pensjonen tas utgangspunkt i det pensjonsgrunnlaget medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod. Den stillingsprosenten

medlemmet hadde før sykdommen, skaden eller lytet oppstod, skal da legges til grunn ved beregningen.

Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, fastsettes pensjonen til en forholdsmessig andel av beløpet beregnet etter første og andre ledd.

Er tjenestetiden kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig. Det skal medregnes tjenestetid medlemmet ville ha fått om han eller hun var blitt stående i stillingen til aldersgrensen (framtidig tjenestetid), men ikke utover 67 år.

Det medregnes ikke framtidig tjenestetid dersom pensjonen er innvilget etter § 27 femte ledd. Uførepensjonen skal da avkortes etter forholdet mellom tjenestetiden og den tjenestetid vedkommende ville ha fått fra den dag han eller hun ble medlem av pensjonsordningen og fram til aldersgrensen, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Skyldes uførheten en skade eller sykdom som er en umiddelbar følge av usedvanlig påkjenning eller ulykkestilfelle i tjenesten, skal pensjonen beregnes med full tjenestetid.

§ 14 Forsørger medlemmet barn under 18 år, skal det for hvert barn ytes et barnetillegg på 4 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger folketrygdens grunnbeløp. Barnetillegget reduseres forholdsmessig hvis pensjonen er beregnet etter redusert tjenestetid. Det samme gjelder ved redusert uføregrad.

Samlet barnetillegg kan likevel ikke overstige et beløp tilsvarende 12 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til folketrygdens grunnbeløp. Er barnetillegget redusert etter første ledd annet og tredje punktum, reduseres beløpsgrensen tilsvarende.

Barnetillegg utbetales til og med den måneden barnet fyller 18 år eller i tilfelle måneden etter barnets død.

§ 15 Pensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen innvilges. Inntektsgrensen tilsvarer den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten og oppjusteres i samsvar med senere reguleringer av grunnbeløpet. Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen 40 prosent av folketrygdens grunnbeløp per kalenderår.

Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med vedkommendes uførepensjon ved 100 prosent uførhet og dividert med pensjonsgrunnlaget.

Som inntekt etter første og andre ledd regnes pensjonsgivende inntekt etter folketrygdloven § 3-15 eller inntekt av samme art fra utlandet. Det kan gjøres unntak for inntekt som skriver seg fra en avsluttet aktivitet.

Den fastsatte uføregraden endres ikke selv om pensjonen reduseres på grunn av inntekt.

Det utbetales ikke pensjon når inntekten utgjør mer enn 80 prosent av samlet inntekt før uførhet.

Barnetillegg etter § 14 reduseres i samme forhold som pensjonen er redusert etter første og andre ledd.

Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om reduksjon av pensjon på grunn av inntekt.

§ 16 Det er et vilkår for å få rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon at medlemmet setter fram krav om det. Kravet skal settes fram innen ett år etter at medlemmet fratrådte med rett til hel eller delvis pensjon eller har fått permisjon fra sin stilling uten lønn eller med avkortet lønn. Krav om uførepensjon etter § 12 femte ledd skal settes fram innen ett år etter at uføretrygd fra folketrygden er innvilget. Når særlige grunner gjør det rimelig, kan pensjonsordningen etter søknad fra medlemmet, gi pensjon selv om krav ikke er satt fram innen fristens utløp.

Et medlem som gjør krav på midlertidig uførepensjon eller uførepensjon, plikter å gi de opplysninger og levere de dokumenter som er nødvendig for at pensjonsordningen skal kunne vurdere om vedkommende har rett til pensjon. Dersom pensjonsordningen finner det nødvendig, kan den som søker pensjon, pålegges å la seg undersøke av en lege etter pensjonsordningens bestemmelse. Pensjonsordningen dekker utgiftene ved undersøkelsen.

Et medlem som mottar pensjon, plikter å underrette pensjonsordningen om endringer i forhold som kan være avgjørende for om medlemmet fortsatt har rett til ytelsen. Medlemmet skal opplyse om forventet inntekt og om endringer i inntekten. Dersom medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye pensjon, skal det foretas et etteroppgjør. Departementet kan gi forskrift med nærmere regler om etteroppgjør.

§ 17 Midlertidig uførepensjon og uførepensjon skal utbetales fra og med den måneden medlemmet fyller vilkårene. Pensjonen faller bort i den utstrekning det utbetales lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Etterbetaling av pensjon til medlem som mottar arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 eller uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, skal skje med samme virkningstidspunkt som for folketrygdens ytelser.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Ved dødsfall utbetales pensjonen til og med måneden etter døds-

måneden. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, løper pensjonen ytterligere en måned.

Dersom arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 er redusert eller stanset av andre grunner enn ved samtidig arbeid etter folketrygdloven § 11-18, kan midlertidig uførepensjon reduseres eller stanses tilsvarende.

Et medlem som forsettlig er skyld i at inntektsevnene er nedsatt, har ikke rett til midlertidig uførepensjon eller uførepensjon. Medlemmet har heller ikke rett til pensjon dersom han eller hun uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak. Det samme gjelder dersom medlemmet opptrer på en måte som vedkommende bør forstå kan forverre helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten.

Dersom medlemmet beholder retten til opprinnelig uføregrad etter folketrygdloven § 12-9 tredje ledd (hvilede rett), beholder medlemmet også retten til opprinnelig uføregrad etter loven her i samme tidsrom. Medlemmet må gi pensjonsordningen melding om at retten til opprinnelig uføregrad fra folketrygden er i behold.

§ 18 *Spørsmålet om rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon kan til enhver tid tas opp til ny behandling.*

IV

I lov 16. desember 2011 nr. 60 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer gjøres følgende endringer:

§ 1-3 første ledd skal lyde:

Alderspensjon etter kapittel 2 og uførepensjon etter kapittel 5 er nettberegnete ytelser og skal ikke samordnes etter bestemmelsene i lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser.

§ 1-3 andre ledd første punktum skal lyde:

Alderspensjon etter kapitlene 3 og 4 samordnes etter bestemmelsene i samordningsloven.

Kapittel 5 overskriften skal lyde:

Kapittel 5 Midlertidig uførepensjon og uførepensjon

§ 5-1 skal lyde:

§ 5-1 *Virkeområde*

Kapitlet gjelder midlertidig uførepensjon og

uførepensjon for den som er eller har vært stortingsrepresentant eller regjeringsmedlem.

§ 5-2 skal lyde:

§ 5-2 *Forholdet til lov om Statens pensjonskasse*

Reglene om midlertidig uførepensjon og uførepensjon i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse kapittel 6 gjelder så langt ikke annet følger av loven her.

§ 5-3 overskriften skal lyde:

§ 5-3 *Rett til midlertidig uførepensjon og uførepensjon*

§ 5-3 første ledd skal lyde:

Midlertidig uførepensjon og uførepensjon gis når et medlem må fratre vervet som stortingsrepresentant eller stilling som regjeringsmedlem på grunn av sykdom, skade eller lyte, og vedkommende er under 65 år.

§ 5-3 andre ledd bokstav a skal lyde:

a) *har rett til uføretrygd etter folketrygdloven,*

§ 5-4 første ledd skal lyde:

Pensjonsgrunnlaget for den som omfattes av § 5-3 første ledd, er det opptjeningsgrunnlaget som stortingsrepresentanten eller regjeringsmedlemmet har på tidspunktet den midlertidige uførepensjonen eller uførepensjonen gis virkning fra, se § 2-2 andre ledd.

§ 5-6 skal lyde:

§ 5-6 *Full opptjeningstid*

Når midlertidig uførepensjon og uførepensjon gis etter § 5-3 første ledd, er full opptjeningstid 30 år. Det samme gjelder for den som omfattes av § 5-3 andre ledd og som har opptjeningstid etter de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og statsråder.

Når uførepensjonen gis etter § 5-3 andre ledd og pensjonisten ikke hadde opptjeningstid etter de tidligere lovene om pensjonsordninger for stortingsrepresentanter og statsråder, regnes full opptjeningstid som perioden fra vedkommende ble medlem og fram til 65 år, likevel ikke mer enn 40 år og ikke mindre enn 30 år.

Beregningen av midlertidig uførepensjon og uførepensjon skjer for øvrig i samsvar med lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse, men med de særskilte beregningsfaktorene som framgår av kapitlet her.

§ 5-7 oppheves.

Någjeldende § 5-8 blir § 5-7 og skal lyde:

§ 5-7 *Opphør av midlertidig uførepensjon og uførepensjon*

Midlertidig uførepensjon og uførepensjon opphører ved utgangen av måneden pensjonisten fyller 65 år.

Dersom pensjonisten dør før fylte 65 år, opphører *midlertidig uførepensjon og uførepensjon* ved utgangen av måneden etter dødsfallet. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, utbetales pensjonen i ytterligere en måned.

V

Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

1. Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.
2. Departementet gir forskrifter om uførepensjon fra tjenstepensjonsordning som omfattes av loven her, og som utbetales når loven trer i kraft, herunder regler om barnetillegg og senere endringer i pensjonene.
3. Uførepensjonister som har fylt 67 år når loven her trer i kraft, går over på alderspensjon fra og med måneden loven trer i kraft.

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes servicesenter
Internett: www.publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 22 24 20 00

Opplysninger om abonnement, løssalg og pris får man hos:
Fagbokforlaget
Postboks 6050, Postterminalen
5892 Bergen
E-post: offpub@fagbokforlaget.no
Telefon: 55 38 66 00
Faks: 55 38 66 01
www.fagbokforlaget.no/offpub

Publikasjonen er også tilgjengelig på
www.regjeringen.no

Trykk: OFA – 10/2013

